

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน Christian University of Thailand Journal

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มีนาคม ๒๕๕๙ Vol.22 No.1 January – March 2016 ISSN 1685-1412

บทความวิชาการ

- † กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- † การพัฒนาภาวะผู้นำคริสเตียน

บทความวิจัย

- † อิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเองและการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
- † การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
- † ผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในจังหวัดปทุมธานี
- † ผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
- † การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
- † การศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากในการระบุเพศ : กรณีศึกษาประชากรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
- † รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน จังหวัดยะลา
- † การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand Journal

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มีนาคม ๒๕๕๙ Vol.22 No.1 January – March 2016 ISSN 1685-1412

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยคริสเตียน

บรรณาธิการบริหาร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทร์จิรา วงษ์ขมทอง

บรรณาธิการ : รองศาสตราจารย์ สมพันธ์ หิญชีระนันท์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. กาญจนา นาคสกุล	สำนักราชบัณฑิตยสถาน
ศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสริมธรรม	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ ต่อสกุลแก้ว	ข้าราชการบำนาญ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
ศาสตราจารย์ ดร. ทวีป ศิริรัศมี	สมาคมนักวิชาการการท่องเที่ยว(ประเทศไทย)
ศาสตราจารย์ ดร. รุจา ภูไพบูลย์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ ไรจนกิจอำนวย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร. สมจิต หนูเจริญกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร. สมอาจ วงษ์ขมทอง	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปั่นเขื่อนขัตติย์	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. วิภาวี วิจิตบันดาล	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ชินะดังกูร	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล กิตติพิบูลย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสี่ยม ไตรรัตน์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศากุล ช่างไม้	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพจน์ สุทธิศักดิ์	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกหญิง ดร. นงพิมล นิมิตรอนันท์	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
อาจารย์ ดร. เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์	มหาวิทยาลัยคริสเตียน

วัตถุประสงค์

1. ตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยในสหสาขาวิชา ของนักศึกษา อาจารย์ และนักวิชาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียนและบุคคลภายนอก
2. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และแนวคิดใหม่ๆ ทางวิชาการ ของนักศึกษา อาจารย์ และนักวิชาการมหาวิทยาลัยคริสเตียนและบุคคลภายนอก
3. เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการในสหสาขาวิชาให้แก่อาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจให้ศึกษาค้นคว้า และนำไปใช้ประโยชน์

ขอบเขต

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียนรับพิจารณาตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ ประเภทบทความวิชาการ (Academic Articles) บทความวิจัย (Research Articles) หรือบทความปริทัศน์ (Review Articles) ในสหสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ประยุกต์ สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาและอื่นๆ บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ของวารสารอื่น โดยบทความทุกเรื่องจะได้รับการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและต้องผ่านการประเมินแบบ Double-blind peer review โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

กำหนดการออกวารสาร : ราย 3 เดือน/ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

สถานที่ติดต่อ : ฝ่ายเลขานุการวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน (อาจารย์นิพรพรน หัฟหะกุลธร)

144 หมู่ 7 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทรศัพท์ : 0-3422-9480 ต่อ 3101-2 โทรสาร 0-3422-9499

e-mail : ctujournal@christian.ac.th

Website : library.christian.ac.th/CTUjournal

จัดรูปเล่ม-ออกแบบปก : ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

พิมพ์ที่ : บริษัท จามจุรีโปรดักส์ จำกัด 26 ซอยพระราม 2 ที่ 83 ถนนพระราม 2 แขวงสามตำบล

เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150

โทรศัพท์-โทรสาร 02-415-8320-1

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิชาการ (Peer Review)

1. ศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒนเสริธรรม	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ ต๋อสกุลแก้ว	ข้าราชการบำนาญ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
3. ศาสตราจารย์ ดร.รุจา ภูโพนุลย์	คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาย โพธิ์สิตา	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ผ่องศรี ศรีมรกต	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
7. รองศาสตราจารย์ ดร.มลิวรรณ บุญเสนอ	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต วงศ์ประทีป	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพันธ์ ยี่มมัน	คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเล้าพระนครเหนือ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ ณ หนองคาย	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล กิรติพิบูลย์	คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาภรณ์ อุตสาหะวานิชกิจ	คณะบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา ธนาโนวรรณ	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อาภาพร เผ่าวัฒนา	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สืบสกุล อยู่ยี่นง	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
17. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์องค์การ เรืองรัตนอัมพร	กรรมการบริหาร สถาบันหัวใจเพชรเพศฮาร์ท โรงพยาบาลปิยะเวท
18. รองศาสตราจารย์ สมประสงค์ น่วมบุญลือ	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร
19. รองศาสตราจารย์ พิมพ์อำไพ เวนเชล	คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
20. รองศาสตราจารย์ อัจฉรา ชิวตระกูลกิจ	สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์	บรรณคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี ชอบผล	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม ไตรรัตน์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประติษฐ์ เกกิงรังษะดี	นักวิชาการอิสระ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ จิรธรรมคุณ	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย เตโชวิศาล	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยจิรา ชีรวะทย	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงหนาท นอมเนียน	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาณัติ นิตินธรรมยง	สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้ำเลิศ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพรัตน์ ภูมิวิมุติสาร	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน ได้จัดทำต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 22 มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยและผลงานวิชาการ ในสหสาขาวิชา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และได้รับการประเมินให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นในการคัดเลือกบทความตีพิมพ์กองบรรณาธิการจึงจำเป็นต้องมุ่งพิจารณาตีพิมพ์บทความในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเรายังรับพิจารณาบทความในสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

สำหรับวารสารฉบับที่ 1 ปีที่ 22 นี้ ประกอบไปด้วย บทความวิชาการ 2 เรื่อง บทความวิจัย 8 เรื่อง ในหลายสาขาวิชา โดยทุกบทความได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบัน

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความเหล่านี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านทุกท่าน และเรายินดีรับบทความวิชาการและบทความวิจัยจากผู้เขียนทุกท่าน ตามรายละเอียด ในคำแนะนำการเขียนที่ปรากฏท้ายเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทรีจิรา วงษ์ชมทอง
บรรณาธิการบริหาร

และ

รองศาสตราจารย์ สมพันธ์ ทิพย์ธีระนันท์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

Editor's Message

บทความวิชาการ

- ◇ กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน
ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต พิไลพร สุขเจริญ 1
Pilaiporn Sukcharoen
Competency Promoting Process In Fundamentals
of Nursing practicum of the Second Year Nursing
Students at Suan Dusit University
- ◇ การพัฒนาภาวะผู้นำคริสเตียน ดร.พญ.วิจิตรา อัครพิชญธร 12
The Development of Christian Leadership Dr. Wichitra Akraphichayatorn

บทความวิจัย

- ◇ อิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
ความเชื่ออำนาจภายในตนเองและการรับรู้ความสามารถ ดร. ปวีณา คำพุทะ 20
ของคนที่มีความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบ Dr. Paweena Khampukka
การรายย่อยไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
The Influences of Adversity Quotient, Internal Locus
of Control, and Self-Efficacy Towards Successful
Entrepreneurship of Small-Sized Enterprises in
the Lower North-Eastern Region of Thailand
- ◇ การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ดร.พิมพาภรณ์ พึ่งบุญพานิชย์ 33
ภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี Dr. Pimpaporn Pungboonpanich
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
The Development of Internal Quality Assurance
for Best Practice in Accounting Department in
Private Higher Education Institutions in Thailand
- ◇ ผลของโปรแกรมการพัฒนบทบาทการเป็นมารดาสำหรับ ภัทรวัลย์ เศรษฐ์ภัทรพล 46
มารดาวัยรุ่นหลังคลอดในจังหวัดปทุมธานี Puttarawarun Setpattarapon
The Effects of Developing Maternal
Role Program for Post-Partum Teenage
Mothers in Pathum Thani Province

-
- ❖ ผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
แผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง
สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
The Effect of an Enhancing Work Happiness Program
of Professional Nurses at the Out Patient Department
in a Tertiary Level Hospital in the Department of Medical
Services Under the Ministry of Public Health. กัณทวรรณ ชุ่มเชื้อ 59
Guntawan Chumchure
-
- ❖ การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วย
โรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
The Survey of Health Behavior of Elderly
Who Living with Chronic Illness in Bangklorlem
Subdistrict, Bangkok Metropolitan ผศ.ดร. จินตนา อาจสันเทียะ 72
Asst. Prof. Dr. Jintana Artsanthia
-
- ❖ การศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากในการระบุเพศ : กรณีศึกษา
ประชากรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
The Study of Lip Prints for Sex Determination :
A Case Study of Population in Muang District,
Samut Songkhram Province กิตติวัฒนา ศรีวงศ์ 82
Kitivadhana Sriwong
-
- ❖ รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26
ใน จังหวัดยะลา
Solid Waste Management for KM. 26 Nai
Community , Yala Province ฟาฎีละห์ มะเระ 96
Fadeelah Mareh
-
- ❖ การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง
Development of the Office of the Administrative
Courts towards High Performance Organization ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม 104
Derekrid Janekrongtham
-

**กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน
ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต**
**Competency Promoting Process In Fundamentals of Nursing practicum
of the Second Year Nursing Students at Suan Dusit University**

พิไลพร สุขเจริญ*
ดร. รักษ์ภร เพชรสุข*

บทคัดย่อ

นักศึกษาพยาบาลเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดและวิตกกังวลจากการเรียนทางการพยาบาล เนื่องจากต้องเผชิญกับความเจ็บป่วยของผู้อื่น เมื่อนักศึกษาพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานครั้งแรกในคลินิกจึงต้องมีกระบวนการส่งเสริมความสามารถเพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือและสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่ 1) การทบทวนความรู้และฝึกทักษะการทำหัตถการให้นักศึกษาพยาบาล 2) การเปิดห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานนอกเวลาราชการ 3) การให้ความรู้และความเอาใจใส่ของอาจารย์คลินิก 4) การสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากรทางการแพทย์ และผู้ป่วย ให้แก่นัก

ศึกษาพยาบาล 5) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักศึกษาพยาบาล 6) การสร้างความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อลดความเครียดและวิตกกังวล 7) การเพิ่มทักษะการติดต่อสื่อสารให้แก่นักศึกษาพยาบาล และ 8) อาจารย์คลินิกปฏิบัติหัตถการกับผู้ป่วยโดยการสาธิตก่อนนักศึกษาพยาบาลลงมือปฏิบัติ กระบวนการส่งเสริมความสามารถมุ่งเน้นเพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ให้เป็นระบบ ลดความเครียดและวิตกกังวลและเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลสามารถสร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรทีมสุขภาพ เพื่อนักศึกษาพยาบาล และอาจารย์คลินิกอย่างมีประสิทธิภาพ

Abstract

Nursing students are people who will risk to stress and anxiety from nursing education. Nursing education has character involve with people illness. When the nursing students must practice in the first time with fundamentals practicum. They should be receive process promoting competency for

helping and supporting in practice to success. Process promoting competency were found with the eight items, as follows: 1) reviewing knowledge and training skill in procedure to fundamentals of nursing. 2) opening fundamental room for preparation in clinical procedure skill.

---

* ที่ปรึกษาด้านการตลาดของบริษัท ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด มหาชน

Abstract

3) teachers give knowledge and closed supervision to nursing students. 4) making contact and making familiarity practical unit, multidisciplinary team, and patients. 5) making good relationship with friends. 6) making competency in applied knowledge to practice for reduce stress and anxiety. 7) improve communication skills to nursing

students and 8) teacher demonstrate practice with patient for nursing students competency. Process promoting competency are guidelines for nursing students and help them reduce to stress and anxiety in fundamentals practicum. Nursing students will effective adapt with another people in clinic and will success in clinical practicum.

บทนำ

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 เป็นชั้นปีแรกที่ต้องขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเพื่อให้การพยาบาลผู้ป่วยในสถานการณ์จริงในคลินิกโดยไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยมาก่อน ซึ่งวิชาปฏิบัติการพยาบาลวิชาแรกที่นักศึกษาพยาบาลต้องนำองค์ความรู้ภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติคือวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน การปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 เนื่องจากต้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานกับผู้ป่วยเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ด้านความต้องการอาหาร น้ำ ออกซิเจน การขับถ่าย การให้ยาสารน้ำทางหลอดเลือดดำ เลือด และส่วนประกอบของเลือด การเตรียมตรวจและการเก็บส่งตรวจ การรับใหม่ การจำหน่าย และการส่งต่อผู้ป่วย การดูแลก่อนและหลังผ่าตัด ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยใกล้ถึงแก่กรรมและถึงแก่กรรม โดยคำนึงถึงสิทธิผู้ใช้บริการ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2555) และจากการที่นักศึกษาพยาบาลต้องเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ทำให้อาจส่งผลทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียดและวิตกกังวลความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาลจึงมีความสำคัญ หากนักศึกษาพยาบาลมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบ และมีแนวทาง

ประยุกต์ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วยในภาคปฏิบัติ นักศึกษาพยาบาลจะสามารถปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นักศึกษาพยาบาลมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างจากสาขาการเรียนอื่นๆ โดยเมื่อเรียนภาคทฤษฎีแล้วต้องฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยที่เป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพ และจากผลการศึกษาของชุดิมา อนันตชัย, กรองทิพย์ นาถิเชตร และเรจิจิตร กลั่นทุประ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆรอบตัวได้แก่ การที่นักศึกษาพยาบาลต้องลงมือปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยที่มีความแตกต่างของโรค การเผชิญกับสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยและความตาย การประสบเหตุการณ์ที่ตึงเครียด ความเศร้าเสียใจ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลในสถานพยาบาล ถือเป็นปัจจัยที่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาล เกิดความเครียดการเตรียมนักศึกษาพยาบาลเพื่อให้เกิดความพร้อม และมีทักษะที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยให้ นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติในห้องสอนแสดงก่อนไปปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยเพื่อทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความคล่องตัว และเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มขึ้น (มณฑาลิมทองกุล และสุภาพวีระเอื้อ, 2552)

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลพบว่า บุคคลแต่ละคนจะมี

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

ความสามารถทางสติปัญญาและการรับรู้ที่แตกต่างกัน(สุรางค์ไคว์ตระกูล, 2554)ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนเกิดความสามารถในการ ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานที่แตกต่างกัน นักศึกษา พยาบาลส่วนใหญ่ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานใน คลินิกจึงมักขาดความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วย ขาดการ เชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ ขาดระบบการติดต่อ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับบุคคลากรในทีมสุขภาพ อาจารย์คลินิก พยาบาลวิชาชีพและเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพ อื่นๆและขาดการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ป่วย และญาติ นักศึกษาพยาบาลจึงต้องการการสนับสนุน และการดูแลเอาใจใส่จากอาจารย์คลินิกอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมใน คลินิกและเกิดความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับ บุคลากรในคลินิกเพิ่มขึ้น และจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ที่พบว่า สิ่งแวดล้อมขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลใน คลินิกมีผลต่อพัฒนาการของนักศึกษาพยาบาลในด้าน ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา เจตคติ และทักษะ การปฏิบัติการพยาบาล (มณฑาลัมทองกุลและ สุภาพาริเอื้อ, 2552) การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงมีส่วน ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความสามารถในการ ประยุกต์องค์ความรู้เพื่อให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยใน คลินิก อาจารย์คลินิกจึงต้องช่วยเหลือและดูแลเอาใจ ใส่ในนักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องถ้านักศึกษาพยาบาล เกิดความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน นักศึกษาพยาบาลจะมีความเครียดและความวิตก กังวลลดลง และสามารถปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานใน คลินิกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจศึกษา กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการ พยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต บทความนี้จึงประกอบด้วย แนวคิดและสาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคล การสนใจ การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความเครียด และความวิตกกังวล และกระบวนการส่งเสริมความ สามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน เพื่อสร้าง แนวทางการส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาพยาบาล

ชั้นปีที่ 2 นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดและวิตกกังวล ต่อการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานลดลงเกิดความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในคลินิกและ เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

สาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากการที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างส่งผลทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนไม่เท่าเทียมกันผู้สอนควรต้องคำนึงถึงสาเหตุข้างต้น เพื่อหาแนวทางในการทำให้ผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพความแตกต่างระหว่างผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้สอนทุกคนควร ต้องทำความเข้าใจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดปัญหา

1. ความแตกต่างทางเชาว์ปัญญา

เชาว์ปัญญาหมายถึงความสามารถในการ เรียนรู้ ความสามารถในการคิด และความสามารถใน การปรับตัวต่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ยากลำบาก บุคคลที่เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้เก่งและเรียนรู้ได้ รวดเร็วจึงถือเป็นคนที่มีความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (นุชลี อุปภัย, 2555) เชาว์ปัญญาจึงเป็นความสามารถ ทางสมองที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน และเป็นสิ่ง สำคัญที่ผู้สอนควรทราบเกี่ยวกับระดับเชาว์ปัญญาของ ผู้เรียน เพื่อทำความรู้จักและสามารถเข้าใจความแตก ต่างของผู้เรียนแต่ละคน(สุรางค์ไคว์ตระกูล, 2554)

2. การสอนผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางเชาว์ ปัญญา

เมื่อผู้เรียนมีความสามารถทางเชาว์ปัญญา แตกต่างกัน วิธีที่ดีที่สุดในการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียน ทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันคือ วิธีการแบ่งกลุ่มตามระดับความสามารถทางสมองของ ผู้เรียน โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มที่มีเชาว์ปัญญาสูง กลุ่มที่มีเชาว์ปัญญานกลาง และกลุ่มที่มีเชาว์ปัญญาต่ำ และ มีการแยกสอนให้เหมาะสมกับระดับสติ ปัญญาของ ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่ง Miller (2002) เชื่อว่า วิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และสามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

3.สไตล์การคิดและสไตล์การเรียนรู้

สไตล์การคิด (Cognitive Style) และสไตล์การเรียนรู้ (Learning Style) เป็นตัวแปรของความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผสมผสานระหว่างความสามารถกับบุคลิกภาพ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความแตกต่างของการปฏิบัติการทางปัญญา (Intellectual Functioning) และคุณลักษณะทางบุคลิกภาพโดยส่งผลทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีที่แตกต่างกันในการรับสารข้อมูล การจัดระเบียบสารข้อมูล และกระบวนการประเมินผลสารข้อมูลนอกจากนี้ยังพบว่า สไตล์การคิดของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการสอนของครูถ้าผู้สอนมีสไตล์การคิดประเภทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ผู้สอนจะมีแนวโน้มดำเนินการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และความต้องการของผู้เรียนโดยผู้สอนจะพยายามสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและจะหลีกเลี่ยงการวิจารณ์ผู้เรียนในทางลบ

ผู้เรียนแต่ละคนจะเกิดการเรียนรู้ที่ดีในแนวทางที่แตกต่างกันสไตล์การเรียนรู้จึงเป็นลักษณะนิสัยหรือความชอบของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์การเรียนรู้ ซึ่ง Dunn and Dunn (1978) ได้จำแนกความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ตามสภาวะที่แตกต่างกัน 4 ด้าน ได้แก่ (1) สภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย เสียง บางคนชอบเรียนหรือศึกษาในห้องที่สงบ (2) สภาวะด้านอารมณ์ ประกอบด้วย แรงจูงใจ บางคนเรียนเพราะมีแรงจูงใจภายใน บางคนเรียนเพราะมีแรงจูงใจภายนอก (3) สภาวะด้านสังคม เป็นลักษณะทางสังคมของแต่ละบุคคลในขณะที่เรียนบางคนชอบเรียนหรือศึกษาเป็นรายบุคคล บางคนชอบเรียนเป็นทีม และ (4) สภาวะด้านร่างกาย ประกอบด้วย การรับรู้ บางคนชอบเรียนด้วยการดูหรือสังเกต บางคนชอบเรียนด้วยการฟัง แต่บางคนไม่ชอบทำเช่นนั้นหากอาจารย์คลินิกหรือผู้สอนเข้าใจในความแตกต่างของนักศึกษาพยาบาลทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิด ตลอดจนความสามารถในการปรับตัว อาจารย์คลินิกจะรู้ว่าควรประยุกต์หรือนำรูปแบบการเรียนการสอน

แบบใดมาใช้กับนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกนักศึกษาพยาบาลจะเกิดแรงจูงใจในการเรียน เกิดความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน และสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ แนวคิด และวิธีการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้อย่างครอบคลุม เกิดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และสามารถปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานอย่างมีความสุข

การจูงใจในชั้นเรียน

การใช้กลยุทธ์ในการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานในชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นเรียนมีสภาพเหมาะสมปราศจากสิ่งรบกวนหรือสิ่งที่เป็นเบี่ยงเบนความสนใจของผู้เรียนไปจากสิ่งที่เรียนผู้สอนมีความอดทนและไม่รู้สึกรำคาญกับข้อผิดพลาดของผู้เรียน ผู้สอนให้การช่วยเหลือผู้เรียนและทำให้เห็นว่าข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นโอกาสให้ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นและสิ่งที่เรียนต้องเป็นงานที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียนมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จโดยไม่ต้องไม่ง่ายหรือยากเกินไป มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริง (Woolfolk, 2004) ปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกจึงควรต้องประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมในคลินิกหรือแหล่งฝึกเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ผู้สอนให้ความรู้ในเนื้อหาที่น่าสนใจและมีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง และผู้สอนให้การช่วยเหลือและเอาใจใส่นักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานอย่างเต็มที่ ดังนั้น หากอาจารย์คลินิกมีการใช้องค์ประกอบข้างต้นมาประยุกต์และให้การช่วยเหลือนักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิก นักศึกษาพยาบาลจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเพิ่มขึ้น การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีแนวคิดสำคัญคือการทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแต่จากสาเหตุที่ผู้เรียนแต่ละคนมีการเรียนรู้

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ที่แตกต่างผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยและให้ข้อมูลที่มีความหมายต่อผู้เรียนและเป็นผู้ให้บันไดเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เพิ่มขึ้น เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้น และผู้เรียนสามารถไต่บันไดนั้นด้วยตนเอง (Slavin, 2003) ผู้สอนจึงไม่ใช่ผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียวแต่ต้องมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม หลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องมุ่งไปที่ปัจจัยภายในของผู้เรียนและเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าเน้นที่ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจอารมณ์และแรงจูงใจพัฒนาการและอิทธิพลของสังคมและความแตกต่างระหว่างบุคคล (นุชลี อุปภัย, 2555) และจากการที่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ต้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานให้แก่ผู้ป่วยในคลินิกซึ่งสิ่งแวดล้อมในคลินิกจะมีความแตกต่างจากในชั้นเรียน อาจารย์คลินิกจึงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้องค์ความรู้ที่มีความหมายต่อนักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้สำหรับดูแลผู้ป่วยในคลินิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเครียด

ในชีวิตประจำวันของทุกคนต้องพบกับความเครียด (Stress) หากบุคคลมีความเครียดที่พอเหมาะบุคคลจะเกิดการตื่นตัวในการเรียนหรือการทำงาน แต่หากบุคคลมีความเครียดในระดับสูงและความเครียดคงอยู่นานอาจทำให้บุคคลเกิดการเจ็บป่วยได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความเครียดเป็นภาวะหนึ่งของกลุ่มอาการเฉพาะซึ่งมักจะเกิดขึ้นโดยที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคาม ความเครียดจึงเป็นกระบวนการขัดขวางการทำงานและการเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งจากภายในและภายนอกร่างกาย และเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในของร่างกายเพื่อต่อต้านการคุกคามนั้น (Selye, 1956) โดย Kastand Rosenzweig (1985) เชื่อว่า ความเครียดในระดับ

หนึ่งจะทำให้เกิดการปรับตัวมากกว่าการตอบสนองทางด้านร่างกาย แต่ถ้าบุคคลมีความเครียดระดับสูงและคงอยู่เป็นระยะเวลานาน บุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ สติปัญญา ทัศนคติและอารมณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์รอบตัว นอกจากนี้ เพียร์ดี เปี่ยมมงคล (2553) ยังพบว่า ผลของความคับข้องใจ (Frustration) และความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความเครียดได้ นักศึกษาพยาบาลทุกคนจึงควรต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในคลินิกเช่น ผู้ป่วย แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ อาจารย์คลินิก หากนักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการปรับตัว มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา นักศึกษาพยาบาลจะสามารถปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงข้ามหากนักศึกษาพยาบาลไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในคลินิกหรือต้องใช้ระยะเวลานานอาจทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียดในขณะปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน และอาจส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน

ความวิตกกังวล

ความวิตกกังวลเป็นการตอบสนองต่อสิ่งคุกคาม เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความเครียดทางจิตใจ เป็นพลังงานรูปแบบหนึ่งที่บุคคลไม่สามารถสังเกตเห็นได้ และเมื่อบุคคลเกิดความวิตกกังวลขึ้นบุคคลจะพยายามปรับตัวเพื่อลดความวิตกกังวลต่อสถานการณ์นั้น (Peplau, 1952) โดย Decker (1900) เชื่อว่า ความวิตกกังวลเกิดจากความล้มเหลวในการกดความทรงจำหรือความคิดที่เจ็บปวด เป็นแรงผลักดันหรือความคิดที่แท้จริงที่สามารถเปิดเผยออกมาทางจิตใจได้สำนึกในรูปแบบที่น่ารังเกียจ เป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลที่บุคคลอื่นไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรงแต่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมของบุคคลความวิตกกังวลเป็นปฏิกิริยาตอบสนองทางด้านจิตใจที่มีต่อความเครียด และเป็นความรู้สึกหวาดหวั่นจากการคาดหมายว่าจะมีอันตรายหรือ

โชคร้ายเกิดขึ้น (เพียรดี เปี่ยมมงคล, 2553) สิ่งแวดล้อมในคลินิกจึงมีความสำคัญต่อการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลหากนักศึกษาพยาบาลสามารถปรับตัวได้ความวิตกกังวลจะลดลงและหมดไป

กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและสาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคล การสนใจ การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความเครียดและความวิตกกังวล และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ทำให้พบว่าปัจจัยข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ถ้านักศึกษาพยาบาลได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน นักศึกษาพยาบาลจะเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานกับผู้ป่วยในสถานการณ์จริงมากขึ้น และมีความเครียดและวิตกกังวลลดลง ในที่นี้ ผู้เขียนบทความจึงนำเสนอกระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาล

ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประกอบด้วย

1. การทบทวนความรู้และฝึกทักษะการทำหัตถการให้นักศึกษาพยาบาล

ในการเรียนภาคทฤษฎีนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จะปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานกับหุ่นจำลองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มเพื่อน แต่ในการปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกนักศึกษาพยาบาลต้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานกับผู้ป่วยในสถานการณ์จริง นักศึกษาพยาบาลอาจจะเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ กังวล กลัว ฯลฯ ต่อการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิก นักศึกษาพยาบาลจึงต้องเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ได้แก่ ด้านความรู้โดยการเตรียมความรู้อย่างครบถ้วนเพื่อทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความมั่นใจและเกิดความพร้อมในการปฏิบัติการพยาบาลและด้านทักษะการทำหัตถการโดยหากนักศึกษาพยาบาลมีการฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานอย่างต่อเนื่องแม้จะเป็นการฝึกในห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานกับสถานการณ์จำลอง จะทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความมั่นใจในการทำหัตถการต่างๆเพิ่มขึ้น

“คิดว่าสำหรับเราเป็นเรื่องความรู้ที่สำคัญที่เราต้องมีขึ้นไปด้วยค่ะ แล้วก็สำหรับความมั่นใจตอนแรกๆ อาจเป็นเพราะเรายังไม่เจอผู้ป่วย เวลาบางที่เราเรียนเราก็เรียนกับหุ่น พอได้ทำหัตถการบ่อยๆเหมือนกับเราได้ประสบการณ์ได้ทำบ่อยๆ เราก็ได้ความมั่นใจมากขึ้น แล้วก็มีความรู้ค่ะ” (ID2)

“อยากให้อาจารย์มีการเตรียมความรู้และเตรียมความพร้อมก่อนจะอย่างเวลาที่เราจะขึ้นตึก อย่างบางที่ยังไม่ค่อยคล่องเท่าไร” (ID7)

“อยากให้อาจารย์ช่วยแนะนำวิธีการทำงานกับผู้ป่วยจริงๆค่ะ บางที่เราฝึกในห้อง fundat เรายังเห็นภาพไม่พอค่ะ เช่น เวลาใส่สายสวน แล้วก็ก่อนขึ้นฝึกก็อยากให้เราช่วยปูพื้นฐานการทำหัตถการต่างๆที่ซับซ้อนอีกรอบนึงค่ะ” (ID10)

2. การเปิดห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานนอกเวลาราชการ

ในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกนักศึกษาพยาบาลจะต้องมีความเชี่ยวชาญและมีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ผู้สอนควรเปิดโอกาส

ให้นักศึกษาพยาบาลสามารถฝึกทักษะการทำหัตถการต่างๆ ตามความต้องการในห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน โดยผู้สอนควรมีการเปิดห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานนอกเวลาราชการเพิ่มเติมตามวันและเวลาสามารถเข้าฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการพยาบาล

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

พื้นฐานได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ยังต้องการความช่วยเหลือ
 ศึกษาพยาบาลในการฝึกทักษะต่างๆ และเพื่อให้ นัก และคำแนะนำจากอาจารย์เพื่อให้เกิดความพร้อมและมี
 ศึกษาพยาบาลเกิดความพร้อมก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติใน ความมั่นใจเพิ่มขึ้น
 คลินิกนอกจาก นี้สำหรับเหตุการณ์ที่มีความซับซ้อน

“อยากให้มีการช่วยฝึกปฏิบัติการทำหัตถการให้มากขึ้น แล้วก็เปิดห้องฝึก
 ปฏิบัติการพยาบาลให้มากขึ้นให้นักศึกษาสะดวกในการเข้ามาฝึก” (ID3)

“คิดว่าน่าจะมีเวลาในการฝึกห้อง funda เพิ่มขึ้นคะ เพราะว่าเพื่อนมีหลาย
 คน แล้วเวลาก็กระชั้นคะ แล้วนักศึกษาบางคนก็ยังทำไม่ถนัดคะ ทำให้ยังไม่คุ้น
 ชินกะการฝึกปฏิบัติ อยากให้เพิ่มสถานการณ์จำลองให้มากขึ้น” (ID4)

“ควรจะให้มีฝึกfundaมากกว่านี้คะ ให้เพิ่มมากกว่าเดิม เพิ่มจำนวนวันที่
 ฝึกในห้อง funda เพราะว่าเวลาที่ศึกษามีน้อยคะ ไม่ค่อยเต็ม” (ID 7)

3. การให้ความรู้และความเอาใจใส่ของอาจารย์คลินิก

การปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเป็นสถาน การณที่สร้างความเครียดให้แก่ นักศึกษาพยาบาล เนื่อง
 จากเป็นการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรกที่นักศึกษาพยาบาล ต้องให้การพยาบาลกับผู้ป่วยในคลินิก โดยที่นักศึกษา
 พยาบาลยังไม่เคยมีประสบการณ์หรือพบเจอสถาน การณมาก่อน ประสบการณ์ในการปฏิบัติการพยาบาล
 พื้นฐานจึงมีส่วนสำคัญเพื่อช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเกิด ความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม
 นักศึกษาพยาบาลทุกคนต้องอยู่ ภายใต้ความ

รับผิดชอบและการดูแลของอาจารย์คลินิกอย่างเคร่ง ครัดในการปฏิบัติการพยาบาลหรือทำ หัตถการกับผู้ป่วย
 เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความรู้ เกิดความเชี่ยวชาญ และเกิดประสบการณ์ในดูแลผู้ป่วยสำหรับด้านการ
 ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน หากพบว่านักศึกษาพยาบาล ไม่สามารถตอบคำถามหรือแก้ปัญหา และไม่สามารถ
 ปฏิบัติหัตถการต่างๆได้ อาจารย์คลินิกไม่ควรสร้างแรง กดดันในการให้การพยาบาลหรือการทำหัตถการต่างๆ
 แต่ควรใช้เวลาเพื่อค้นหาคำตอบหรือเพื่อฝึกทักษะการ ทำหัตถการนั้นๆ

“บางทีเราใหม่เรายังไม่กล้าพูดกล้าถามคะ อาจารย์บางท่านไม่เหมือนกัน
 บางคนเราก็กกล้าถาม บางคนไม่กล้าถาม ก็อยากให้อาจารย์แนะนำคะเกี่ยวกับ
 แนวทางให้นักศึกษาก่อนขึ้นฝึกเราเป็นเด็กใหม่เราไม่รู้ ก็อยากให้อาจารย์ช่วย
 แนะนำคะและถ้าเกิดมีปัญหาหะคะ ก็ต้องการความช่วยเหลือคะ” (ID5)

“ถ้าเป็นอาจารย์ อาจารย์จะสร้างแรงกดดันให้เราเล็กน้อยเพื่อเราจะได้
 พยายามมากขึ้น แต่ไม่กดดันมากเกินไป มันก็จะช่วยกระตุ้นเราได้คะ” (ID6)

“ตอนขึ้นไปครั้งแรก ก็มีอาจารย์คอยประกบและคอยสอนในเรื่องความรู้
 และในเรื่องการให้การพยาบาลคะ แล้วก็หลังจากกลับมาแล้ว เราก็ต้องมาเรียนรู้คะ
 ว่ามีอะไรที่เพิ่มเติมบ้างคะต้องเรียกแต่ละกลุ่มมาคุยกัน” (ID9)

4. การสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ อุปกรณ์บุคลากรทางการแพทย์ และผู้ป่วย ให้แก่นักศึกษาพยาบาล

สิ่งแวดล้อมในคลินิกมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของผู้ป่วย ตลอดจนสถานที่และตำแหน่งการจัดเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ที่แตกต่างกัน นักศึกษาพยาบาลทุกคนจึงควรมีการเรียนรู้เพื่อทำความคุ้นเคย และทำความเข้าใจในสภาพบริบทที่แตกต่างกันศึกษาและสังเกตลักษณะการจัดสถานที่

สิ่งแวดล้อม หรือตำแหน่งการจัดเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ก่อนขึ้นปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก นอกจากนี้นักศึกษาพยาบาลควรต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรทางแพทย์ มีการแสดงออกหรือให้การช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยพยาบาลในคลินิก สำหรับบริบทของผู้ป่วย หากผู้ป่วยไม่พร้อมจะสื่อสาร ควรมีการสังเกตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจในกิริยาท่าทาง

“คือทุกคนเป็นประสบการณ์ของเราละ เวลาที่เราทำอะไรไม่เข้าใจ เราก็ต้องถามคนที่นั่นละ ทุกคนก็มีผลต่อการฝึกของเรา แล้วก็เวลามีปัญหาอะไรก็บอกพี่พยาบาลทุกครั้ง เราไม่รู้ เราก็ต้องไปบอกพี่ทุกครั้งละ” (ID 5)

“เวลาที่ติดต่อกับพี่พยาบาล โดยภาพรวมเราเองที่เขาคิดว่าเราก็ไม่กล้าเข้าไปสื่อสาร อีกอย่างคือในเรื่องอุปกรณ์ ถ้าไม่ครบหรือขาด เราก็ให้การพยาบาลที่ไม่เต็มที่ละ แง่งพี่ พี่เขาก็มีสต็อกน้ำเกลือข้างใน พี่เขาก็จะเอามาให้ละ” (ID 7)

“พยาบาล หมอ คนไข้ คือทุกคนดีละ แต่ว่าอุปกรณ์นะละ เราหาไม่เจอละ เวลาเราจะใช้รับๆ เราก็ต้องให้เพื่อนในกลุ่มทุกคนไปดู ward ละ เพื่อจะได้รู้ว่าของที่ ward อยู่ตรงไหน เพราะบางที บาง ward ก็ไปขึ้น ward เลย บาง ward ก็แบ่งกันไปละ เวลามาคุยก็ไม่ครบ ไม่รู้ว่าอยู่ตรงไหน ก็ถ้าอาจารย์รู้ตำแหน่งก็จะดีขึ้นละ” (ID 9)

5. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักศึกษาพยาบาล

นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการแบ่งกลุ่มเป็น 7-8 คนต่อคลินิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการแบ่งงานกันทำในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิก หากเพื่อนในกลุ่มมีปัญหา นักศึกษาพยาบาลในกลุ่มจะช่วยกันดูแลและให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยตามความต้องการ หรือกรณีที่นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถตอบคำถามหรือขาดองค์ความรู้บางประเด็น หากเพื่อนที่อยู่ด้วยกันมีความสามารถ

ในการช่วยเหลือผู้ป่วยหรือรู้ว่าควรตอบคำถามอย่างไร เมื่อเพื่อนตอบคำถามจะทำให้นักศึกษาพยาบาลรู้สึกสบายใจมากขึ้น สำหรับการจัดกลุ่มนักศึกษาพยาบาลเพื่อขึ้นฝึกในแต่ละคลินิก ไม่จำเป็นต้องจัดกลุ่มตามความสนิทหรือความชอบ แต่สามารถจัดกลุ่มนักศึกษาพยาบาลได้ตามที่อาจารย์คิดว่าเหมาะสม ซึ่งหากนักศึกษาพยาบาลสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในกลุ่มได้ นักศึกษาพยาบาลจะสามารถปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกได้อย่างมีความสุข และคลายความวิตกกังวล

“หนูคิดว่าเพื่อนไม่ต้องสนิทกันก็ได้ละ ไม่จำเป็นกะ เพราะ
เมื่อขึ้นก็ช่วยกันหมดคะต้องมีความสามัคคี ต้องกล้าบอกอาจารย์
ประจำแหล่งฝึกกะ อาจารย์จะได้ช่วยเรา เพื่อนก็ช่วยเราคะ” (ID 4)

“เราไปเราก็ก้าวๆ ถ้ามีเพื่อนไปด้วย เราก็อุ่นใจมากขึ้นว่า ชี๊
ถูกหรือไม่ถูกเพื่อนก็จะช่วยติมากเลยคะ” (ID 7)

“เพื่อนในกลุ่มเดียวกันติมากคะ อยากให้แบ่งงานกันคะ
แล้วเพื่อนที่แบบติค ก็แบ่งไปให้เพื่อนที่ทำงานของตนเองเสร็จก่อน
ไปช่วยทำกันคะ ช่วยๆ กันในการฝึกกะ” (ID 10)

6. การสร้างความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การ

ปฏิบัติเพื่อลดความเครียดและความวิตกกังวล เมื่อนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า นักศึกษาพยาบาลจะมีภาวะทางอารมณ์และความรู้สึกที่ผิดปกติเมื่อต้องปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้ป่วยในสถานการณ์จริงได้แก่ เกิดความรู้สึกตื่นเต้นเนื่องจากไม่เคยขึ้นฝึกปฏิบัติในคลินิกมาก่อน

เกิดความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลและเครียดในการนำองค์ความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยในคลินิก เกิดความรู้สึกลัวเนื่องจากการพยาบาลให้ผู้ป่วยที่ไม่ถูกต้องตามคุณลักษณะที่เรียนมา และไม่สามารวางแผนการพยาบาลแก่ผู้ป่วยได้อย่างครอบคลุม ถ้านักศึกษาพยาบาลมีวิธีการหรือแนวทางการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในคลินิก จะช่วยลดภาวะความผิดปกติทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล

“ความรู้สึกคืออย่างพอจะขึ้น ในวันรุ่งขึ้นก็ตื่นเต้น ที่จะได้เจอผู้ป่วยใน case แรกของเรา กลัวทำไม่ถูกในหัตถการต่างๆที่ได้เรียนมามีตื่นเต้นคะ เครียดในการดูแลผู้ป่วยในแต่ละวัน เครียดในการเขียน plan การวางแผนการพยาบาล กลัวจะเขียนไม่ครบ พลาด บกพร่อง” (ID 3)

“มีทั้งกลัวและตื่นเต้น เพราะเราไม่เคยฝึกมาก่อน มีประสบการณ์น้อยมากคะกับการอยู่กับรพ. เราไม่รู้ว่าจะมีอะไร มีแบบแผนอย่างไร รู้ ว่าอาจารย์สอนมาแบบนี้ละ ต้องไปดูแล แต่ไม่รู้อะไรเลยคะกลัวว่าเราจะเอาความรู้ไปใช้ไม่ได้คะ อย่างเรื่องการดู chart ผู้ป่วยคะ” (ID 5)

“ตื่นเต้นที่ไปฝึกครั้งแรก เหมือนเราได้ปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย จากที่เราได้ทำกับหุ่น เหมือนเราไปทำกับสิ่งมีชีวิต ต้องมีความรอบคอบมากขึ้นคะ ความเขามืออย่างนี้อะคะมีเครียดบ้างคะ แต่ไม่ถึงเครียดมากคะ เหมือนคิดว่าเป็นการฝึกปฏิบัติจริงหลังจากที่ได้ลงในการปฏิบัติพื้นฐานในห้องปฏิบัติ เป็นครั้งแรกที่ได้ปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยคะ บางทีคิดว่าอาจจะทำไม่ได้” (ID 6)

7. การเพิ่มทักษะการติดต่อสื่อสารให้แก่นักศึกษาพยาบาล

การขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิกถือเป็นรายวิชาแรกที่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ต้องปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยในสถานการณ์จริง นักศึกษาพยาบาลต้องซักประวัติและรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยเพื่อใช้วางแผนการพยาบาล จากการที่นักศึกษาพยาบาลขาดทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้ป่วยและขาดทักษะในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ป่วยไว้วางใจ

จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลใช้ระยะเวลานานในการพูดคุยและสร้างสัมพันธภาพ ถ้านักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ตลอดจนทักษะในการซักประวัติผู้ป่วย ผู้ป่วยจะเกิดความสามรถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลข้างต้น นักศึกษาพยาบาลจึงต้องการให้อาจารย์พยาบาลช่วยสอน ชี้แนะ แนะนำ และอธิบายเกี่ยวกับเทคนิคต่างๆ เพื่อลดระยะเวลาในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย

“เคยเจอก็คือ อย่างที่เราเข้าไปถามคนไข้ครั้งแรก เขาตอบอีกแบบ พอไปถามอีกที คำถามเดียวกัน เขาก็ตอบอีกแบบหนึ่งค่ะ คิดว่าเขายังไม่ค่อยเข้าใจน่าจะเป็นแบบนั้น แล้วเวลาที่ไปอีกครั้งนึง ก็ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น ก็อยากให้อธิบายวิธีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย” (ID1)

“อย่างผู้ป่วยเขารู้ว่าเราเป็นนักศึกษาเขาก็จะให้ความร่วมมือค่ะ แต่เราก็ต้องไปพูดกับเขานานพอควรค่ะ กว่าจะได้ข้อมูลครบ” (ID 6)

“แรกๆไม่มีความมั่นใจเท่าไรค่ะแต่พอได้ฝึกไปสักอาทิตย์สองอาทิตย์ก็จะมีมากขึ้นค่ะ สามารถที่จะสื่อสารกับผู้ป่วยได้รู้เรื่องค่ะได้ขึ้นฝึกก็ได้มีความรู้มากขึ้นนะคะบางแบบแผนเราก็ไม่สามารถซักจากผู้ป่วยได้ค่ะ เขายังไม่ไว้วางใจ แต่พอเราขึ้นไปนานๆ เขาจะคุ้น ก็จะได้ข้อมูลค่ะ” (ID10)

8. อาจารย์คลินิกปฏิบัติหัตถการกับผู้ป่วยโดยการสาธิตก่อนนักศึกษาพยาบาลลงมือปฏิบัติ

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 เป็นนักศึกษาพยาบาลในระดับชั้นปีที่ 2 เพื่อให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยในสถานการณ์จริงในคลินิก นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนอาจจะกังวล ตื่นเต้น และเกิดความไม่กล้าหรือกลัวอาจารย์ในคลินิกควรต้องมีการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

พื้นฐานโดยการสาธิตให้นักศึกษาพยาบาลได้สังเกตก่อน ได้แก่การสาธิต การพูดอธิบายและแนะนำขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้ และสามารถระบุเทคนิควิธีการที่อาจารย์คลินิกใช้ในแต่ละหัตถการ นักศึกษาพยาบาลจะเกิดความกลัวและความกังวลในการทำหัตถการ และจะเกิดทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลมากขึ้น

“อยากให้อาจารย์อธิบายตอนขึ้น ward ตอนขึ้นปฏิบัติครั้งแรกนะคะ อธิบายอันนี้ว่าขึ้นนี้ทำอะไร แล้วมีเหตุผลที่ทำเพราะอะไร ครั้งแรกที่ทำหัตถการ ให้อาจารย์อธิบายแล้วก็แนะนำว่าที่ทำนั้นทำนี้เพราะอะไร อยากให้อาจารย์แนะนำก่อนว่าของจริงเป็นอย่างไร จะได้เพิ่มความมั่นใจ จะได้เห็นภาพด้วยค่ะ” (ID1)

“ก็ก่อนขึ้นก็ต้องฝึกปฏิบัติอย่างที่เคยทำ ให้ฝึกก่อน แล้วก็ขึ้นไปก็แรกๆเด็กไม่ชิน ให้อาจารย์สอนก่อน หมายถึง ให้ทำให้ดูกับคนไข้แล้วก็สอนเราไปด้วยค่ะ ในตอนแรกๆ” (ID2)

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและสาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคล การสนใจ การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความเครียดและความวิตกกังวล และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษายาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ซึ่งเป็นชั้นปีแรกที่ต้องฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในคลินิก อาจารย์พยาบาลต้องมีการเตรียมองค์ความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเพื่อให้นักศึกษายาบาลมีความเครียดและความวิตกกังวลลดลง เกิดความพร้อมและเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเพิ่มขึ้น ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษายาบาลชั้นปีที่ 2 จึงควรประกอบด้วย การทบทวนความรู้และฝึกทักษะการทำหัตถการให้นักศึกษายาบาล

พยาบาล การเปิดห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานนอกเวลาวิชาการทำให้ความรู้และความเข้าใจใส่ของอาจารย์คลินิกการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับสถานที่ อุปกรณ์บุคลากรทางการแพทย์ และผู้ป่วย ให้แก่นักศึกษายาบาลการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนักศึกษายาบาลการสร้างความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อลดความเครียดและวิตกกังวลการเพิ่มทักษะการติดต่อสื่อสารให้แก่นักศึกษายาบาล และอาจารย์คลินิกปฏิบัติหัตถการกับผู้ป่วยโดยการสาธิตก่อนให้นักศึกษายาบาลลงมือปฏิบัติ ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมความสามารถจึงสามารถประยุกต์เป็นแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษายาบาลชั้นปีที่ 2 เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักศึกษายาบาลประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2555). *คู่มือวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชุดิมา อนันตชัย, กรองทิพย์ นาควิเชตร และ เรืองจิตร กลันทปุระ. (2555). "การศึกษาสาเหตุระดับความเครียดและการเผชิญความเครียดในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล". *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*. 1(1) : 15-22.
- นุชลี อุบภัย. (2555). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. พรินท์. เพียรดี เปี่ยมมงคล. (2553). *การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- มณฑา ลิ้มทองกุลและ สุภาพวีเอื้อ. (2552). "แหล่งความเครียดวิธีการเผชิญความเครียดและผลลัพธ์การเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก" *รวมวิทยพัฒนายาบาลสาร*. 12(1) : 1-8.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2554). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Decker, S. H. (1900). *Freud, Dora, and Vienna 1900*. New York: Macmillan.
- Kast, F., & Rosenzweig, J. (1985). *Organization and management : A systems and contingency approach*. New York : McGraw-Hill.
- Miller, P. S. (2002). *Validated practices for teaching students with diverse needs and abilities*. Boston: Allyn & Bacon.
- Peplau, H. E. (1952). *Interpersonal relations in nursing*. New York : G. P. Putnam & Sons.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. New York : McGraw-Hill.
- Slavin, R. E. (2003). *Educational psychology : Theory and practice*. 7th ed. Boston : Pearson Education, Inc.
- Woolfolk, A. E. (2004). *Educational psychology*. 9th ed. Boston: Pearson Education, Inc.

การพัฒนาภาวะผู้นำคริสเตียน The Development of Christian Leadership

ดร.พญ.วิจิตรา อัครพิชญธร*

บทคัดย่อ

ทุกวันนี้การประกาศพระกิตติคุณของ คริสเตียนเป็นไปอย่างรวดเร็วมีการก่อตั้งคริสตจักรใหม่ มากมายทำให้ความต้องการผู้นำที่มีประสิทธิภาพเพิ่ม มากขึ้นด้วย แต่ในความเป็นจริง กลับพบว่า การพัฒนา ภาวะผู้นำยังคงเป็นไปอย่างช้าๆ ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤต การขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญเติบโต ของคริสตจักรในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข บทความนี้กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำนิยาม และความหมายของผู้นำคุณลักษณะของผู้นำ บทบาทของผู้นำ

การพัฒนาผู้นำแบบทั่วไป และการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ ผู้รับใช้ และการพัฒนาผู้นำแบบพระคริสต์โดยมีจุด ประสงค์เพื่อให้แนวทางในการพัฒนาผู้นำคริสตจักรพื้น ฐานของพระคริสตธรรมคัมภีร์ และมีความคาดหวังว่า ในอนาคตคริสตจักรจะมีผู้นำคริสเตียนที่มีภาวะการนำที่ มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งใน การขยายแผ่นดินของพระเจ้าบนโลกนี้

คำสำคัญ: ผู้นำคริสเตียน การพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้นำแบบ ผู้รับใช้ ผู้นำแบบพระคริสต์

Abstract

Today evangelism spreads more rapidly than ever, resulting in the emergence of a number of new churches, followed by a stronger need of efficient leaders. Meanwhile we found that leadership development progresses only slowly. This results in a crisis of inadequate Christian leaders and its consequence is retardation of church growth in the long run. Therefore, Christian leadership development should be considered as an important and urgent task for the church today. This article reviews the importance of leadership development, definition and meaning of

leader, characteristics of a leader, developments of servant leadership, and Christ-like leadership. This article aims to contribute new directions for Christian leadership development on the basis of the Scripture. The expectation of the study is that Christian leaders would be capable to lead with greater efficacy, which will benefit the church's evangelical and pastoral ministries in the future. Key words: Christian leader, Leadership development, Servant leader, Christ-like leader

*อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ สถาบันกรุงเทพคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

บทนำ

บิล ไฮเบลล์(Bill Hybels)กล่าวว่า "คริสตจักรเป็นความหวังของโลก และผู้นำเป็นความหวังของคริสตจักร" (Church Central, 2009)ถ้าคริสตจักรมีผู้นำที่ดี คริสตจักรจะเข้มแข็งและเติบโต แต่ถ้าคริสตจักรขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คริสตจักรก็จะอ่อนแอและไร้ความหวัง คริสตจักรใดมีภาวะการนำที่ดี ก็จะเป็นความหวังหนึ่งใจเดียวกัน มีเอกภาพ และดำเนินพันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าคริสตจักรใดขาดภาวะการนำที่ดี ก็จะส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การแตกแยกในที่สุด การพัฒนาภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงหลักการพัฒนาภาวะผู้นำคริสเตียน เพื่อให้ผู้นำคริสตจักรมีแนวทางในการนำคริสตจักรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำ

ในปัจจุบัน การประกาศเผยแผ่พระกิตติคุณทั่วโลกมีประสิทธิผลมาก มีคริสตจักรใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายผู้ที่คริสตจักรใหม่ๆ เหล่านี้ต้องการก็คือผู้นำที่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชนคริสตจักร โดยเฉพาะในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วอย่างในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดนี้ ซึ่งอยู่ในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ที่รับเอากระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทุนนิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยมในสภาวะเช่นนี้ คริสตจักรจำเป็นต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งจึงจะนำคริสตจักรต้านกระแสของโลกได้ ประกอบกับความจริงที่ว่ายุคนี้เป็นยุคที่ผู้นำรุ่นเดิมที่เต็มไปด้วยประสบการณ์นั้นกำลังค่อยๆ วางมือจากการนำจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้นำ เพื่อมารับช่วงต่อจากผู้นำยุคเดิมที่จะหมดวาระการทำงานในคริสตจักร (Bennett, 2005)

นิยามและความหมายของ "ผู้นำ"

ผู้ที่ต้องการเป็นผู้นำต้องมีชีวิตที่ดี มีจิตวิญญาณที่มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับพระเจ้า และเป็นผู้ที่ให้

พระเจ้าเป็นที่หนึ่งในชีวิต (ไมเออร์, 2006: 227) บ็อบบี้ คลินตัน ให้คำนิยาม "ผู้นำ" ไว้ในหนังสือ The Making of a Leaderว่า "ผู้นำ" คือ "ผู้ที่ได้รับศักยภาพจากพระเจ้า และมีภาระใจในการเป็นผู้มีอิทธิพลต่อผู้ตามในการทำให้พระประสงค์ของพระเจ้าสำเร็จ" (Bennett, 2005)หมายความว่า การนำเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้ตามของเขาในการนำองค์กรให้ขับเคลื่อนไปจนถึงเป้าหมาย เมื่อผู้นำได้พัฒนาศักยภาพของตน ไม่เพียงแต่จะได้รับผลดีสำหรับชีวิตของผู้นำเท่านั้น แต่ยังเป็นผลดีต่อชีวิตของคนอื่นๆด้วยเพื่อชีวิตของคนเหล่านั้นจะเติบโตไปและศักยภาพของพวกเขาจะได้รับการพัฒนาด้วย (จอยล์ ไมเออร์, 2006:13)

จอห์น ดับบลิว. การ์ดเนอร์ (Gardner, 1986) ให้นิยาม "การเป็นผู้นำจิตวิญญาณ"(Spiritual leader) ว่า "การมีอิทธิพลต่อกลุ่มในการทำให้ผู้ตามกระทำการไปจนถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ การนำเป็นการใช้ทักษะทางพฤติกรรมของผู้นำในการหนุนผู้ตามให้เพิ่มขีดความสามารถของตน การนำเป็นกระบวนการที่ผู้นำกระตุ้นให้ผู้ตามกระทำตามวัตถุประสงค์ของผู้นำโดยการชักชวนและการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง"

เจมส์ อี. มีนส์(Means, 1993) ให้นิยามความหมายของ "การเป็นผู้นำจิตวิญญาณ" ว่าเป็น "การพัฒนาสัมพันธภาพกับสมาชิกในคริสตจักรและองค์กรคริสเตียน เพื่อให้ทุกคนร่วมกันทำพันธกิจจนบรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับคำสอนในพระคัมภีร์และที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของกลุ่ม โดยผู้นำมีหน้าที่ใช้อิทธิพลที่มีอยู่ในการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ตามมีความสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้" ภาวะการเป็นผู้นำจิตวิญญาณที่ดีย่อมนำไปสู่การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ

คุณลักษณะของผู้นำ

เจมส์ อี. มีนส์ (Means, 1993) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีจิตวิญญาณดี (Spirituality) ผู้นำต้องมีชีวิตที่ติดสนิทกับพระเจ้า ดำเนินชีวิตตามพระวิญญาณบริสุทธิ์ มีวินัยฝ่ายวิญญาณในการอธิษฐานและการเผ่าเดี่ยวอัศจรรย์ทูปาโลสอนให้ฝึกวินัยฝ่ายวิญญาณ ซึ่งเป็นการฝึกตนในทางของพระเจ้า เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้เชื่อทั้งหลายทั้งในด้านวาจาและการประพฤติทั้งในด้านความรัก ความเชื่อ และความบริสุทธิ์ (1 ทิโมธี 4:7-8, 12, 15)

2. มีวุฒิภาวะที่เป็นผู้ใหญ่ (Maturity) ผู้นำต้องมีวุฒิภาวะที่เป็นผู้ใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ต้องอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์สามารถควบคุมตนเองได้โดยยังคงความสุภาพอ่อนน้อมไว้ ไม่ตอบสนองด้วยความรุนแรงซึ่งสะท้อนถึงความเป็นผู้ใหญ่ฝ่ายวิญญาณ การมีวุฒิภาวะที่เป็นผู้ใหญ่นี้ไม่ขึ้นกับวัยวุฒิเสมอไป เพราะผู้นำที่มีวัยอาวุโสบางคนอาจยังมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ ในขณะที่ผู้นำที่ยังมีอายุน้อยกลับมีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงก็เป็นได้

3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี (Congeniality) ผู้นำที่ดีต้องส่งเสริมความสัมพันธ์และความรักกันฉันท์พี่น้องโดยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน อัศจรรย์ทูปาโลเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก ท่านสามารถทำให้พวกเขาร่วมมือในการทำพันธกิจเป็นอย่างดีคริสตจักรจึงมีความจำเริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นไม่ได้หมายถึง "การประจบสอพลอเพื่อเอาใจมนุษย์" (โคโลสี 3:22) และไม่ได้เป็นเหมือนพวกฟาริสีที่ต้องการคำชมของมนุษย์มากกว่าความชื่นชมจากพระเจ้า (ยอห์น 12:43) แต่หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในคริสตจักรด้วยความรักที่แท้จริงจนกลายเป็นพันธะที่ผูกพันกันทางจิตใจ

4. มีความเมตตาสงสาร (Compassion) ผู้นำต้องมีใจที่มีความเมตตาสงสาร มีความห่วงใยในสุขภาวะของสมาชิกอย่างเป็นองค์รวม คือ ทั้งร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม แสดงออกโดยการชื่นชมยินดีกับผู้ที่มีความยินดีและการแสดงความเสียใจกับผู้ที่ย่ำแย่ (โรม 12:15) ผู้นำต้องสวมหัวใจของ

ของ "ผู้เลี้ยง" (a shepherd's heart) ที่ไวต่อความรู้สึก ความต้องการ ความจำเป็น และความเจ็บปวดของสมาชิกในความดูแลของตน ในทำนองเดียวกันกับพระเยซูคริสต์ที่ทรงยอมสละแม้ชีวิตของตนเพื่อแกะของพระองค์ "เราเป็นผู้เลี้ยงที่ดี ผู้เลี้ยงที่ดียอมสละชีวิตของตนเพื่อฝูงแกะ...เราเป็นผู้เลี้ยงที่ดีเรารู้จักแกะของเราและแกะของเราก็รู้จักเรา" (ยอห์น 10:11-13)

ชียอง กวน ลิมและโจฮานเนอช. ลิม (Lim & Lim, 2014) กล่าวว่า ผู้ตามทั้งหลายคาดหวังที่จะพบคุณลักษณะ 5 อย่างในตัวผู้นำของเขาที่เรียกเป็นคำย่อในภาษาอังกฤษว่า G-E-E-S-E คุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่

1. ให้ทิศทาง (Guide) ผู้นำควรเป็นผู้ที่ให้ทิศทางจึงต้องมีความรู้และสามารถเป็นที่ปรึกษาของผู้ตามได้ และควรเป็นผู้นำที่สามารถฝึกฝนให้ผู้ตามได้พัฒนาทักษะการทำงานให้เต็มศักยภาพของเขาได้ แม้ว่าบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่ผู้นำไม่รู้ ก็ต้องพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นเพื่อที่จะนำทิศทางให้ผู้ตามได้ (Lim & Lim, 2014)

2. เห็นอกเห็นใจ (Empathise) ผู้นำควรมีความเข้าใจความรู้สึกของผู้ตาม ใส่ใจกับทุกข์สุขของเขาด้วยความจริงใจเต็มใจที่จะฟังคำร้องทุกข์ของพวกเขา มองดูสถานการณ์จากมุมมองของเขาเดินเคียงข้างไปกับผู้ตาม ควรแสดงให้ผู้ตามรู้ว่า ตนเป็นห่วงเป็นใยทุกข์สุขของเขาและต้องการให้พวกเขามีก้าวหน้าและมีสุขภาวะที่ดี

3. เสริมพลัง (Energise) ผู้นำควรรู้จักเสริมกำลังให้แก่ผู้ตาม พลังในตัวมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ พลังกาย พลังอารมณ์ พลังใจ และพลังจิตวิญญาณ พลังกาย (Physical energy) มาจากสุขภาพที่แข็งแรง และเป็นพื้นฐานของพลังที่เหลืออีกสามด้าน พลังอารมณ์ (Emotional energy) มาจากความพึงพอใจความสนุกสนานเพลิดเพลินและการมีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ชื่นชอบ ส่วนพลังใจ (Mental energy) นั้นมาจากจิตใจที่เข้มแข็งและสามารถทนต่อแรงกดดันและความเครียดได้ และพลังจิตวิญญาณ (Spiritual energy)

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

มาจากส่วนลึกภายในตัวบุคคลที่สร้างแรงผลักดันให้กระทำการต่างๆ ออกมาด้วยการอุทิศตนอย่างสัตย์ซื่อ

4. ส่งเสริมการร่วมมือกัน (Synergise) ผู้นำควรส่งเสริมการร่วมมือกันในการทำงาน ดังนั้น จึงต้องมีความสามารถในการสื่อสารเป็นอย่างดีเพื่อกระชับความสัมพันธ์ภายในองค์กร การร่วมมือกันนี้จะส่งเสริมให้องค์กรย่อยๆ ทั้งหลายอยู่ด้วยกันอย่างมีเอกภาพ โดยที่ยังคงความหลากหลาย (Diversity) ของคนในกลุ่มไว้ได้ด้วย

5. กล้าริเริ่มสิ่งใหม่ (Creative) ผู้นำต้องกล้าในการคิดค้น สร้างสรรค์ และทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ๆ และต้องสนับสนุนให้ผู้ตามมีความกล้าที่จะเสนอแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนบรรยากาศแวดล้อมของการทำงานให้เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อกระตุ้นให้มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาโดยการทดลองใช้นวัตกรรมใหม่

บทบาทของผู้นำ (Role of leaders)

บทบาทของผู้นำ หมายถึง สถานภาพที่ผู้นำควร "เป็น" (Being) ซึ่งต่างกับภารกิจ (Task) ของผู้นำ ซึ่งหมายถึง งานที่ผู้นำต้อง "กระทำ" (doing) ผู้นำที่ดีมีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นแบบอย่าง (Examples) ผู้นำจิตวิญญาณต้องเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เชื่อในเรื่องคำพูด ชีวิต ความรัก ความเชื่อ และในความบริสุทธิ์ (1 ทิโมธี 4:12) ผู้นำที่กล่าวว่าตนอยู่ในพระคริสต์ก็ควรดำเนินชีวิตเหมือนพระองค์ (1 ยอห์น 2:6) เพื่อจะได้สามาถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและในวิถีชีวิตได้

2. เป็นผู้อารักขา (Stewards) ผู้นำจิตวิญญาณเป็นผู้อารักขา เป็นผู้รับใช้ของพระคริสต์ และเป็นผู้รับมอบพันธะให้ดูแลสิ่งล้ำลึกของพระเจ้า คือ ข่าวประเสริฐของพระเยซูคริสต์ (1 โครินธ์ 4:1-2)

3. ผู้นำต้องเป็นผู้เลี้ยง (Shepherds) ผู้นำจิตวิญญาณต้องเป็นผู้เลี้ยง ผู้เลี้ยงที่ดีย่อมดูแลลูกแกะใน

ความดูแลของตนอย่างดี เลี้ยงดูลูกแกะให้เติบโตด้วยอาหารที่มีคุณค่า ต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อเตรียมการเทศนาและสั่งสอน ต้องเลี้ยงฝูงแกะของพระเจ้าด้วยการเอาใจใส่ดูแล ไม่ใช่ด้วยความผิใจ แต่ด้วยความเต็มใจ และไม่ใช่ด้วยใจโลก แต่ด้วยใจกระตือรือร้น (1 เปโตร 5:2)

การพัฒนาภาวะผู้นำ

สตีเฟนอาร์. เชลเลนเบอร์เกอร์ (Shellenberger, 2015) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำมีหลักการสำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. การเสริมสร้างบุคลิกภาพ

การพัฒนา ผู้นำประการแรก ต้องเสริมสร้างบุคลิกภาพให้เข้มแข็ง อันจะส่งผลให้คุณธรรมภายใน (Moral authority) อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความอดทน การให้เกียรติผู้อื่นนั้นได้รับการเสริมสร้างให้แข็งแรงขึ้นไปด้วย ดังที่เฮลเลนเคลเลอร์ (Hellen Keller) กล่าวว่า "คุณลักษณะไม่ได้เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาได้โดยง่าย มีเพียงประสบการณ์ผ่านการถูกทดสอบและการทนทุกข์เท่านั้นที่จะทำให้จิตวิญญาณแข็งแกร่งจนสามารถสร้างแรงดลบันดาลใจให้ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด" (Shellenberger, 2015)

2. การนำด้วยวิสัยทัศน์

การตั้งวิสัยทัศน์นั้นเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม อาจต้องใช้จินตนาการ เมื่อตอบคำถามได้แล้วก็เขียนวิสัยทัศน์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรสักหนึ่งถึงสองประโยค หรืออาจมีความยาวถึงหนึ่งย่อหน้า แต่บางครั้งวิสัยทัศน์สั้นๆ กระชับ ได้ใจความนั้น กลับมีพลังมากกว่าวิสัยทัศน์ที่ยืดยาวเสียอีก การทำให้ทุกคนในองค์กรมีความเข้าใจที่ตรงกัน ก็สามารถดึงดูดให้ทุกคนร่วมมือกันขับเคลื่อนองค์กรไปตามวิสัยทัศน์ได้ เมื่อมีวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงจูงใจได้ ให้นำมาทบทวนเป็นประจำ นำวิสัยทัศน์มาบูรณาการเข้าไปในวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้มี "พลังวิสัยทัศน์" (The Power of Vision) ที่สามารถขับเคลื่อนให้องค์กรพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ ดังนั้น การสร้างวิสัยทัศน์ ก็คือการออกแบบองค์กรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตล่วงหน้านั่นเอง

ดั่งที่เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลกล่าวว่า "อาณาจักรแห่งความเป็นจริงในอนาคตคืออาณาจักรแห่งความคิดในปัจจุบันนั่นเอง" (Shallenberger, 2015) วิสัยทัศน์จะมีประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อเป็นวิสัยทัศน์ที่สามารถสื่อสารได้ให้ทิศทาง มีวัตถุประสงค์ และทำให้มองเห็นจุดหมายได้ ดังที่อดีตประธานาธิบดีโรนัลด์ รีแกน กล่าวว่า "การยึดวิสัยทัศน์ให้มั่นไว้ เป็นหัวใจของการนำที่ประสบความสำเร็จ" (Shallenberger, 2015)

3. การวางแผนงาน

เคล็ดลับสู่ความสำเร็จของผู้นำคือ ต้องกำหนดเป้าหมายที่จะไป แล้วก็ต้องมีการวางแผนงาน (Plan) เป็นขั้นตอนเพื่อก้าวไปให้ถึงเป้าหมายนั้น การวางแผนควรกำหนดหลักระยะทางและกำหนดให้ชัดเจนว่าอะไรคือสิ่งที่จะทำในแต่ละหลักระยะทางนั้น เช่น ตั้งเป้าว่าจะประกาศพระกิตติคุณกับคน 300 คนใน 1 ปี ก็ควรแบ่งว่าจะประกาศกับผู้คนสัปดาห์ละ 5-6 คน เมื่อครบ 52 สัปดาห์ก็จะถึงเป้าหมายคือ 300 คน เมื่อเขียนแผนงานแล้วก็ตั้งไว้ในที่ที่มองเห็นได้ง่ายหมั่นทบทวนแผนงานนั้นอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง (Shallenberger, 2015)

4. การจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง

การรู้จักบริหารเวลาอย่างถูกต้องทำให้ไปถึงเป้าหมายด้วยความความสำเร็จการบริหารเวลา มีวิธีการ 3 อย่าง ได้แก่ ประการแรก คือ ต้องเลือกทำสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อน สำรองดูว่าสิ่งใดสำคัญที่สุดระหว่างงาน ครอบครัว ความสัมพันธ์ และผลกระทบต่อสังคม แล้วจัดจ่อที่สิ่งนั้นและให้เวลากับสิ่งนั้น ประการที่สอง ต้องวางแผนงานหนึ่งสัปดาห์ล่วงหน้า (Pre-week planning) โดยการใช้เวลาเพียง 15-20 นาทีในวันเสาร์หรืออาทิตย์วางแผนงานสำหรับสัปดาห์ที่จะมาถึง บันทึกการลงมือในช่องปฏิทิน planner ที่ใช้อยู่และประการที่สาม ต้องรู้จักปกป้องและสงวนเวลาของตน (Protect and conserve your time) ยิ่งในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเข้ามามากมายทุกวินาทีจากอินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน อีเมลล์ และโซเชียลมีเดีย ผู้นำต้องกลั่นกรองอ่านเฉพาะข่าวสารที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับงาน

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant leader)

พระเยซูทรงสอนว่า ผู้นำต้องมีความเป็นผู้รับใช้ (Servanthood) ที่ถ่อมใจลงและปรนนิบัติผู้ตามคำสอนนี้ปฏิบัติตามได้ยากสำหรับสาวกรุ่นแรกของพระเยซูคริสต์ท่ามกลางบริบทวัฒนธรรมของพวกเขาก็เป็นคำสอนที่ตรงข้ามกับท่าทีของผู้นำทั่วไปในสังคมยิวและสังคมกรีก-โรมัน ในศตวรรษที่หนึ่งนั้น (Hutchison, 2009) อย่างไรก็ตามพระเยซูทรงเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำแบบผู้รับใช้ และทรงสอนให้พวกเขากลายเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ด้วย

เมื่อยากอบกับยอห์น ผู้เป็นบุตรของเศเบดีเข้ามาทูลพระเยซูว่าเมื่อพระองค์จะทรงรับเกียรติขึ้นขอให้พวกเขาได้นั่งที่เบื้องขวาพระหัตถ์คนหนึ่งเบื้องซ้ายคนหนึ่ง (มาระโก 10: 37) คำขอร้องที่เห็นถึงจิตใจของสาวกทั้งสองที่มีจุดศูนย์กลางที่ตนเอง และมีความมักใหญ่ใฝ่สูง (Hutchison, 2009) พระองค์จึงต้องการจะปรับเปลี่ยนเจตคติของพวกเขาตั้งนี้ "ท่านทั้งหลายรู้อยู่แล้วว่าคนที่นับว่าเป็นผู้ครอบครองของคนต่างชาติดีย่อมเป็นเจ้านายอยู่เหนือเขาทั้งหลายและพวกที่เป็นใหญ่ก็ใช้อำนาจบังคับพวกเขาในพวกท่านจะไม่เป็นเช่นนั้นแต่ถ้ามีใครต้องการจะเป็นใหญ่ท่ามกลางท่านคนนั้นจะต้องเป็นผู้ปรนนิบัติของท่านทั้งหลายและถ้าใครต้องการจะเป็นนายคนนั้นจะต้องเป็นทาสของคนทั้งหลายเพราะว่าบุตรมนุษย์ไม่ได้มาเพื่อรับการปรนนิบัติแต่มาเพื่อจะปรนนิบัติคนอื่นและให้ชีวิตของท่านเป็นค่าไถ่คนจำนวนมาก" (มาระโก 10:42-45)

คำสอนของพระเยซูคริสต์สอนเราว่า ลิทธิอำนาจของผู้นำจิตวิญญาณนั้นมาจาก 3 แหล่ง ดังนี้

1. เป็นลิทธิอำนาจที่มาจากเส้นทางแห่งการทนทุกข์และเสียสละ สองพี่น้องยากอบและยอห์นรอคอยการเสด็จมาของพระเมสสิยาห์ด้วยความหวังว่าพระองค์จะมาปกครองปาเลสไตน์อย่างกษัตริย์ผู้เกรียงไกรในจักรวรรดิโรมัน แต่พระเยซูพระเมสสิยาห์กลับตรัสถึง "ถ้วย" แห่งการทนทุกข์และความเสียสละของพระองค์แทน (มาระโก 10:38-39) เพื่อสอนว่าลิทธิอำนาจ

ของผู้นำจิตวิญญาณนั้นต้องมาจากการเดินในเส้นทางแห่งการทนทุกข์และการเสียสละ(Hutchison, 2009)เดวิด ดับบลิว. เบนเน็ตต์(Bennett, 2005) กล่าวว่า แม้เส้นทางแห่งการทนทุกข์จะยากลำบากแต่ถ้าผู้ใดทนได้จนถึงที่สุด เส้นทางนี้จะนำไปสู่ความชื่นชมยินดี ชัยชนะ และศักดิ์ศรีนิรันดร์

2. เป็นสิทธิอำนาจที่มาจากพระเจ้า พระเยซูกล่าวปฐกษัตริย์ยากอบกับยอห์นว่า พระองค์ไม่ได้เป็นผู้จัดตำแหน่งผู้นำ ผู้ที่จัดตำแหน่งให้คือ พระบิดาพระบิดาและพระบุตรทรงร่วมมือกันในการประทานสิทธิอำนาจนี้ ดังที่พระเยซูตรัสว่า "การที่จะให้หนึ่งข้าพเจ้าหรือข้าพเจ้าของเรานั้นไม่ใช่เราเป็นผู้จัดแต่ให้กับใครก็จะให้แก่คนนั้น" (มาระโก 10: 40) ผู้นำจิตวิญญาณจึงควรตระหนักว่าสิทธิอำนาจในการนำที่มีอยู่นั้น เป็นสิทธิอำนาจที่มาจากพระบิดา(Hutchison, 2009)

3. เป็นสิทธิอำนาจที่มาจากปณิธิและการเสียสละเพื่อผู้อื่นเท่านั้น พระเยซูตรัสว่าผู้ครอบครองของคนต่างชาติในสมัยนั้น ย่อมเป็นเจ้านายเหนือเขาทั้งหลาย และใช้อำนาจบีบบังคับผู้น้อย (มาระโก 10: 42) แต่พระองค์เสนอแนวคิดใหม่ว่าไม่ควรแสวงหาตำแหน่งเพื่อจะได้รับเกียรติจากมนุษย์ แต่ให้ออมใจลงและปณิธิรับใช้ผู้อื่น แม้ว่าความยิ่งใหญ่แบบสวนกระแสนี้เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับมาตรฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ก็จริง แต่จะกลายเป็นค่านิยมใหม่ในอาณาจักรของพระคริสต์ (Hutchison, 2009)

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบพระคริสต์ (A Christ-like leader)

เบนเน็ตต์ (Bennett, 2005)อธิบายว่าผู้นำที่เลียนแบบพระคริสต์ในการนำใน 4 ประการ ดังนี้

1. มีบุคลิกลักษณะแบบพระคริสต์ (Christ-like in character)

ผู้นำที่เลียนแบบพระคริสต์ หมายถึง ผู้นำที่มีชีวิตติดสนิทกับพระคริสต์จนมีบุคลิกลักษณะเหมือนพระองค์ซึ่งเป็นผลของการที่ผู้นำนั้นได้ยอมจำนนต่อการครอบครองของพระคริสต์อย่างสิ้นเชิงผู้นำที่เลียนแบบพระคริสต์จะมีลักษณะตรงข้ามกับ ผู้นำที่เข้าข่ายกลุ่มอาการนายใหญ่ (Big Boss Syndrome) ที่ใช้อำนาจ

ในการนำแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Authoritarian leadership) และมักใช้คำสั่งควบคุมผู้อื่น เบนเน็ตต์กล่าวว่า ผู้นำแบบนี้สนใจแต่การแสวงหาตำแหน่ง อำนาจ และผลประโยชน์ แต่ไม่เคยคิดจะเสริมสร้างผู้ที่ติดตามเขาให้เข้มแข็งขึ้นเลย แต่ผู้นำแบบพระคริสต์นั้นเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ ที่จะกระตุ้นให้ผู้ตามพัฒนาขีดความสามารถของตนจนถึงขีดสูงสุดเสมอ

2. มีเป้าหมายแบบพระคริสต์ (Christ-like in purpose)

ผู้นำที่เลียนแบบพระคริสต์ต้องรู้จักตั้งเป้าหมายเหมือนพระองค์ด้วยคำสั่งสุดท้ายคือพระมหาบัญชาของพระองค์นั้นระบุเป้าหมายของพระองค์ไว้อย่างชัดเจน"ท่านทั้งหลายจะเป็นสักขีพยานของเราในกรุงเยรูซาเล็ม ทั่วแคว้นยูเดีย ทั่วแคว้นสะมาเรีย และจนถึงที่สุดปลายแผ่นดินโลก" (กิจการ 1:8) เป้าหมายของพระองค์ คือพวกสาวกต้องติดตามพระองค์ เรียนรู้จากพระองค์ เพื่อนำข่าวประเสริฐไปยังผู้คนทั้งหลายเพื่อให้พวกเขากลับมาคืนดีกับพระเจ้า เป้าหมายของพระคริสต์คือ เพื่อให้ผู้นำมีใจรักและสงสารดวงวิญญาณหลงหาย เป็นผู้นำที่มีหัวใจเป็นนักประกาศพระกิตติคุณและเป็นผู้ที่เป็นห่วงผู้คนอย่างเป็นองค์รวม โดยไม่เพียงแต่ห่วงใยจิตวิญญาณของเขาเท่านั้น แต่เป็นห่วงทั้งร่างกาย จิตใจของพวกเขาด้วย (Bennett, 2005)

3. มีกลยุทธ์แบบพระคริสต์(Christ-like in strategy)

การมีเป้าหมายที่ถูกต้องนั้นยังไม่เพียงพอต้องมีกลยุทธ์ที่ถูกต้องด้วยกลยุทธ์ของพระคริสต์คือการเลือกสาวกลีบลองคน ทรงสอนพวกเขาในเรื่องแผ่นดินของพระเจ้า สอนให้เขาใช้สิทธิอำนาจของอัครสาวกในการสอน การรักษาโรค และการขับผีแล้วพระองค์ทรงเรียกสาวกกลุ่มใหญ่จำนวน 70 คนด้วย ทรงสอนเขา และส่งเขาออกไปประกาศเป็นคู่ๆ กลยุทธ์ในการสอนของพระองค์ คือการสอนเป็นกลุ่ม ให้ทำงานเป็นทีม กลยุทธ์อีกประการหนึ่งคือ ทรงสอนโดยกระทำให้พวกเขาดูเป็นตัวอย่างทั้งในการเทศนาสั่งสอนการรักษาโรค และการขับผีแล้วให้สาวกฝึกปฏิบัติจริงในหมู่บ้านจริง(Bennett, 2005)

4. คำนี้ถึงบริบทวัฒนธรรมแบบพระคริสต์ (Christ-like in cultural context)

สาวกต้องทำพันธกิจในบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลายแต่ละสังคมมีความหลากหลายท้องถิ่นนั้นอาจเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ผู้ฟังมีตั้งแต่ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ได้ไปจนถึงผู้ที่มีความรู้สูง การนำพระกิตติคุณในรูปแบบชาวตะวันตกมาใช้กับประเทศที่กำลังพัฒนาในทวีปเอเชียโดยไม่สนใจทุกข์สุขของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งที่เรียกว่า "การล่าอาณานิคมเชิงวัฒนธรรม" (Cultural Imperialism) นั้นไม่เป็นผลดี ดังนั้น การพัฒนาผู้นำจึงต้องคำนึงถึงบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านี้ และต้องมีการปรับการนำให้เข้ากับบริบทต่างๆ (Contextualization) อย่างเหมาะสมด้วย (Bennett, 2005)

สรุป

การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่คริสตจักรควรให้ความสำคัญ เพื่อการเจริญเติบโตของคริสตจักรในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ด ผู้นำเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่พระเจ้าได้ประทานให้ และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบตามที่พระเจ้าได้มอบหมายให้เป็นผู้มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ตาม เพื่อกระทำให้พระประสงค์ของพระเจ้าสำเร็จ ผู้นำคริสเตียน

มีความแตกต่างจากผู้นำโดยทั่วไปตรงที่ ผู้นำคริสเตียนไม่ใช่อำนาจในการควบคุมหรือบีบบังคับ แต่ใช้สิทธิอำนาจแห่งความชอบธรรมในการกระตุ้นผู้ตามให้ไปถึงเป้าหมาย ผู้นำต้องมีคุณลักษณะดังนี้ มีจิตวิญญาณดี มีวุฒิภาวะ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความเมตตา สงสาร นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่ผู้ตามมองหาในตัวผู้นำ 5 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ให้ทิศทาง เห็นอกเห็นใจ เสริมพลัง ส่งเสริมการร่วมมือกัน และกล้าที่จะริเริ่มสิ่งใหม่ บทบาทที่สำคัญของผู้นำจิตวิญญาณมี 3 บทบาท คือ เป็นแบบอย่างกับผู้ตาม เป็นผู้รักษา และเป็นผู้เลี้ยง หลักในการพัฒนาภาวะผู้นำทั่วไปมี 4 ประการ ได้แก่ การเสริมสร้างบุคลิกภาพ การนำด้วยวิสัยทัศน์การวางแผนงาน และการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้นั้นต้องตระหนักว่าสิทธิอำนาจในการเป็นผู้นำจิตวิญญาณนั้นมาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ สิทธิอำนาจจากเส้นทางการทนทุกข์และเสียสละ สิทธิอำนาจที่ได้รับจากพระเจ้าและสิทธิอำนาจผ่านการปรนนิบัติและเสียสละ ส่วนการพัฒนาผู้นำแบบพระคริสต์นั้น ต้องพัฒนา 4 ประการ ได้แก่ มีบุคลิกลักษณะแบบพระคริสต์ มีเป้าหมายแบบพระคริสต์ มีกลยุทธ์แบบพระคริสต์ และคำนึงถึงบริบทวัฒนธรรมแบบพระคริสต์

บรรณานุกรม

- ไมเออร์, จอยล์. (2006). *กระบวนการสร้างผู้นำ: หลักสำคัญเพื่อการเป็นผู้นำตามแบบที่พระเจ้าต้องการ*. แปลโดย สิริรัตน์ ภูชัย. เชียงราย: เพื่อฟ้าการพิมพ์.
- Bennett, D. W. (2005). *A call to develop Christ-like leaders*. Lausanne Occasional Paper No. 41. Presented at the 2004 Forum for World Evangelization hosted by the Lausanne Committee for World Evangelization in Pattaya, Thailand, September 29 to October 5, 2004.
- Church Central. (2009, June). How to develop leaders in your church. *Online Leadership Journal*. Retrieved 23, 2016, from <http://www/christianitytoday.com/le/2009>.
- Collahan, K. L. (1990). *Effective church leadership: Building on the twelve keys*. San Francisco, CA: Harper & Row.

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

- Gardner, J. W. (1986). *The nature of leadership: Introductory considerations*. Washington, D.C. : Independent Sector.
- Hutchison, J. C. (2009). *Servanthood: Jesus' countercultural call to Christian leaders*. *Bibliotheca Sacra*, 166(661): 53-69.
- Lim, S. G., and Lim, J. H. (2014). *The leader, the teacher & you: Leadership through the third generation*. Singapore: World Scientific Publishing.
- Means, J. E. (1993). *Leadership in Christian ministry*. Grand Rapids, MI: Baker Book House.
- Oates, W. E. (1987). The Marks of a Christian Leader. *Southwestern Journal of Theology*, 29(2):19-22.
- Shallenberger, S. R. (2015). *Becoming your best: The 12 principles of highly successful leaders*. New York: McGraw Hill Education.

**อิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ความเชื่ออำนาจ
ภายในตนเองและการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบ
ธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
The Influences of Adversity Quotient, Internal Locus of Control, and
Self-Efficacy Towards Successful Entrepreneurship of
Small-Sized Enterprises in the Lower North-Eastern Region of Thailand**

ดร. ปวีณา คำพุกกะ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อยไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สัดส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจได้ร้อยละ 41.7

Abstract

This research aims to study the influences of adversity quotient, internal locus of control, and self-efficacy towards successful entrepreneurs in small - sized enterprises in the lower north-eastern region. The samples were 385 entrepreneurs in small - sized enterprises located in the lower north-eastern region of Thailand. Statistics used for data analysis were proportion, percentage, mean, standard

deviation, Pearson's correlation and Multiple Regression Analysis.

The finding was that adversity quotient, internal locus of control, and self-efficacy influence small-scaled enterprise success at 0.01 level of statistical significance, with 41.7 percent ($R^2 = 0.417$) described the change of entrepreneurial success in such firms.

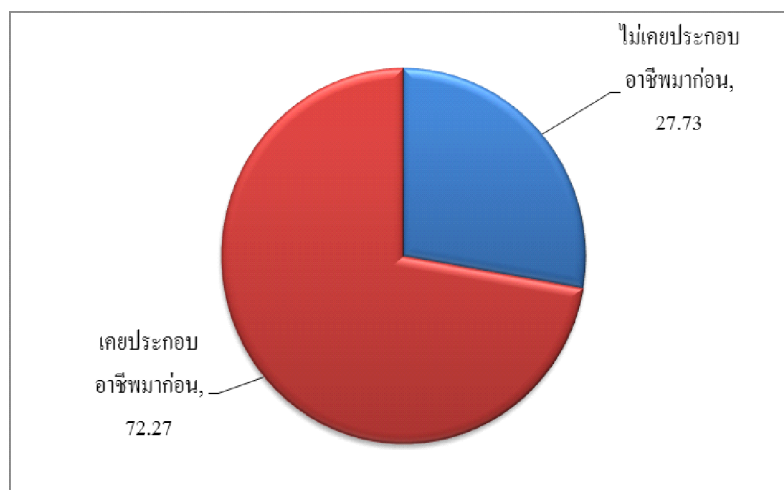
*อาจารย์ประจำคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค โดยมีประมาณร้อยละ 99 ของธุรกิจทั้งหมด วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างธุรกิจประเภทต่างๆ เป็นแหล่งจ้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและชุมชนทั่วประเทศ ปัจจุบันการประกอบการของธุรกิจธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดทั้งสิ้น และเป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถขับเคลื่อน

ต่อไปได้ จากความกลมกลืนของลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำธุรกิจในภูมิลำเนาของตน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2554)

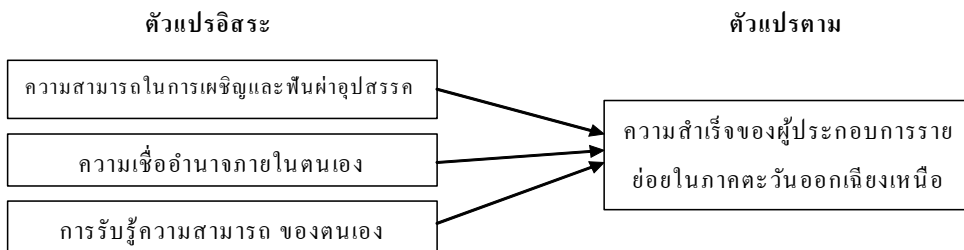
จากผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจการ มาจากประสบการณ์ในธุรกิจและประสบการณ์ในการบริหารกิจการ ผู้ประกอบการรายย่อย ร้อยละ 72.27 นั้นเคยประกอบอาชีพอื่นมาก่อนที่จะเริ่มต้นทำธุรกิจในปัจจุบัน(ดังภาพที่ 1) โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 68.63 เคยเป็นลูกจ้างหรือพนักงานมาก่อน อีกร้อยละ 18.80 เคยเป็นเจ้าของกิจการ มีผู้ประกอบการเพียงร้อยละ 27.73 เท่านั้นที่ไม่เคยประกอบอาชีพอื่นใดมาก่อน เนื่องจากช่วยกิจการของครอบครัวและรับช่วงต่อมา หรือเมื่อเรียนจบก็มาประกอบกิจการหรือเป็นแม่บ้าน

ภาพที่ 1 การประกอบอาชีพของผู้ประกอบการก่อนเริ่มดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน
ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2553)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่แล้วเคยประกอบอาชีพอื่นๆ มาก่อนทำให้มีประสบการณ์และมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูง ผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติเหล่านี้จะไม่ยอมอยู่ร่วมกับที่ เมื่อพบกับปัญหาและอุปสรรคจะหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังนั้นความสำเร็จของผู้ประกอบการส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ประกอบการสามารถจัดการกับความท้าทายและแก้ไขปัญหาก็ได้พบ โดยจะต้องทำอย่างรวดเร็วและผลที่ได้รับเป็นดังประกอบการในอนาคต นอกเหนือจากความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (Adversity quotient : AQ) ความเชื่ออำนาจในตนเอง (Locus of control) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสามารถในการตัดสินใจของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน และส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมในการทำงานซึ่งจะแสดงออกมาตามความเชื่อของแต่ละบุคคล และพบว่าผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะมีความเชื่ออำนาจในตนเองสูง ดังนั้นในการดำเนินกิจการทางธุรกิจ หากผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเอง คือมีความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการคิดหรือการกระทำของตนเองแล้ว จะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความตั้งใจและทุ่มเทในการประกอบกิจการนั้นๆ เพื่อให้กิจการของตนประสบความสำเร็จ (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2551) ทั้งนี้ การรับรู้ความสามารถของตนเองมีบทบาทสำคัญในการประกอบธุรกิจโดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะที่มีในขณะนั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจว่าสามารถทำสิ่งใดได้ด้วยทักษะที่มีอยู่ กล่าวได้ว่า บุคคลที่มีทักษะชนิดเดียวกัน

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภายใต้สถานการณ์ที่เหมือนกัน อาจจะปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกันไป (ชูศักดิ์ พัฒนมะนตรี, 2553)

ในปัจจุบันหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการได้มีการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เช่น สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า เจ้าของกิจการที่ประสบความสำเร็จเป็นผู้ที่มีแนวโน้มที่จะพึ่งพาตนเอง ใฝ่ฝันสูง มีความอดทน ชอบแข่งขันกับตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง เรียนรู้จากความล้มเหลว มักทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้สำเร็จเสมอ จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะต่างๆ ของผู้ประกอบการล้วนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ (ปรีณา บางกรวย, 2550)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม การฝึกอบรมและการพัฒนาตนเองของผู้ประกอบการ เพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ให้สามารถดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ประสบผลสำเร็จ เจริญเติบโต และอยู่รอดได้ต่อไปในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ

กนกวรรณ อบเชย (2550) ได้กล่าวถึง ตัวบ่งชี้ของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จไว้ว่า การที่จะระบุว่าธุรกิจใดไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ประสบความสำเร็จหรือไม่ สามารถใช้ตัวบ่งชี้ได้ ดังนี้

1. สภาพความเป็นไปด้านการเงิน (Financial performance) ตัวบ่งชี้ที่ดีที่สุดของสภาพความเป็นไปทางการเงิน ก็คือ กำไร นั่นเอง ผู้จัดการของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจะพยายามทำ ทุกวิถีทาง เพื่อให้ธุรกิจมีกำไรตลอดไป ในการที่จะให้ธุรกิจได้กำไร ผู้จัดการจะต้องพยายามลดรายจ่ายให้เหลือน้อยที่สุด โดยที่ลูกค้ายังได้รับสินค้า และบริการที่ดีที่มีคุณภาพอยู่เหมือนเดิม

2. การสนองตอบความต้องการ (Need) ของลูกค้า ธุรกิจจะมีลูกค้าไม่ว่าธุรกิจนั้นจะเป็นธุรกิจที่ผลิตสินค้าหรือให้บริการก็ตาม การที่ธุรกิจจะได้อะไรมากน้อยเท่าใดในท้ายที่สุดแล้วขึ้นอยู่กับว่าธุรกิจนั้นสามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้มากน้อยขนาดไหน ลูกค้ามีมากมายหลายรูปแบบ ที่เป็นบุคคลทั่วไปก็มี ที่เป็นเจ้าของธุรกิจอื่นก็มี ที่เป็นลูกค้าที่ซื้อเพียงครั้งเดียวก็มีที่เป็นลูกค้าที่ซื้อเป็นประจำ สม่ำเสมอก็มี ที่เป็นลูกค้าที่ซื้อด้วยเงินจำนวนน้อยนิดก็มี ที่ซื้อเป็นเงินก้อนโตก็มี ที่ซื้อแบบตัวต่อตัวก็มี ที่ซื้อผ่านอินเทอร์เน็ตก็มี ฯลฯ

3. การสร้างสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ (Building quality products and services) ในปัจจุบันนี้ ธุรกิจจะต้องเน้นที่คุณภาพ (Quality) และคุณค่า (Value) ของสินค้าและบริการ ลูกค้าไม้อาจจะทนรับได้ ถ้าหากสินค้าหรือบริการมีคุณค่ามากในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันอย่างดุเดือด ลูกค้าจะทอดทิ้งธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพต่ำได้ทันทีและหันไปสนใจธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเหนือกว่า

4. การส่งเสริมนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ (Encouraging innovation and creativity) รสนิยม (Tastes) และความนิยมชมชอบ (Preferences) ของลูกค้าเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชื่อเรียกร้องต้องการของพนักงานเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คู่แข่งทางธุรกิจเพียรพยายามค้นคว้าหาวิธีการใหม่ๆที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้ามอยู่เสมอ องค์การหรือบริษัทมองหาวิธีการดำเนินงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตขององค์การ วิธีการเดียวที่ธุรกิจสามารถจะแข่งขันกับผู้อื่นได้ก็คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ขึ้นมา ที่เรียกว่า "ความคิดสร้างสรรค์" (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) ถ้าไม่สามารถทำได้ความสำเร็จของธุรกิจจะดำรงคงอยู่ได้ไม่ยาวนาน

5. การได้รับความยึดมั่นผูกพันจากพนักงาน (Gaining employee commitment) ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมักประกอบไปด้วยพนักงานที่มีความใส่ใจต่องานที่มีความภูมิใจในงานที่ทำ มีความผูกพันกับงานที่พวกเขาทำอยู่ ยอมอุทิศกายใจและรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยต่อธุรกิจ พนักงานที่มีความยึดมั่นผูกพันที่วามันมีแรงผลักดันให้ทำงานอย่างเต็มที่และดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

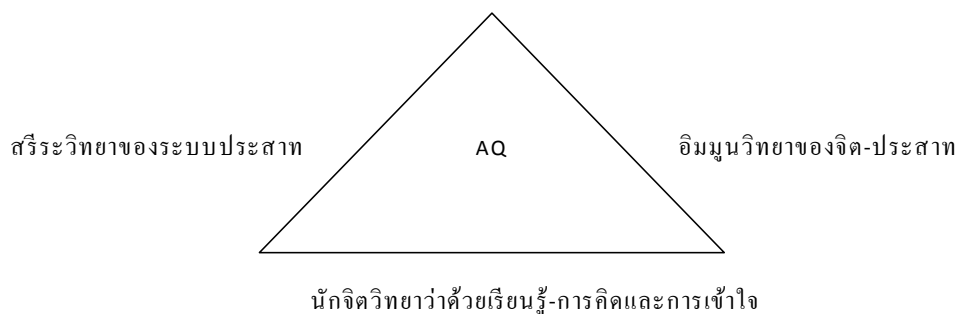
นราเชต ยัมสุข (2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม กรณีศึกษาธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านความต้องการความสำเร็จมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

แนวคิดพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค มีพื้นฐานมาจากหลักการทางวิทยาศาสตร์ 3 สาขา ในการประกอบกันเป็นหนึ่งแต่ละด้านที่ประกอบกันขึ้นเป็นพีระมิดแห่งความสามารถ

ในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งองค์ประกอบของ 3 หลักการดังกล่าว คือ จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ - การรู้คิดและการเข้าใจ (Cognitive psychology) สรีระวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology) และ อิมมูโนวิทยาของจิตประสาทหรือจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่จะ

อธิบายว่าบางคนบางกลุ่ม หรือบางหน่วยงาน จึงมีคนเพิกเฉยละทิ้งงาน แต่ก็มีบางกลุ่มที่ยืนหยัดทำงานต่อไป นอกจากนี้ยังอธิบายได้ว่าทำไมจึงจะพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ และทำไมจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติความเคยชินเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)

ที่มา : สร้อยตระกูล (ตียานนท์) อรรถมานะ (2550)

1. นักจิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้-การคิดและการเข้าใจ (Cognitive psychology) คนจำนวนมากเข้าใจว่าอุปสรรค ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคน ทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังและไม่รู้จักจะจัดการปัญหาอย่างไรดี นานเข้าคนเหล่านี้ก็จะหมดทุกขุทธมาน ล้มเหลวจมอยู่กับความทุกข์อุปสรรค ตรงกันข้ามบางคนคิดว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งที่ชั่วครว เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญเพื่อที่จะก้าวหน้าต่อไป คนกลุ่มนี้ยังคงมีความหวัง มีกำลังใจที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

2. สรีระวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology) สมอของคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ หากเปลี่ยนจิตได้สำนึกเสียใหม่ สร้างทัศนคติทางบวกก็จะสามารถสร้างความเคยชินใหม่ และพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้

3. อิมมูโนวิทยาของจิต - ประสาท (Psychoneuroimmunology) ความสามารถในการ

จัดอุปสรรคและความยากลำบากของคนเรา เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเองโดยตรง บางคนแม้จะป่วยด้วยโรคมะเร็งแต่ก็ยังมีชีวิตอยู่ไปได้เป็นสิบปี ส่วนคนที่ไม่อยากมีชีวิตอยู่ ก็มักเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตได้ง่าย ๆ ความเข้มแข็งในจิตใจและการควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันต้านโรคร้ายใช้เจ็บของร่างกาย ลีตรา ผิงวาม (2548) ได้ศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เชาวน์ อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบกรอาชีพกลางและขนาดย่อม โดยศึกษาจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วประเทศไทย จำนวน 409 คนพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.52

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๔

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตนเอง

กรรณิการ์ สุขชาติ (2548) ได้กล่าวถึง การพัฒนาขอบเขตของความเชื่ออำนาจแห่งตนของ Robinson และ Shaver (1980) ว่า ความเชื่ออำนาจแห่งตน มีผลมาจากปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ สภาพสิ่งแวดล้อม สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และประสบการณ์ตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประสบการณ์สำคัญในชีวิต (Episodic antecedents) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตในระยะเวลาที่กำหนด เช่น การตายจากของบุคคลผู้เป็นที่รัก อุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติต่างๆ ประสบการณ์นี้อาจจะมีผลต่อการพัฒนาความเชื่ออำนาจควบคุมตนเองได้ ถ้าประสบการณ์นี้ส่งเสริมความเชื่อที่มีอยู่เดิม
2. ประสบการณ์สั่งสมในอดีต (Accumulative antecedents) เป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง ดังนั้นบิดามารดาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเชื่ออำนาจควบคุมตนเองของบุคคล

ปฐมกานต์ อินทพันธ์ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ผู้ประกอบการมีความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองภายในอยู่ในระดับสูง และมีความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองภายนอกอยู่ในระดับต่ำ และมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองภายในมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองภายนอกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Christian University of Thailand Journal

Vol.22 No.1 (January – March) 2016

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

กรรณิการ์ สุขชาติ (2548) ได้กล่าวถึงการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (1977) ไว้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมี 3 มิติ มิติที่ 1 ระดับหรือปริมาณของความยาก (Magnitude) คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง หรือแตกต่างกันในบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งแปรผันตามความยากง่ายของงานที่ทำ

มิติที่ 2 ความเข้มหรือความมั่นใจ (Strength) เป็นความมั่นใจที่บุคคลคิดว่าตนสามารถทำงานได้ในระดับที่ความยากต่างๆ ถ้าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีความเข้มหรือความมั่นใจน้อย คือ ไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง เมื่อประสบการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่รับรู้จะทำให้การรับรู้ความสามารถในตนเองลดลง แต่ถ้าบุคคลมีความเข้มมาก บุคคลจะมีความมุ่งมั่นพยายามมาก แม้ว่าอาจจะประสบเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับที่รับรู้บ้าง

มิติที่ 3 การแผ่ขยาย (Generality) การรับรู้ ความสามารถของตนเองอาจจะแผ่ขยายจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์อื่นในปริมาณที่แตกต่างได้ ประสบการณ์บางอย่างไม่ทำให้การรับรู้ความสามารถในตนเองแผ่ขยายไปสู่สถานการณ์อื่นได้จากมิติทั้ง 3 มิติ ที่ Bandura กล่าวไว้ข้างต้น ส่วนใหญ่จะวัดใน 2 มิติ วัดระดับหรือปริมาณความยาก และวัดความมั่นใจหรือความเข้ม ส่วนการวัดการแผ่ขยายมักจะไม่วัดกัน

กระบวนการทางปัญญาต่อข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Cognitive processing of self – efficacy information) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง เช่น การประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การเห็นประสบการณ์ของผู้อื่น การใช้คำพูดชักจูง หรือสภาวะทางร่างกาย ไม่ได้เข้าสู่ตัวเราด้วยตัวของมันเอง จะต้องผ่านกระบวนการประเมินทางปัญญาเสียก่อนซึ่งจำเป็น

ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น สภาพการณ์ทางสังคม สถานการณ์ และเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น ด้วยเหตุนี้การประสบความสำเร็จจึงไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองเสมอไป ซึ่งการประเมินทางปัญญเกี่ยวกับความสามารถของตนเองนี้ ต้องรวมเอาองค์ประกอบ 2 ส่วน ที่แยกจากกันเข้าไว้ อันประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวกับรูปแบบของข้อมูลที่บุคคลให้ความสนใจ และใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถของตน ร่วมกับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเชื่อมโยง ที่บุคคลใช้ในการกำหนดน้ำหนักและรวบรวมข้อมูลจากปัจจัยต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจความสามารถของตนเอง

ณัชชามณ แสงสุสุข (2550) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง บุคลิกภาพ พฤติกรรมการจัดการ และความสำเร็จในอาชีพผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม โดยศึกษาจากผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมการฝึกอบรมในโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมจำนวน 228 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสถานประกอบการธุรกิจรายย่อยในภาคตะวันออกเชิงพื้นที่ตอนล่างทั้งหมด

ตัวอย่างของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสถานประกอบการธุรกิจรายย่อยในภาคตะวันออกเชิงพื้นที่ตอนล่างจำนวน 385 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของศิริชัย กาญจนวาสี (2550) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 10% ที่ขนาดประชากรหนึ่งหมื่นคน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คือ แบบสำรวจข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ชื่อสถานประกอบการ ประเภทของธุรกิจ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว แหล่งเงินทุนที่นำมาประกอบธุรกิจ ยอดขายโดยเฉลี่ยต่อวัน และ ต้นทุนในการขายโดยเฉลี่ย เป็นแบบเติมข้อความและตรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปัญหา ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของกนกวรรณ อบเชย (2550) ในการสร้างข้อคำถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้งหมดจำนวนรวมทั้งสิ้น 13 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ตอนที่ 3 แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของกรรณิการ์ สุขขารี (2548) ในการสร้างข้อคำถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ทั้งหมดจำนวนรวมทั้งสิ้น 26 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

ตอนที่ 4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของกรรณิการ์ สุขขารี (2548) ในการสร้างข้อคำถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ได้แก่ ทั้งหมดจำนวนรวมทั้งสิ้น 22 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามเหลือ 13 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

ตอนที่ 5 แบบวัดความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของกนกวรรณ อบเชย (2550) ในการสร้างข้อคำถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ ทั้งหมดจำนวนรวมทั้งสิ้น 13 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามเหลือ 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประเภทธุรกิจอาหาร ร้อยละ 39.5 ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 58.8 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ประกอบกิจการปัจจุบันมาเป็นระยะเวลา 4 ปี ร้อยละ 15.8 มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 74.3 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 39.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 37.5 มีแหล่งทุนในการประกอบธุรกิจมาจากเงินเก็บออม ร้อยละ 61.8 โดยมียอดขายโดยเฉลี่ยต่อวัน 2,000 บาท ร้อยละ 13.8 และมีต้นทุนในการประกอบธุรกิจโดยเฉลี่ย 50% ร้อยละ 17.5

การวิเคราะห์ผลระดับของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.60$) ความเชื่ออำนาจภายในตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.82$) การรับรู้ความสามารถของตน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.80$) และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.71$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ลำดับ	ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค	3.60	0.66	สูง
2	ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง	3.82	0.71	สูง
3	การรับรู้ความสามารถของตน	3.80	0.60	สูง
4	ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ	3.71	0.66	สูง

2. ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิเคราะห์อิทธิพลของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ผู้วิจัยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยการตรวจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่าสัดส่วนความแปรปรวนในตัวแปรที่อธิบายไม่ได้ด้วยตัวแปรอื่นๆ (Tolerance) และค่า Variance inflation factor (VIF) หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 0.80 ค่า Tolerance

มีค่ามากกว่า 0.19 และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 5.3 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่จะทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ลิตดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2547) จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.436 - 0.614 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.80 มีค่า Tolerance เท่ากับ 0.575, 0.721 และ 0.581 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.19 และมีค่า VIF เท่ากับ 1.740, 1.405 และ 1.722 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 5.3 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Tolerance	VIF
ความสำเร็จของผู้ประกอบการ (X ₁)	1					
ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค (X ₂)	0.593*	1			0.575	1.740
ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง (X ₃)	0.436*	0.486*	1		0.712	1.405
การรับรู้ความสามารถของตน (X ₄)	0.544*	0.614*	0.478*	1	0.581	1.722

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่มีอิทธิพลกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน มีค่า $F = 94.354$ มีค่า $Sig = 0.000$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ซึ่งแสดงว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน มีอิทธิพลกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 41.7 โดยที่ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนมีค่า $p\text{-value}$ เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน มีอิทธิพลกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

โดยปัจจัยที่ค่า Beta สูงสุด คือ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค แสดงว่าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคมีอิทธิพลต่อ

ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 0.374 แสดงว่า ถ้าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะเพิ่มขึ้น 0.374 หน่วย แต่ในทางกลับกันหากความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคลดลงหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะลดลง 0.374 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นๆ คงที่

ค่า Beta รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถของตน มีค่า Beta เท่ากับ 0.250 แสดงว่า หากการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะเพิ่มขึ้น 0.250 หน่วย หากการรับรู้ความสามารถของตนลดลงหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะลดลง 0.250 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นๆ คงที่ และสุดท้ายค่า Beta ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.135 แสดงว่า ถ้าความเชื่ออำนาจภายในตนเองเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะเพิ่มขึ้น 0.135 หน่วย หากความเชื่ออำนาจภายในตนเองลดลงหนึ่งหน่วย ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการจะลดลง 0.135 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นๆ คงที่ แสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 3

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตัวแปร	b	SE b	Beta	t-test	p-value
ค่าคงที่	0.282	0.217		1.303	0.193
ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	0.451	0.061	0.374	7.387	0.000
ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง	0.173	0.058	0.135	2.967	0.000
การรับรู้ความสามารถของตน	0.299	0.060	0.250	4.969	0.000

R = 0.646, R² = 0.417, R² (Adjusted) = 0.412, SEE = 0.65267, F = 94.354, Sig = 0.000

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้ประกอบการโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ประกอบการจะต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเริ่มต้นการทำธุรกิจใหม่ๆ อาจจะยังไม่ประสบความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ แต่ถ้าผู้ประกอบการนั้นมีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาที่เกิดขึ้นพยายามลุกขึ้นสู้ ก็จะสามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ จะเห็นได้ว่า ช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจซบเซา ทำให้หลายกิจการต้องปิดตัวลงไปแล้วถ้าผู้ประกอบการมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค มีจิตใจที่เข้มแข็ง ก็สามารถสร้างธุรกิจให้กลับมาฟื้นตัวได้อีกครั้ง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคจึงเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่ผู้ประกอบการทุกคนควรมี ซึ่งจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ อบเชย (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง บุคลิกภาพ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความสำเร็จในอาชีพของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพ กล่าวคือ การที่ผู้ประกอบการมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง ย่อมส่งผลดีต่อการประสบความสำเร็จในอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตรา ผิวงาม (2548) ได้ศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเองของผู้ประกอบการโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ประกอบการมีความเชื่อว่าถ้าตั้งใจทำงาน มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และศึกษาความรู้ใหม่ๆ ก็จะสามารถนำมาปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้น จึงทำให้ทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่ เป็นผลให้มีผลการปฏิบัติงานในระดับสูง เป็นที่ยอมรับของลูกน้อง และลูกค้าที่มาใช้บริการ จึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า สาเหตุที่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะความพยายามและความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักธวรรณ ปิ่นแก้ว (2548) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเชื่อในปัจจัยควบคุมกับความมีประสิทธิภาพของผู้ผู้นำ พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความ

มีประสิทธิภาพของผู้นำกับความเชื่อในปัจจุบันควบคุม โดยที่ประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิก ภาพแบบเชื่อในปัจจุบันควบคุมภายใน และยังมีความ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมกานต์ อินทพันธ์ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบ การของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด ย่อม พบว่า ความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองภายใน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบ การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. จากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความ สามารถของตนโดยรวมของผู้ประกอบการมีความ สัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ของผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าว คือ การที่ผู้ประกอบการมีการรับรู้ความสามารถของ ตนเอง ทำให้กล้าตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของ ตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือผลการปฏิบัติงานนั่นเอง ซึ่ง เมื่อผู้ประกอบการสามารถที่จะจัดการและกระทำ พฤติกรรมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้แล้ว จะส่ง ผลให้มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามนั้น ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของณัชชามน แสงสุข (2550) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง บุคลิกภาพ พฤติกรรมการจัดการ และความสำเร็จใน อาชีพผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโครงการพัฒนา ผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า การ รับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับความ ความสำเร็จในอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปริศนา ความเชื่ออำนาจภายใน ตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตน มีอิทธิพลกับ

ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการถึง ร้อยละ 41.7 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทาง พื้นฐานในการวางแผนและจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม สำหรับการพัฒนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของไทยด้านการความสามารถในการ เผชิญและฟื้นฟูปริศนา ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเพื่อเพิ่มความสามารถส่วน ตัวของผู้ประกอบการให้สามารถนำพาองค์กรให้ ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า อิทธิพลสูงสุดที่ มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ คือ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปริศนา ดังนั้น ผู้ประกอบการ ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง สามารถปรับปรุง ด้านความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปริศนาของ ตนเองให้สูงขึ้นเพื่อความสำเร็จที่มากขึ้นเช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการ ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยในภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนล่าง ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยสามารถ ที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น จึงควรที่ จะขยายขอบเขตของกลุ่มประชากรออกไปยังกลุ่มผู้ ประกอบการธุรกิจรายย่อยทั่วทุกภูมิภาค และควร ทำวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมด้วย หรือ ใช้วิธีการ Mixed Method เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุม น่าเชื่อถือ มากยิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยครั้งนี้ตัวแปรอิสระที่นำมา วิเคราะห์เป็นตัวแปรภายในตัวเองทั้งสี่ซึ่งสามารถ อธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จในการประกอบ ธุรกิจของผู้ประกอบได้ประมาณ 40% อีกเกือบ 60% อาจมีตัวแปรภายนอกอื่นๆ ดังนั้น ควรศึกษาตัวแปร ภายนอกที่จะสามารถกระตุ้น ผลักดัน หรือส่งเสริมให้ เกิดความสำเร็จของผู้ประกอบการได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ อบเชย. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง บุคลิกภาพ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความสำเร็จในอาชีพของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม ภาควิชาจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรรณิการ์ สุขชาติ. (2548). ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัท อีคิวแมนท์ จำกัด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ชูศักดิ์ พัฒนมนตรี. (2553). Available from : URL การรับรู้ความสามารถของตน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554. จาก : <http://www.pyramidtennis.com>.
- ณัชชามน แสงสุข. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง บุคลิกภาพพฤติกรรม การจัดการ และความสำเร็จในอาชีพของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นราเขต ยิ้มสุข. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม : กรณีศึกษาธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม และองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปฐมกานต์ อินทพันธ์. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีญา บางกรวย. (2550). ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค บุคลิกภาพเป็นผู้ประกอบการภูมิความรู้ความชำนาญ และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการประเภทที่พักในเขตพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2547 ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัคธวรรณ ปิ่นแก้ว. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานในเชิงจิตวิทยาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และผลการปฏิบัติงาน โดยมีบุคลิกภาพแบบเชื่อในปัจจัยควบคุมภายในเป็นตัวแปรกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานเชิงจิตวิทยากับผลการปฏิบัติงาน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ: ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคุณลักษณะทางจิตวิทยาการทำงานเป็นทีม และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลลิตรา ผิวงาม. (2548). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เชื้ออารมณ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม ภาควิชาจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ศิริชัย การญจนวาลี. (2550). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2550). พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2554). Available from : URL อัตลักษณ์ SMEs ไทย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554].
จาก: <http://www.122.155.9.68/identity/index.php/northeast>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). Available from : URL รายงานสถานการณ์วิสาหกิจรายย่อย ปี 2553. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554.
จาก : <http://www.sme.go.th>.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Robinson, J. P. and Shaver, P. R. (1980). *Measures of social psychological attitudes*. Survey Research Center, Institute for Social Research.

**การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศ
ของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย***
**The Development of Internal Quality Assurance for Best Practice in
Accounting Department in Private Higher Education Institutions in Thailand**

ดร.พิมพาภรณ์ ฟุ้งบุญพานิชย์**

ดร.จิตาภรณ์ ลีนจรรณศักดิ์***

วัชรนพวงศ์ ยอดตราช***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชีระดับปริญญาตรี สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย เกี่ยวกับ 1) การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในในสภาวะปัจจุบัน 2) ผลการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3) จุดแข็งและจุดอ่อนในการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และ 4) แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อความเป็นเลิศในทางปฏิบัติของสาขาวิชาการบัญชี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แบบเฉพาะเจาะจง จากผู้บริหารสถาบันการศึกษา หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาการบัญชีจำนวน 12 แห่ง สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 152 ชุด ได้รับแบบสอบ

ถามที่สมบูรณ์จำนวน 102 ชุด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยตามตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 9 องค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ระบบและกลไกประกันคุณภาพ การเงิน และ ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงาน (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชีเพื่อความเป็นเลิศ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณภาพบัณฑิต ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ (3) จุดแข็งด้านการพัฒนาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

---

*ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ปีการศึกษา 2557

**หัวหน้าโครงการวิจัยและอาจารย์ประจำคณะบัญชี ธุรกิจและมัลติมีเดีย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานอนุกรรมการสาขาวิชาการบัญชี สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

****เลขานุการคณะกรรมการสาขาวิชาการบัญชี สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

Christian University of Thailand Journal

Vol.22 No.1 (January – March) 2016

โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาอังกฤษ และมีการส่งเสริม การฝึกประสบการณ์สหกิจศึกษา สำหรับจุดอ่อน คือ การขาดความรู้ในการทำวิจัย การพัฒนาอาจารย์ประจำ ให้มีคุณวุฒิปริญญาเอก และการพัฒนาอาจารย์ประจำ ให้มีตำแหน่งทางวิชาการ และ (4) แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี ควรมีการพัฒนา

คณาจารย์ในระดับคณะวิชาและระดับสถาบันให้มีความรู้ความเข้าใจ เห็นประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด มีผลการปรับปรุงที่เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ดีนำไปสู่การพัฒนาสถาบัน รวมถึงคุณภาพบัณฑิตไปสู่ความเป็นเลิศ

Abstract

This research aims to examine opinions about Internal Quality Assurance (IQA) of accounting department in undergraduate level of Private Higher Education Institutions in Thailand (PHEIT) in aspects of (1) current IQA performance (2) IQA management, (3) strengths and weaknesses of IQA management, and (4) guidelines for developing the IQA system to provide the best practice in the accounting department. Questionnaire was used as the tool for collecting data by purposive sampling from administrators, deans, chairpersons, faculty members and educational personnel who were responsible for the IQA work in twelve accounting departments. Data were collected by Purposive Sampling from total 152 but 102 respondents were used to analyze the data in terms of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings related to IQA were summarized as follows: (1) Operation of IQA of accounting department in PHEIT according to the 9 IQA indicators was quite high especially quality system and mechanism, finance and budget, philosophy, determination, objectives,

and operation plan.. (2) IQA management of accounting department in PHEIT was found that all 3 dimensions were in high level: graduates quality; management quality; and create and develop social knowledge base. (3) Strength was continuous in IQA development by arranging activities for student development in academics and professions to meet the quality desired, especially in improvement of English language skills and promoting the internship and cooperative education for enhancing the practical skills. The weaknesses were lack of knowledge in conducting research, development of full time lecturers with a doctoral degree, and academic titles. (4). Guidelines in developing IQA for best practice in accounting department demonstrated that the development in department, faculty and university levels were made in the knowledge, understanding, and recognizing usefulness of IQA, and application of knowledge in the practice for achievement of identified indicators. In addition, the developments lead to the academic achievement of graduates and university for best practice.

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

บทนำ

การบริหารงานในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ นั่นคือ ผลผลิตทางการศึกษาหรือบัณฑิตที่จะก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในสายงานต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับสากล การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ การเป็นที่พึ่งพิงทางวิชาการแก่ชุมชนสังคม ดังนั้นการบริหารงานในสถาบันการศึกษาควรอย่างยิ่งที่ต้องสะท้อนคุณภาพของกระบวนการดำเนินงานผ่านผลลัพธ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นความรับผิดชอบต่อหลักที่สำคัญของสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาองค์กร เช่น บัณฑิตที่มีคุณภาพ งานวิจัยที่สามารถแก้ไขปัญหาสังคมหรือเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนา

ความรับผิดชอบต่อหลักที่สำคัญของสถาบันการศึกษาจึงมิใช่เพียงการดำเนินงานหรือการบริหารงานให้ครบถ้วนตามพันธกิจหลักอุดมศึกษา อันได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่ความครบถ้วนของทุกพันธกิจต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผลผลิตทางการศึกษาหรือบัณฑิตต้องมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาตามองค์ประกอบคุณภาพทั้ง 9 ด้านได้นั้นย่อมมาจากการบริหารจัดการหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ รวมถึงคณาจารย์ที่มีคุณภาพ บัณฑิตมีอัตราการได้งานทำสูงหลังจบการศึกษาภายใน 1 ปี หรืองานวิจัยในสถาบันได้เกิดการใช้ประโยชน์จริงจากหน่วยงานภายนอก

จากที่กล่าวมาข้างต้นการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามองค์ประกอบคุณภาพทั้ง 9 ด้าน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อมาตรฐานการอุดมศึกษา ทางคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานของการประกันคุณภาพการศึกษา

ภายใน เพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

คำถามการวิจัย

1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยควรเป็นเช่นไร
3. จุดแข็งและจุดอ่อนในด้านการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร
4. แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
4. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ประกอบด้วย

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การวางระบบและกลไกการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามดัชนีชี้วัดที่กำหนด เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้มั่นใจว่าสถาบันการศึกษานั้น ๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 - 2565 มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาไทยในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐานและเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลายและเอกภาพเชิงระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ระบุหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช้การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554) ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายและหลักการของการประกันคุณภาพภายนอกไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม และโปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

3. สร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน

4. ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ และพัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

6. ความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ เอกสิทธิ์ ปรชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้มีความคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality audit) เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ (Quality assess) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายในเพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษาซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์การมหาชน

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) เป็นการกำหนดให้มีระบบและกลไก

ในการควบคุม (Control) ตรวจสอบ (Audit) และประเมิน (Assess) การดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพ (Quality factor) ตามดัชนีบ่งชี้ (Index) ที่กำหนดเพื่อเป็นการประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนให้มั่นใจว่าคณะวิชา/สถาบันนั้นๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพและรับรองมาตรฐานจากภายนอกสำหรับแนวทางในการควบคุมตรวจสอบและประเมินคุณภาพ

โดยทั่วไปแล้ว ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา ,2555) ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานที่สัมพันธ์กัน 3 ส่วนได้แก่

1. การประเมินคุณภาพภายในซึ่งดำเนินการได้โดยสถานศึกษาเองหรือการประเมินโดยหน่วยงานต้นสังกัด
2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการกิจกรรมงานเป็นระยะมีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานเพื่อการรวบรวมสารสนเทศและผลการติดตามตรวจสอบมาใช้ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องนอกจากจะแสดงว่าสถานศึกษาทำงานอย่างเป็นระบบแล้วยังเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างน้อย 1 ครั้งภายใน 3 ปี และการประเมินคุณภาพภายนอกอีกด้วย
3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นโดยมีมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาอาจเพิ่มเติมมาตรฐานที่เฉพาะเจาะจงเหมาะสมกับสภาพของชุมชนได้ มาตรฐานจะเป็นกรอบควบคุมการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวทางของการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

Kent MacDonald (2557) กล่าวถึงการดำเนินการที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งมีองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้

1. ดำเนินพันธกิจทางวิชาการ: สถาบันอุดมศึกษาที่มีขึ้นเพื่อปฏิบัติพันธกิจอุดมศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ เพื่อจะสามารถเตรียมบัณฑิตให้พร้อมต่อความสำเร็จตามสาขาอาชีพที่ได้เลือกศึกษา

2. มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการ : การเป็นสถาบันหรือหลักสูตรที่มีความเป็นเลิศ จะต้องเป็นสถาบันหรือหลักสูตรที่คณาจารย์ต้องการเข้ามาศึกษา และสามารถคงความเป็นต้นแบบที่ดีได้ พื้นฐานสำคัญคือการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีผู้สอนที่เชี่ยวชาญ และมีนักวิจัยที่โดดเด่น รวมทั้งต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่องเพื่อคงความเป็นเลิศในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงสูง

3. การวิจัย: การวิจัยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งของความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา แสดงถึงการปฏิบัติงานทางวิชาชีพที่สร้างความรู้ใหม่ และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการให้บริการทางการศึกษา ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนและเอื้ออำนวยสิ่งจำเป็นต่างๆอย่างเหมาะสม รวมทั้งการจัดหาแหล่งเงินทุนแหล่งต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ทำการวิจัย

4. ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอน : สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการจะต้องจัดสรรเงินและลงทุนเพื่อเอื้ออำนวยการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาได้อย่างเต็มที่ จัดสรรเงินเพื่อให้สามารถคงความเป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย นอกจากนี้ สถาบันสามารถจัดหาเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น ศิษย์เก่าได้

5. การกำกับดูแล: การดำเนินการและกำหนดกรอบของกฎเกณฑ์กติกาที่เหมาะสมของสถาบัน ลักษณะและความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของสถาบัน การมีผู้นำที่เข้มแข็งและสร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการที่มากเพียงพอจะเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(2552)

กำหนดเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสากล เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ (Education criteria for performance excellence) เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับในระดับสากล และช่วยในการตรวจสอบส่วนต่างๆของระบบบริหารจัดการองค์กรและปรับปรุงกระบวนการตลอดจนผลลัพธ์ โดยเป็นมุมมองขององค์กรในภาพรวมกรอบของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย ข้อกำหนดต่างๆ ที่จัดแบ่งออกเป็น 7 หมวด หัวข้อ และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประเมิน ดังนี้

หมวด 1 การนำองค์กร ประกอบด้วย หัวข้อ การนำองค์กรโดยผู้บริหารระดับสูงและหัวข้อ ธรรมชาติ และความรับผิดชอบต่อสังคม

หมวด 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย หัวข้อการจัดทำกลยุทธ์ และหัวข้อการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

หมวด 3 การมุ่งเน้นลูกค้า ประกอบด้วย หัวข้อความผูกพันของลูกค้าและหัวข้อเสียงของลูกค้า

หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ประกอบด้วย หัวข้อการวัด การวิเคราะห์และการปรับปรุงผลการดำเนินการขององค์กร และหัวข้อการจัดการสารสนเทศ ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

หมวด 5 การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย หัวข้อสภาพแวดล้อมของผู้ปฏิบัติงาน และหัวข้อความผูกพันของผู้ปฏิบัติงานเป็นการประเมินวิธีการขององค์กรในการผูกใจผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุความสำเร็จในระดับองค์กรและระดับบุคคล วิธีการผูกใจจ่ายค่าตอบแทนและการให้รางวัลผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลการดำเนินการที่ดี วิธีการพัฒนาสมาชิกของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และกลุ่มผู้นำเพื่อให้เกิดผลการดำเนินการที่ดี วิธีการในการประเมินความผูกพันของผู้ปฏิบัติงาน และใช้ผลการประเมินมาทำให้ผลการดำเนินการดียิ่งขึ้นในด้าน การสร้างคุณค่าของผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานและผู้นำ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

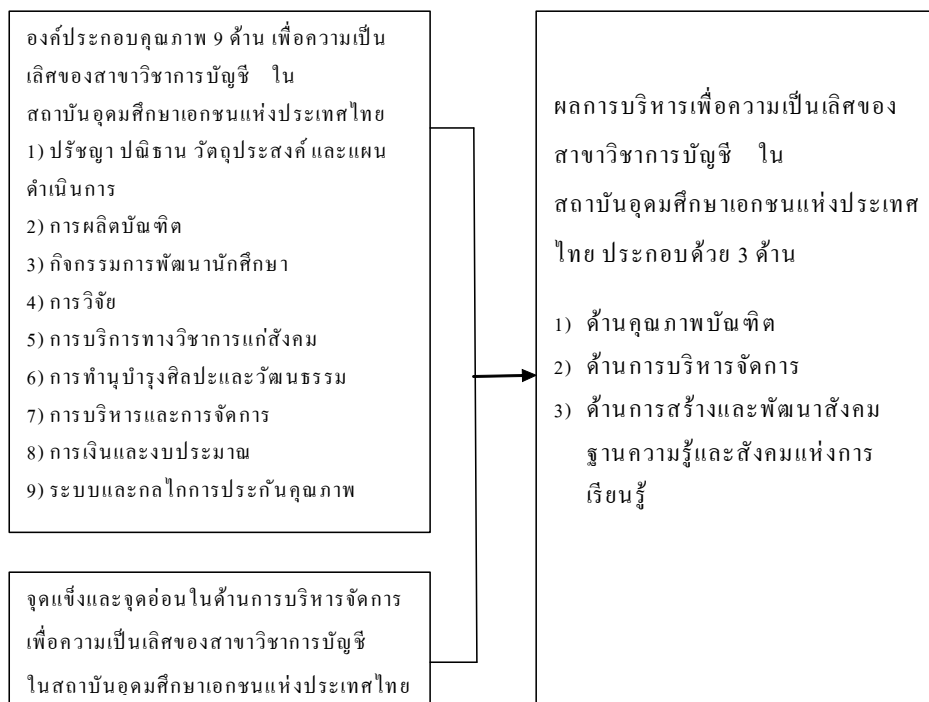
ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

หมวด 6 การจัดการกระบวนการ หัวข้อระบบงาน และหัวข้อกระบวนการทำงาน

หมวด 7 ผลลัพธ์ หัวข้อผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน หัวข้อผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า หัวข้อ

ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ หัวข้อการเงินและการตลาด หัวข้อผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน หัวข้อผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลขององค์กร และหัวข้อผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรของการศึกษานี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถาบันการศึกษา หัวหน้าภาควิชา อาจารย์และ

บุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถาบันการศึกษา หัวหน้าภาควิชา อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย โดยมีสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้มีทั้งหมด 12 สถาบันทั่วประเทศ

การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยในการทำวิจัยครั้งนี้ มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 152 ชุด มีแบบสอบถามที่ตอบไม่สมบูรณ์จำนวน 50 ชุด ดังนั้นแบบสอบถามที่มีการตอบที่สมบูรณ์จำนวน 102 ชุด จะถูกใช้ในการประมวลผลข้อมูล

สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย โดยมีสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้มีทั้งหมด 12 สถาบัน ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ 2) มหาวิทยาลัยศรีปทุม 3) มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 4) มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ 5) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย 6) มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก 7) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 8) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 9) มหาวิทยาลัยรังสิต 10) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร 11) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และ 12) มหาวิทยาลัยคริสเตียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามที่ใช้ได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามมีลักษณะเป็น คำถามปลายปิดหรือให้เลือกตอบ ในส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงานในหน่วยงาน ประสบการณ์การทำงานในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยของท่านอยู่ในระดับใด

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ส่วนที่ 3 ผลการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิด ให้เลือกตอบ เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารคุณภาพ ตามวงจร PDCA (PLAN, DO, CHECK, ACT) โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนในด้านการบริหารงานของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
2. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination power) โดยใช้ Item- total correlation
3. หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธี Content validity โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามที่ใช้ได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการส่งจดหมายขออนุญาตในการทำการสำรวจและเก็บข้อมูลขอความร่วมมือสถาบันการศึกษาเอกชนในการตอบแบบสอบถาม
2. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง (Manual) และ แบบออนไลน์ (Online)
3. ดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถาม และ กรอกรวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมประมวลผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ค่าทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์เป็นดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และ ร้อยละ ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และส่วนที่ 3 ผลการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย โดยมีการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 102 คน พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง

มากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงคิดจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 76.5 และเพศชายจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 ตามลำดับ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31–40 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองมาคือช่วงอายุ 41–50 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 ระดับจำนวนและร้อยละการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคือ ระดับปริญญาโทจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 รองมาคือระดับปริญญาตรีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ประสบการณ์ทำงานในด้านการประกันคุณภาพการศึกษายภายใน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากประสบการณ์ทำงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา 1–5 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองมาคือ น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2

2. ผลการสำรวจการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษายภายในของสาขาวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยตามตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษายภายใน 9 องค์ประกอบ พบว่า ระดับคุณภาพการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษายภายในโดยรวมทั้ง 9 องค์ประกอบอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า การดำเนินงานขององค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกประกันคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.97 รองลงมาคือองค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 3.88 และองค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 3.86

เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าคุณภาพการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษายภายในทุกตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับมาก โดยตัวบ่งชี้ที่ 9.1 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษายภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.97 รองลงมาคือตัวบ่งชี้ที่ 2.8 ระดับความสำเร็จของการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่จัดให้กับนักศึกษา

มีค่าเฉลี่ย 3.95 ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ระบบและกลไกการพัฒนาและบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 3.92 ตัวบ่งชี้ที่ 2.7 ระบบและกลไกการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลการเรียนตามคุณลักษณะของบัณฑิต มีค่าเฉลี่ย 3.91 และตัวบ่งชี้ที่ 2.6 ระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.90 ตามลำดับ

3. ผลการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยตามมาตรฐานการอุดมศึกษา 3 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าผลการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพบัณฑิต ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ อยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.87 รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 3.78 และด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.56 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับผลการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศเป็นรายตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนมีความทันสมัย ยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.07 รองลงมาคือตัวบ่งชี้ด้านบัณฑิต มีน้ำใจขยันซื่อสัตย์ อดทน มีค่าเฉลี่ยคือ 4.00 และตัวบ่งชี้ด้านบัณฑิตมีจิตสำนึกและปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบได้ มีค่าเฉลี่ย 3.87 ตามลำดับ

4. จุดแข็งและจุดอ่อนในด้านการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย มีจุดแข็งด้านการพัฒนาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อให้มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาอังกฤษ และมีการส่งเสริมการฝึกประสบการณ์ภาคสนามหรือสหกิจศึกษา

สำหรับจุดอ่อนของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย พบว่า มีจุดอ่อนด้านการพัฒนาผลงานวิจัย การขาดความรู้ในการทำวิจัย การพัฒนาอาจารย์ประจำให้มีคุณวุฒิปริญญาเอก และการพัฒนาอาจารย์ประจำให้มีตำแหน่งทางวิชาการ

5. แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความเป็นเลิศของสาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ควรมีการพัฒนาความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้คณาจารย์สาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้บรรลุเป้าหมายตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด มีผลการปรับปรุงที่เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีการจัดการความรู้ในระดับคณะวิชา และระดับสถาบัน เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถาบันรวมถึงคุณภาพบัณฑิตไปสู่ความเป็นเลิศต่อไป

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ตามตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในทั้ง 9 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของคณะอนุกรรมการสาขาวิชาการบัญชี คณะกรรมการฝ่ายวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษาสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (2555) และ ใจชนก ภาคออต (2554) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถาบันการศึกษา หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และ สถาบันการศึกษาได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการกำหนดระบบกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากรผ่านการดำเนินงานประจำและงานโครงการของคณะวิชา มีการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงมีการจัดการความรู้เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี จึงทำให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับคุณภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในจึงอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพบัณฑิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของทองแท่ง ทองลิ้ม (2557) ได้อธิบายการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรและด้านการตรวจประเมินประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถาบันการศึกษามีการบริหารงานที่เอื้อให้เกิดระบบกลไกการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลผลิตตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพตามระดับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และสอดคล้องกับแนวคิดของอุทุมพร จามรมาน (2544) เรื่องการกำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาสากล (International education standard: IES) ที่ออกโดยสมาพันธ์นักบัญชีนานาชาติ (International federation of accountants : IFAC) ทั้ง 8 ฉบับ ทำให้สาขาวิชาการบัญชี สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ต้องเร่งพัฒนาการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพบัณฑิต

ด้านการบริหารจัดการและด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการผลิตบัณฑิตมีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- นำผลการวิจัยครั้งนี้มาปรับปรุงพัฒนาตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 ของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา ทั้งในระดับหลักสูตรและระดับคณะวิชา

- ควรศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และความสัมพันธ์ของปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษากับความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- สถาบันการศึกษาควรมีนโยบายในการกำหนดตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้มีหลักประกันให้กับผู้มีส่วนได้เสียได้มั่นใจในคุณภาพการศึกษา

- สถาบันการศึกษาควรมีนโยบายในการพัฒนาตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นทุกปี เพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- สถาบันการศึกษาควรมีแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

บรรณานุกรม

- เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ. (2558). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2558, จาก http://www.eqdd.nu.ac.th/?page_id=216.
- คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2556). พัฒนาการการประกันคุณภาพการศึกษา ภายใน: กรณีศึกษากลุ่มหน่วยงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะอนุกรรมการสาขาวิชาการบัญชี คณะกรรมการฝ่ายวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. (2556). ระดับคุณภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- คณะอนุกรรมการสาขาวิชาการบัญชี คณะกรรมการฝ่ายวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. (2555). ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวบ่งชี้และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของบุคลากรทางการศึกษาสาขาวิชาการบัญชี ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- ใจชนก ภาคอิต. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ปีการศึกษา 2553. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เฉลิมขวัญ ครุบุญยงค์. (2556). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์สำหรับอุตสาหกรรมญี่ปุ่นในประเทศไทย. คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- ชูเวช ชญาสงวณ. (2543). อุดมศึกษาไทยในเวทีโลก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธีรพันธ์ ปาลี. (2555). การประเมินคุณภาพระบบการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2555. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองแท่ง ทองลัษณ์ และณัฐภรณ์ วงษ์ชื่น. (2557). การศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ภายในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. [ออนไลน์]. สืบค้น เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2558, จาก http://science.mcr.ac.th/filedata/vijai_qa.pdf.
- ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2557). การพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2558, จาก <http://www.nida.ac.th/th/download/publication/thawatchai.pdf>.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2542). การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศใน เอเชีย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา.
- บวรลักษณ์ เงินมา. (2553). คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีในความต้องการของสถานประกอบการ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประนอม รอดวินิญ. (2553). การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- ประภาศ ปานเจียง. (2555). การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัย หาดใหญ่. การประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ภาวนา กิตติวิมลชัยและคณะ. (2555). การศึกษาเพื่อกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ (KPIs) ตามเกณฑ์คุณภาพ การศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศและปัญหาอุปสรรคในการนำเอาเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อ การดำเนินการไปสู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

- ลักขณา จาตุกานนท์. (2554). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วีระยา จะสาร. (2555). การประเมินกระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ของสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกันคุณภาพ. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2556). กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน พ.ศ. 2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2556). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ปี 2557-2558. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 ,จาก <http://www.tqa.or.th/>.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา, สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติและมโนทัศน์ของผู้เกี่ยวข้อง : การวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research). กรุงเทพฯ : บริษัท โสไลตการพิมพ์ จำกัด.
- สุรวี คุณาลัย. (2555). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อรสา ภาววิมล. (2552). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยตามแนวคิดการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2544). 100 คำถามคำตอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพศึกษาของสถานศึกษาระดับพื้นฐานและอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พันธ์.
- Mac Donald Kent. (2557). *Leadership & higher education : Academic excellence? Yes all for it.* [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2558 ,จาก <http://kentmacdonald.com>
- Ruben Brent D. (2547). *Pursuing excellence in higher education.* [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558, จาก http://muse.jhu.edu/journals/review_of_higher_education.html.

ผลของโปรแกรมการพัฒนามาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด*
ในจังหวัดปทุมธานี

The Effects of Developing Maternal Role Program for Post-Partum
Teenage Mothers in Pathum Thani Province

ภัทรวลัย ทรัพย์ทรัพย์**

พันเอกหญิง ดร.นงพิมล นิมิตรานันท์***

ดร.ศศิธร รุจนะเวช****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนามาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบเปรียบเทียบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดทฤษฎีความสำเร็จในการดำรงบทบาทการเป็นมารดาของเมอเซอร์ (Mercer, 1991) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีอายุครรภ์ตั้งแต่อายุ 36 สัปดาห์ขึ้นไป ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลชุมชน 5 แห่งในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 60 คน คัดเลือกแบบเจาะจงเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 30 คน โปรแกรมการพัฒนา

บทบาทมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ประกอบด้วย การสอนลูกศึกษา การฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพกับทารก และการติดตามดูแลต่อเนื่อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจินตนาการบทบาทการเป็นมารดา การสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตรในครรภ์ การให้กำลังใจ และการส่งเสริมความสำเร็จในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ส่วนบุคคล และแบบวัดความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (ศรีสมร ภูมิณสกุล และคณะ, 2547) ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดา

*วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยคริสเตียน

**นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยคริสเตียน

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

****อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ด้วยสถิติที่ ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมและรายด้าน ภายหลังได้รับโปรแกรมการพัฒนาบทบาทการเป็น มารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับทารก ด้านความมั่นใจและด้าน ความพึงพอใจสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ฯ และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า พยาบาลเวชปฏิบัติ ชุมชนและบุคลากรสาธารณสุขควรนำโปรแกรมการ พัฒนาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลัง คลอดนี้ ไปใช้ในการเตรียมบทบาทการเป็นมารดาให้ กับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในโรงพยาบาลชุมชนเพื่อส่งเสริมความรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดาและบุตร อันจะ ส่งผลถึงประสิทธิภาพการดูแลบุตรให้มีพัฒนาการสมวัยต่อไป

Abstract

The purpose of this quasi- experimental descriptive research was to study the effects of developing maternal role program for post-partum teenage mothers in Pathum Thani province. The pre test-post test two groups design was utilized. The researcher applied Maternal Role Attainment Theory (Mercer, 1991) as a conceptual framework. The samples were consisted of 60 pregnant teenagers who had at least 36 weeks gestation and utilized maternal health care service in five community hospitals in Pathum Thani province. Those purposive samples were divided into 30 cases for each experimental group and control group. The maternal role program for post-partum teenage mothers included health education, skill training, and continuing care. Its content consisted of maternal role imagination, maternal-infant attachment

skill, maternal role attainment promotion, and encouragement. The research instrument were personal interview and successfulness of maternal role attainment achievement questionnaires (MRAS-Form B) (Phumonsakul, et al., 2004). Its reliability was demonstrated at 0.87. Demographic data were analyzed by using descriptive statistics: whereas, compared mean difference of the maternal role attainment score using t - test.

The study found that overall, after the experimental group who received this program, there were statistically significant higher scores of maternal role attainment. For each of component, there was statistically significant greater score of the maternal-infant attachment, competence and confidence, and satisfaction of maternal role than before receiving program as well as in the control group.

The researcher suggests that nurse practitioners and other health professionals should apply this program for maternal role preparation among

post- partum teenage mothers in another community hospitals for the benefits of maternal – child attachment promotion and child development.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการก้าวสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ของประเทศ ไทยทำให้ข้อมูลข่าวสารของโลกสมัยใหม่แพร่กระจาย สู่สังคมอย่างรวดเร็ว อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้ ครอบงำค่านิยมและวิถีชีวิตของวัยรุ่นไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะค่านิยมสัมพันธ์ทางเพศ สังคมของวัยรุ่นไทยกลายเป็นสังคมบริโภควัตถุทั้งการแต่งกายตาม แฟชั่นและการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต กอปรกับสภาพ ปัญหาของสถาบันครอบครัวที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ วัยรุ่น อาทิ ความแตกแยก ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้าง การขาดความอบอุ่น และขาดการดูแลจาก สมาชิกในครอบครัว ทำให้วัยรุ่นต้องเผชิญความเสี่ยง จากสิ่งแวดล้อมนอกบ้านมากขึ้น อีกทั้งสภาพแวดล้อม ที่เอื้อให้วัยรุ่นมีโอกาสกระทำความผิดทางเพศได้มากขึ้น จึงนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและเกิด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น - วัยเรียนตามมา (เพยาร์ เจนคล้าย, 2550)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกในแต่ละปีมีเด็กเกิดใหม่จาก มารดาวัยรุ่นมากกว่า 15 ล้านคน (WHO, 2006) และ มากกว่าร้อยละ 90 พบในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งอัตราการ คลอดในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปีเฉลี่ยทั่วโลก 65 ราย

ต่อสตรีวัยรุ่น 1,000 คน สูงสุดในแถบทวีป แอฟริกาใต้ เอเชียใต้ ละตินอเมริกาการจัดลำดับอัตราการคลอดบุตร ของวัยรุ่นในกลุ่มประเทศอาเซียนในช่วง พ.ศ. 2543 -2553 พบว่าวัยรุ่นไทยอยู่ในลำดับที่ 5 ของกลุ่มประเทศ อาเซียน โดยวัยรุ่นในประเทศลาว ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และกัมพูชาเท่ากับ 110, 53, 52 และ 48 ต่อ 1,000 คน ตามลำดับ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2556) อุบัติการณ์คลอด บุตรก่อนวัยอันควรของมารดาอายุต่ำกว่า 20 ปีใน ประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2556 คิดเป็นร้อยละ 16.05, 16.17, 16.70, 16.59 และ 16.30 ตามลำดับ และใน มารดาอายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.38, 0.40, 0.43, 0.46 และ 0.45 ตามลำดับ (กองสถิติ สำนัก นโยบายและยุทธศาสตร์, 2557) แสดงให้เห็นว่า อัตรา การคลอดในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานีรายงานอุบัติการณ์มารดาวัยรุ่นหลัง คลอดอายุน้อยกว่า 20 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในห้วง พ.ศ. 2554-2556 คิดเป็นร้อยละ 14.59, 21.90 และ 24.73 ตามลำดับ อนึ่ง จากรายงานของโรงพยาบาลลาดหลุม แก้ว จังหวัดปทุมธานี ระบุว่า จำนวนมารดาวัยรุ่นหลัง คลอด อายุน้อยกว่า 20 ปีในห้วง พ.ศ. 2554 - 2556 คิดเป็นร้อยละ 28.12, 25.00 และ 35.77 ตามลำดับ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

(สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2556) จากอุบัติเหตุ **กรอบแนวคิดการวิจัย**

ที่เพิ่มขึ้นโดยลำดับนี้ เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงผลกระทบต่อสุขภาพทั้งของมารดา ทารก และครอบครัว สำหรับปัญหาที่พบในมารดาวัยรุ่นระยะหลังคลอดของโรงพยาบาลลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานีพบว่ามารดาในกลุ่มนี้มักประสบปัญหาความไม่สุขสบายทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และจิตสังคม อาทิ อาการปวดแผล ปวดมดลูก อ่อนเพลียจากการคลอด ขาดความรู้และความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ทำให้เกิดความกังวลหลายประการ อีกทั้งยังขาดความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองอีกด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลเวชปฏิบัติ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลสุขภาพของมารดาและทารก จึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาระบบการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

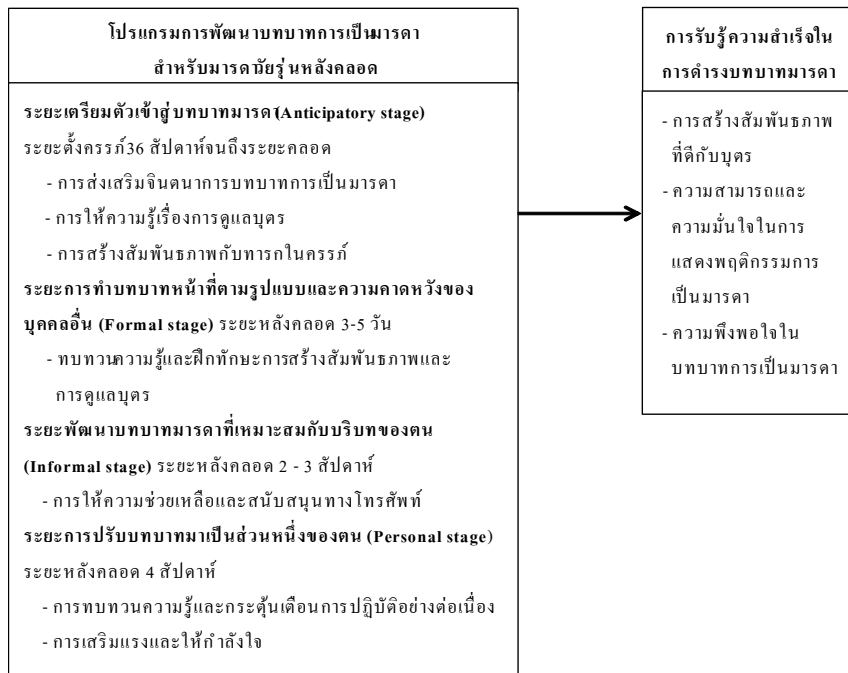
เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาระบบการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

สมมติฐานของการวิจัย

หลังจากที่กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาระบบการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

1. กลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ฯ
2. กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการดำรงบทบาทการเป็นมารดาของเมอร์เซอร์ (Mercer, 1991) ซึ่งได้อธิบายว่าการดำรงบทบาทการเป็นมารดาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอด โดยมารดาที่มีความสามารถในการปฏิบัติบทบาทมารดาและสามารถผสมผสานพฤติกรรมการแสดงบทบาทมารดาเข้ากับบทบาทอื่นได้อย่างมีความสุข มีความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดาและแสดงเอกลักษณ์ของการเป็นมารดา ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตร (Maternal-infant attachment) 2) ความสามารถและความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา (Maternal role competency/Confidence) และ 3) ความพอใจในบทบาทมารดา (Gratification / Satisfaction in the maternal role) ผู้วิจัยเชื่อว่า แนวคิดเชิงทฤษฎีดังกล่าว สามารถยกระดับความสามารถของมารดาวัยรุ่นให้เกิดความมั่นใจในการแสดงบทบาทที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตน และสามารถผสมผสานบทบาทมารดากับบทบาทอื่น ๆ จนมารดามีความสุขกับการเป็นมารดา การพัฒนาระบบการเป็นมารดาเริ่มตั้งแต่ในขณะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอด โดยระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาระบบการเป็นมารดา มีความแตกต่างกันในรายบุคคลโดยเฉพาะในช่วง 4-6 สัปดาห์หลังการคลอด นับเป็นช่วงสำคัญในการเริ่มสร้างและพัฒนาระบบการเป็นมารดา อันจะส่งผลให้มารดาวัยรุ่นประสบความสำเร็จในการดำรงบทบาทการเป็นมารดาที่ดีได้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ประยุกต์จากแนวคิดความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (Mercer, 1991)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi- Experimental Research) แบบเปรียบเทียบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

ประชากรศึกษา คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุระหว่าง 13-19 ปี มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 36 สัปดาห์ขึ้นไปมารับบริการฝากครรภ์คลอดและหลังคลอดบุตรในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลลาดหลุมแก้ว โรงพยาบาลสามโคก โรงพยาบาลหนองเสือ โรงพยาบาลคลองหลวง และโรงพยาบาลลำลูกกา

กลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุระหว่าง 13-19 ปี มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 36 สัปดาห์ขึ้นไป ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์การ

คัดเข้า (Inclusion criteria) จำนวน 60 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ของโพลิตและฮังเลอร์ (Polit & Hungler, 1997) ซึ่งกำหนดว่าการวิจัยเชิงทดลองสามารถใช้กลุ่มตัวอย่างได้อย่างน้อย 20-30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากประยุกต์แนวคิดการดำรงบทบาทมารดาของ เมอร์เซอร์ (Mercer, 1991) นำมาอธิบายการแสดงบทบาทการเป็นมารดา 4 ระยะ ได้แก่

1.1 ระยะเตรียมตัวเข้าสู่บทบาทมารดา (Anticipatory stage) ในระยะตั้งครรภ์ 36 สัปดาห์จนถึงระยะคลอด ประกอบด้วยกิจกรรมการส่งเสริมจินตนาการบทบาทการเป็นมารดา การให้ความรู้เรื่องการดูแลบุตร และการสร้างสัมพันธภาพกับทารกในครรภ์

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

1.2 ระยะการทบทวนหน้าทีตามรูปแบบและความคาดหวังของบุคคลอื่น (Formal stage) ในระยะหลังตลอด 3-5 วัน ประกอบด้วย กิจกรรมการทบทวนความรู้และฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพ และการดูแลบุตร

1.3 ระยะพัฒนาบทบาทมารดาที่เหมาะสมกับบริบทของตน (Informal stage) ในระยะหลังตลอด 2-3 สัปดาห์ ประกอบด้วยกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทางโทรศัพท์

1.4 ระยะการปรับบทบาทมาเป็นส่วนหนึ่งของตน (Personal stage) ในระยะหลังตลอด 4 สัปดาห์ ประกอบด้วยกิจกรรมการทบทวนความรู้และกระตุ้นเตือนการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องการเสริมแรงและให้กำลังใจ

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ลักษณะครอบครัว ลำดับการคลอดบุตร ความพร้อมในการมีบุตร ความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ประสิทธิภาพการเลี้ยงดูบุตร ผู้ช่วยเลี้ยงดูบุตร และที่พักอาศัยของมารดาและบุตรหลังการคลอด

2.2 แบบสอบถามความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา เป็นเครื่องมือที่ คริสเมอร์ ฆวนสกุส และคณะ (2547) สร้างตามแนวคิดของรูบิน (Rubin, 1967) และเมอร์เซอร์ (Mercer, 1981) มีค่า CVI = 0.67 เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มมารดาหลังคลอด จำนวน 393 ราย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's alpha coefficient) = 0.89 รัชณี ครองระวะ (2548) ได้นำแบบสอบถามชุดนี้ ไปใช้ศึกษาในกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกจำนวน 92 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.89 แบบสอบถามชุดนี้ มีลักษณะคำตอบเป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เป็นข้อความทางบวกจำนวน 23 ข้อ แบ่งเป็นด้านการสร้างสัมพันธภาพกับทารก 6 ข้อ ด้านความสามารถและความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมความเป็นมารดา 8 ข้อ และด้านความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา 9 ข้อ

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ฯ และโปรแกรมการพัฒนบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ตลอดจนความถูกต้อง รัดกุมของภาษา

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐมที่มีบริบทคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษา จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น = 0.87

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

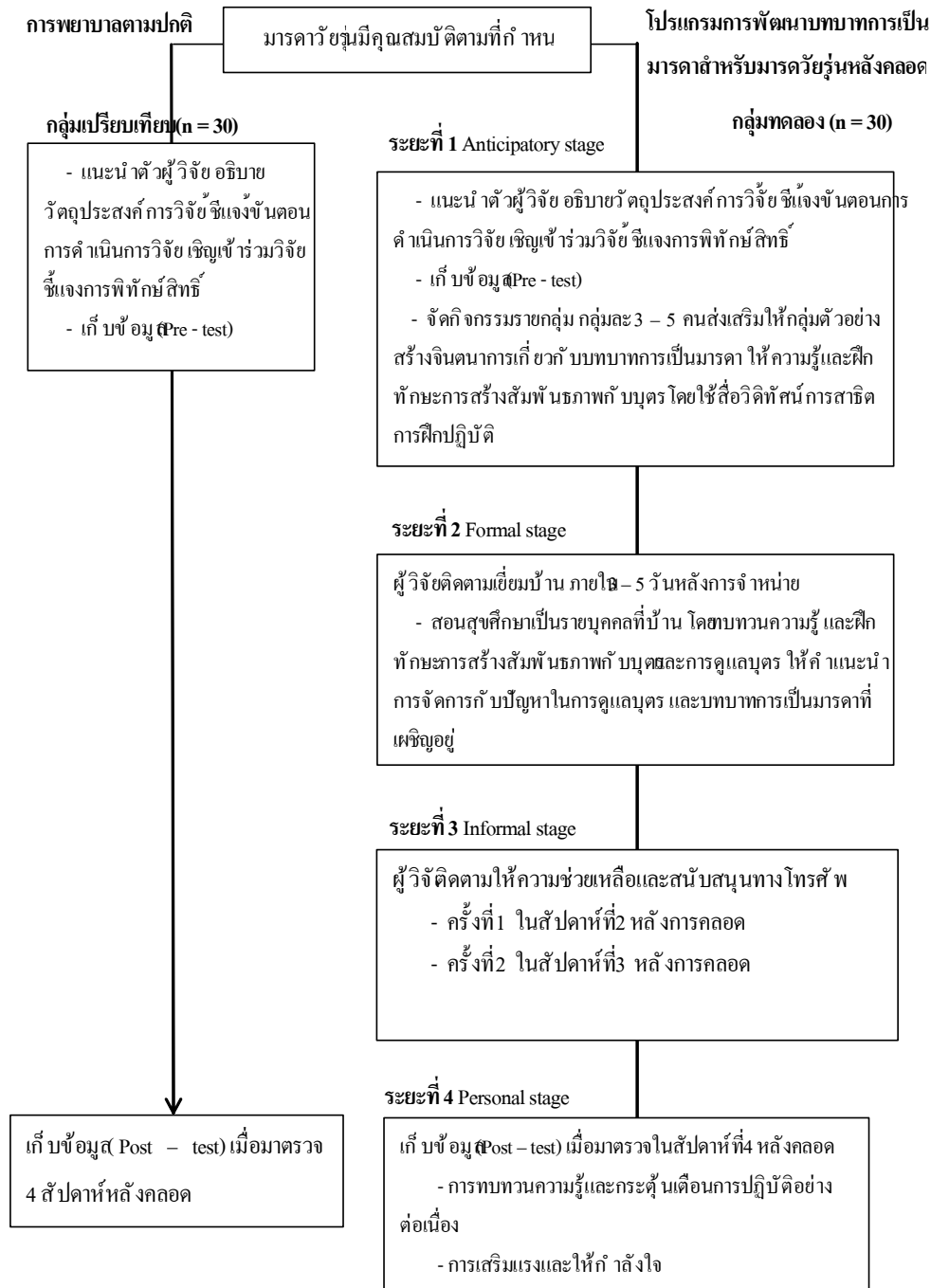
โครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ตามมติเลขที่ 123 ทั้งนี้ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การทำวิจัยในมนุษย์ในการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างอย่างเคร่งครัด กล่าวคือการจำกัดและควบคุมความเสี่ยงจากการเข้าร่วมกิจกรรมในโปรแกรมการพยาบาล ฯ การขอความยินยอม การรักษาความลับ การขออนุญาตการจดบันทึก การบันทึกเสียงและภาพ การขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยวาจา การลงนามในการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบฟอร์ม และการแจ้งสิทธิในการยุติการเข้าร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและตัวแปรตาม ทั้งโดยรวมและรายด้าน ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยจำนวนนับ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอด โดยใช้สถิติ Independent t - test ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ และใช้สถิติ Paired t - test ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลองระหว่าง ก่อน - หลังการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนภูมิที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

พบว่า มารดาในกลุ่มทดลองมีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 16-17 ปี อายุเฉลี่ย 17.03 ปี (S.D.= 1.04) รองลงมาอายุ 18-19 ปี ร้อยละ 36.67 และอายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.33 กลุ่มเปรียบเทียบมีอายุเฉลี่ย 17.06 ปี (S.D.=1.36) รองลงมาอายุ 18-19 ปี ร้อยละ 40.00 และอายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 13.33 ตามลำดับ กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 56.66 และ 73.33 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวสูงกว่า 4,000 บาท กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านไม่ได้

ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.67 และ 40.00 ตามลำดับ ลักษณะครอบครัวที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน อาศัยอยู่กับครอบครัวของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 73.33 และ 50.00 ตามลำดับ การคลอดบุตรเป็นการคลอดบุตรคนแรก ร้อยละ 73.33 และ 70.00 ตามลำดับ ไม่มีความพร้อมในการมีบุตร คิดเป็นร้อยละ 56.67 และ 53.33 ตามลำดับ ไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร คิดเป็นร้อยละ 53.33 และ 56.67 ตามลำดับไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงทารก คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 70.00 ตามลำดับ มีผู้ช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร คิดเป็นร้อยละ 80.00 และ 96.67 ตามลำดับ และมีที่พักอาศัยเป็นบ้านของบิดามารดาของตนเองร้อยละ 63.33 เท่ากันทั้งสองกลุ่ม

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา ของกลุ่มทดลองโดยรวมและรายด้านระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง (n= 30)

ตัวแปร	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (รวม)	2.91	0.26	4.94	0.11	-39.54	0.00*
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (รายด้าน)						
- ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตร	2.74	0.39	4.88	0.27	-23.45	0.00*
- ด้านความสามารถและความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา	2.84	0.31	4.94	0.16	-30.94	0.00*
- ด้านความพอใจในการแสดงบทบาทมารดา	3.08	0.29	4.99	0.02	-37.53	0.00*

*p < 0.05

จากตารางที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาโดยรวมพบว่า หลังจากได้รับโปรแกรม ฯ กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า

กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จ ฯ ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับทารก ด้านความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา และด้านความพึงพอใจในการแสดงบทบาทมารดา สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกันซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา โดยรวมและรายด้าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง (n = 60)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		t	p-value
	(n = 30)		(n = 30)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (รวม)	4.94	0.11	3.08	0.17	48.03	0.00*
ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดา (รายด้าน)						
- ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตร	4.88	0.27	3.06	0.11	33.39	0.00*
- ด้านความสามารถและความ มั่นใจในการแสดงพฤติกรรม การเป็นมารดา	4.94	0.16	3.04	0.12	49.88	0.00*
- ด้านความพอใจในการแสดงบทบาทมารดา	4.99	0.02	3.13	0.31	31.83	0.00*

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาโดยรวมและจำแนกรายด้าน พบว่า หลังจากได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกันซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2

การอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบพบว่า มีอายุเฉลี่ยประมาณ 17 ปี (17.06-17.13) ปี นับเป็นช่วงวัยรุ่นตอนกลาง (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) สอดคล้องกับการศึกษาของทิพาพรรณ คำห้าง (2554) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมบทบาทมารดา ด้านการดูแลบุตรของมารดา วัยรุ่นครั้งแรก พบว่า มารดาในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นตอนกลาง อายุเฉลี่ย 17.30 - 17.90 และสอดคล้องกับข้อมูลลดการเกิดของมารดาวัยรุ่นในจังหวัดปทุมธานี จำแนกรายอายุมารดาใน พ.ศ. 2556 ที่พบว่าทารกที่คลอดจากมารดาวัยรุ่นอายุ 17 ปี มีอัตรา

สูงสุดร้อยละ 28.00 กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรสคู่ ความสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 4,000 บาท มีอาชีพแม่บ้าน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย คืออยู่ด้วยกันกับบิดาและมารดาของตนเอง เป็นการคลอดบุตรครั้งแรกและไม่มีความพร้อมในการมีบุตรและการเลี้ยงดูบุตร ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูทารกแต่มีผู้คอยช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตรหลังการคลอด ซึ่งที่พักอาศัยของมารดาวัยรุ่นเป็นของบิดาและมารดา ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้แสดงถึงเศรษฐกิจทางสังคมที่ด้อยโอกาส เนื่องจากมารดาวัยรุ่นกลุ่มนี้ต้องออกจากระบบการศึกษาในขณะที่ยังไม่มีอาชีพที่สร้างฐานะแก่ตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง จึงต้องพึ่งพาครอบครัว ทั้งครอบครัวของตนและหรือครอบครัวของคู่รักหรือคู่สมรส นับเป็นภาวะวิกฤตในชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งของมารดาวัยรุ่นและบุตรหนึ่ง บทบาทการเป็นมารดาถือได้ว่าเป็นบทบาทของผู้ใหญ่ (Adult) ซึ่งเป็นบทบาทที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านจิตสังคมของมารดาวัยรุ่นที่ยังเจริญไม่สมบูรณ์ (Mercer, 1981) มารดาที่อายุน้อยจะยังมี

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ความเสี่ยงสูงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ นอกจากนี้บุตรที่เกิดจากการดาอายุน้อย ยังมีโอกาสเสี่ยงต่อการเสียชีวิตในช่วงขวบปีแรก รวมทั้งมีโอกาสถูกทอดทิ้งหรือถูกทารุณกรรมได้สูงกว่ามารดาที่มีอายุมากกว่าหรือมีวุฒิภาวะสูงกว่า ดังนั้น หากมารดาอายุรุ่นได้รับการส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจโดยการเรียนรู้การดำรงบทบาทการเป็นมารดาเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมสามารถผสมผสานบทบาทเดิมของตนกับบทบาทใหม่ (คือการเป็นมารดา) จนเกิดความพึงพอใจในบทบาทนั้นได้ ผลลัพธ์คือ สุขภาพองค์รวมของมารดาและทารก

โปรแกรมการพัฒนามาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาอายุรุ่นหลังคลอดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนกิจกรรมนี้ เป็นชุดกิจกรรมการบำบัดทางกายภาพ (Nursing therapeutics) ในการส่งเสริมจินตนาการเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดา การให้ความรู้และฝึกทักษะในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับบุตร การให้ความรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ การติดตามเยี่ยมที่บ้านและติดตามเยี่ยมเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนทางโทรศัพท์ ชุดกิจกรรมดังกล่าวได้ช่วยให้มารดาอายุรุ่นในกลุ่มทดลองได้พัฒนาการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาของตนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับกลุ่มเปรียบเทียบที่ได้รับความรู้และบริการสุขภาพตามรูปแบบเดิม (Usual care / Routine care) ทั้งนี้ อธิบายได้ว่าในการให้ความรู้โดยเริ่มตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ด้วยการเตรียมมารดาเข้าสู่บทบาทการเป็นมารดา โดยใช้การสร้างจินตนาการเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดาโดยสื่อวีดิทัศน์ เป็นแผนการสอนที่ได้มีการเตรียมวางแผนมาอย่างดี โดยเตรียมเนื้อหาการสอนจากการทบทวนวรรณกรรม เรียบเรียงหัวข้อการสอนโดยการประยุกต์แนวคิดของเมอร์เซอร์ เน้นการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีภาพการเคลื่อนไหวประกอบเสียงและการแสดงตัวอย่างในวีดิทัศน์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง

สามารถจดจำและนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้ การฝึกทักษะสร้างสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ อาทิ การสัมผัสลูบท้อง การพูดคุยกับบุตรในครรภ์ การฝึกอุ้มทารกโดยใช้หุ่นตุ๊กตาขนาดเท่าตัวจริง การจัดห้องที่เป็นสัดส่วน การสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้รู้สึกสงบ ผ่อนคลาย และมีสมาธิในการจินตนาการ รวมถึงการพูดคุยสนทนาลักษณะให้เกียรติและเป็นมิตรระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลให้มารดาอายุรุ่นมีกำลังใจ อบอุ่นใจและเกิดแรงจูงใจสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มณิสรา เกรียงจาง (2551) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความผูกพันในระยะตั้งครรภ์ ต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและบุตรภายหลังคลอด โดยกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรม ๑ ได้รับการฝึกการสัมผัสส่วนต่างๆของบุตรผ่านหน้าท้องเป็นวงกลม การตบหน้าท้องเบาๆ ทุกครั้งที่บุตรดิ้น การพูดคุยทักทายกับบุตรในครรภ์ การอ่านนิทาน เพื่อเป็นการกระตุ้นระบบประสาทการรับรู้สัมผัสของบุตรและกระตุ้นระบบประสาทด้านการได้ยินของบุตรในครรภ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง มีผลรวมคะแนนความผูกพันและคะแนนสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและบุตรในระยะหลังคลอด 2 วัน และ 6 สัปดาห์สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อนึ่ง เมื่อวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยด้านความพึงพอใจมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุตร และด้านการมีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านการสร้างสัมพันธ์กับบุตร พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุตร ของกลุ่มทดลองภายหลังได้รับโปรแกรม ๑ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ การอุ้มและใกล้ชิดเป็นสิ่งสำคัญมาก

($\bar{X}$ = 4.90, S.D.=0.30) อธิบายได้ว่าการอุ้มและการสัมผัส ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร สัมพันธภาพของมารดากับบุตรที่ดี มีผลต่อพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในทางตรงข้าม หากสัมพันธภาพของมารดากับบุตรล้มเหลว เช่น การปฏิเสธบุตร การทอดทิ้ง หรือการทำร้ายร่างกาย จะกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไปได้ ดังนั้น การพัฒนาสัมพันธภาพของมารดากับบุตรตั้งแต่แรกจะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับเด็กที่จะพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคต กระบวนการพัฒนาสัมพันธภาพ ต้องเริ่มตั้งแต่ระยะก่อนตั้งครรภ์ ขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอด และภายหลังการคลอด นับเป็นช่วงสำคัญของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตร เนื่องจากเป็นช่วงที่มารดามีความรู้สึกไวต่อบุตร และบุตรอยู่ในสภาพที่สงบ และตื่นตัวเต็มที่ พร้อมทั้งจะตอบสนองต่อสิ่งแวดลอม การแสดงพฤติกรรมการสร้างสัมพันธภาพที่ดีของมารดาหลังคลอด เช่น การสัมผัสและการอุ้มบุตรในเวลาที่เหมาะสมและต่อเนื่องทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงหลังคลอดใหม่ ๆ การสัมผัสโดยให้บุตรดูนมจากเต้านมของมารดาโดยตรง มารดาต้องมีความเชื่อมั่นในปฏิสัมพันธ์กับบุตร มั่นใจในการอุ้ม จับต้องตัวบุตร พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้ากับบทบาทใหม่ของการเป็นมารดาเรียนรู้พฤติกรรมบุตรและตอบสนองความต้องการของบุตรได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฉมาพร หนูเพชร (2556) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารกในมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงบุตรด้วยตนเอง โดยมีความเชื่อว่าความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารก เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากมารดาสู่ทารก แสดงออกถึงความรักความห่วงใย เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทีละน้อย ตั้งแต่เริ่มวางแผนการตั้งครรภ์ จนกระทั่งคลอด ความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารก ประกอบด้วย ด้านความรู้สึกนึกคิดต่อทารก ได้แก่ ความรัก ความห่วงใย และด้านพฤติกรรมปฏิบัติต่อทารกที่แสดงถึงความรักใคร่ผูกพัน ได้แก่ การกอดรัดอุ้ม การให้ความรักความอบอุ่น สัมผัสใกล้ชิด ประสานสายตา

พูดคุยหยอกล้อกับบุตรและใช้เวลากับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยพบว่า ความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารกในมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงบุตรด้วยตนเองดีกว่าของกลุ่มมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงบุตรด้วยตนเองบางส่วนแต่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารกอยู่ในระดับสูงเช่นกัน

ด้านความสามารถและความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยความมั่นใจ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.94, S.D.=0.16) ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดมี 3 ข้อคือ การสามารถจัดการให้ลูกนอนหลับได้ตามเวลาที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.96, S.D.=0.18) การรู้ว่าจะแต่งตัวลูกให้เหมาะสมกับอากาศในแต่ละวัน ได้อย่างไร ($\bar{X}$ = 4.96, S.D.= 0.18) และสามารถบอกได้ว่าสิ่งใดจะเป็นอันตรายกับลูก ($\bar{X}$ = 4.96, S.D. = 0.18) อธิบายได้ว่ากลุ่มทดลองมีความรู้และทักษะในการดูแลบุตรของตนด้วยความมั่นใจเป็นอย่างดีเนื่องจากได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการพยาบาลของผู้วิจัยทั้งในคลินิกและที่บ้าน รวมทั้งการติดตามทางโทรศัพท์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร นพพัฒนกุล (2557) ที่ศึกษาผลของการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ร่วมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่อพฤติกรรมดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับสูง และค่าระดับคะแนนเฉลี่ยรายด้าน เช่น ด้านการให้นม การสัมผัสให้ความรัก การดูแลความสะอาดร่างกาย การนอนหลับ การดูแลความปลอดภัยและการส่งเสริมพัฒนาการอยู่ในระดับสูงเช่นกัน และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่นที่ได้รับการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ร่วมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ภายหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านความพึงพอใจในการเป็นมารดา พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยในด้านนี้อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.99; S.D.=0.02)

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่ากลุ่มทดลองรับรู้ว่าคุณสามารถตอบสนองความต้องการของบุตรได้ดี ทำให้รู้สึกมีความสุข พึงพอใจและภาคภูมิใจต่อการกระทำบทบาทมารดาของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของทิพาพรรณ คำห้าง (2554) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมบทบาทมารดาในการดูแลบุตรของมารดาวัยรุ่นแรก พบว่ากลุ่มทดลองได้พัฒนาพฤติกรรมการดูแลบุตรด้านการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา การส่งเสริมพัฒนาการ และการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับบุตรได้เพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารของโรงพยาบาลชุมชน ควรเห็นความสำคัญของการนำโปรแกรมการพัฒนามาบทบาทการเป็นมารดาสำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดนี้ ไปประยุกต์

ใช้เพื่อส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นเกิดความรักและความผูกพันกับบุตรตั้งแต่ในครรภ์ และเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างมารดาและบุตร

2. ควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมแก่พยาบาลเวชปฏิบัติ พยาบาลวิชาชีพและบุคลากรในทีมสุขภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพบริการสุขภาพด้านมารดา-ทารกทั้งในสถานบริการสุขภาพและบริการสุขภาพที่บ้าน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญารัตน์ ลาภวงศ์วัฒนา อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคลากรทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี และที่สำคัญขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตลอดการศึกษาเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กองสถิติ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). สถิติสาธารณสุข. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- จมาพร หนูเพชร. (2556). ความรักใคร่ผูกพันของมารดาต่อทารกในมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงบุตรด้วยนมตนเองและมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่เลี้ยงบุตรด้วยตนเองบางส่วน. วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์ชั้นสูง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิพาพรรณ คำห้าง. (2554). "ผลของโปรแกรมส่งเสริมบทบาทมารดาในการดูแลบุตรของมารดาวัยรุ่นแรก". วารสารโรงพยาบาลแพร์, 19(1), 89-100.
- นภาพร นพพัฒนกุล. (2557). "ผลของการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดาาร่วมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่อพฤติกรรมการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่นแรก". วารสารพยาบาลเกื้อการุณย์, 21(1), 144-160
- เพียวว์ เงินคล้าย. (2550). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพศึกษาตามแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อการดูแลตนเองและการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มณีสรา เกร่งจรัส. (2551). "ผลของโปรแกรมส่งเสริมความผูกพันในระยะตั้งครรภ์ต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกหลังคลอด ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ". วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 16(2), 53-64.

- รัชนี้ ครองระวะ. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลมารดาและทารก, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย: แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็ก ตอนกลาง. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีสมร ภูมณสกุลและคณะ. (2547). "การพัฒนาแบบวัดความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาฉบับปรับปรุงและคุณสมบัติด้านการวัด". วารสารพยาบาลศาสตร์. 22(1), 28-38.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). ข้อมูลสถิติการคลอดบุตรของวัยรุ่นไทยในปี 2556. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2558, จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/12278/17121.pdf.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี. (2556). สรุปผลการดำเนินงานอนามัยแม่และเด็ก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2558, จาก <http://203.157.108.10/pathum/index.php>.
- Howard, J.S.&Sater, J. (1985). "Adolescent mother : Self -perceived health education need". *Journal of Obstetric Gynecologic Neonatal Nursing*. 14 (5) : 399-404.
- Mercer, R. T. (1981). "A theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role". *Nursing Research* . 30(2): 73-77
- _____. (1991). *Model of maternal attainment*. Modified from maternal Role: Models and consequences. Paper presented at International Research Conference sponsored by the Council of Nurse Researchers and American Nurse Association, Los Angeles, CA.
- Polit, D.F. & Hungler, B.P. (1995). *Nursing research: Principles and methods*. (5thed.). Philadelphia: J.B. Lippincott company.
- Rubin, R. (1967). "Attainment of the maternal role. Part I. Processes". *Nursing Research*: 16(3), 237-245.
- World Health Organization. (2006). *Pregnant adolescent: delivering on global promise of hope*. National Center for Health Statistics.

ผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
แผนกผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข*

The Effect of an Enhancing Work Happiness Program of
Professional Nurses at the Out Patient Department in a Tertiary
Level Hospital in the Department of Medical Services Under the
Ministry of Public Health.

กัณทวรรณ ชุ่มเชื้อ**
ดร. กรรณิการ์ สุวรรณโคต***
เพ็ญจันทร์ ส. ไม่น้อยวงศ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ
สองกลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง เพื่อศึกษาผลของ
โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาล
วิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ
แห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 30 ราย แบ่ง
เป็นกลุ่มทดลอง 15 ราย กลุ่มเปรียบเทียบ 15 ราย
เครื่องมือวิจัยได้แก่ 1)โปรแกรมการสร้างความสุขใน
การทำงาน 2) แบบสอบถามความสุขในการทำงานโดย
ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรง
คุณวุฒิ ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาได้เท่ากับ 0.96 หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงได้เท่ากับ 0.95 ดำเนินการ
ทดลอง 4 สัปดาห์ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน
มีนาคม พ.ศ. 2558 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการ
ทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ก่อนการทดลองกลุ่ม
ทดลองมีความสุขในการทำงานอยู่ ในระดับสูง
($\bar{X} = 4.05, S.D. = 0.41$) หลังการทดลอง มีความสุขใน
การทำงานอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.22$)
ก่อนการทดลองกลุ่มเปรียบเทียบมีความสุขในการ
ทำงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.48$) หลัง
การทดลองอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ($\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.45$) และ 2) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบในระยะก่อนการทดลองก
กลุ่มตัวอย่างมีความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน แต่
ภายหลังการทดลองพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 4.004$) เมื่อเปรียบเทียบ

*วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

**นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

****รองศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มเปรียบเทียบ ค่าคะแนนความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน ในกลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนความสุขในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 5.197$) ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้บริหารทางการพยาบาล ควรส่งเสริมให้นำโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานเกี่ยวกับ

การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารที่ดีและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงาน ไปใช้ในหน่วยงานอื่นที่อยู่ในทีมการพยาบาล เพื่อลดความขัดแย้งของสมาชิกในทีมทางการพยาบาล อันจะเสริมสร้างพยาบาลวิชาชีพมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น

Abstract

This research is a quasi- experimental research; nonequivalent two groups with pretest-posttest design. The purpose of this research was to study effect of an enhancing work happiness program of professional nurses at the outpatient department in a Tertiary Level Hospital in the Department of Medical Services under the Ministry of Public Health. Purposive sampling was used to select 30 patients who were equally divided into the experimental group and the comparative group. The research instruments included the following :1) The program of an enhancing work happiness 2) A set of questionnaires on work happiness which was tested for content validity by experts. Its content validity index was 0.96 and reliability coefficient was 0.95.(The study was conducted during February to March 2015.) The data were analyzed for frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

The findings revealed that: 1) Before the experiment, the professional nurses in the experimental group had the pleasure of working at high level ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.41) and after experiment, the

pleasure of working was at a very high level ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.22). The professional nurses in the comparative group had the same result of the pleasure of working at high level ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.48) both before and after experiment ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.45), 2) Before the experiment, comparing between the experimental group and the comparative group, the pleasure of working had no different, but after the experiment, the result was significantly different in term of statistic at .001 level ($t = 4.004$). Comparing between before and after experiment in the comparative group, the professional nurses had no difference in pleasure of working, but in the experimental group the pleasure of working was different ($t = 5.197$). The researcher recommends that the nursing managers should introduce work happiness program regarding good skill development to create good communication and relation among the agencies to be employed by other agencies within the nursing team. These practice will decrease conflict among the team members. Moreover, it will help the professional practice of nurses to be happy in their work.

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

บทนำและความสำคัญของปัญหา

แนวโน้มในปัจจุบันหน่วยงานและองค์การต่างๆให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานมากขึ้น การสร้างความสุขในที่ทำงานถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลเป็นงานที่มีคุณลักษณะเฉพาะ และเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตมนุษย์ ปัจจุบันนโยบายด้านสุขภาพมุ่งเน้นที่ผู้รับบริการเป็นสำคัญ ผู้รับบริการมีจำนวนมากขึ้นและต้องการความรวดเร็วและพึงพอใจ ส่งผลบุคลากรทางการพยาบาล มีภาระงานเพิ่มขึ้นทำให้เกิดความเครียด คับข้องใจ เบื่อหน่ายในงาน ความพึงพอใจในงานลดต่ำลง เครียดไม่รับผิดชอบ ไม่อยากทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงานลดต่ำลง และเมื่ออยู่ในภาวะเครียดนานโดยที่ไม่มีการแก้ไข ร่างกายจะเกิดการอ่อนล้า ท้อแท้ ส่งผลให้ความสุขในการทำงานลดลง หรือไม่มีความสุขในการทำงาน (อรพินธ์ เจริญผลและคณะ, 2548)

ความสุขในการทำงาน คือ การเรียนรู้จากการกระทำ การสร้างสรรค์ของตนเอง แสดงออกโดยการยิ้ม หัวเราะ มีความปลื้มปิติใจ นำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้สึกรักอยากทำงาน ผูกพัน และพอใจที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน (Manion, 2003) การมีความสุขกับการทำงานเป็นผลดีต่อบุคคล คือ เป็นแรงจูงใจให้เกิดความท้าทายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ และภาคภูมิใจต่อผลงาน (ณรงค์หลักกำจร, 2548; Ketchian, 2003)

แรงจูงใจในการทำงานเป็นกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสามารถนำมาสร้างความสุขในการทำงานให้บุคลากรได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงานพบว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความสุขในการทำงาน (เบญจวรรณ มัลลย์รุ่งสกุล, 2552; พรธินา สืบสุข, 2548; นักซอล รอดเที่ยง, 2550 และ กัลยารัตน์ อ่องคณา, 2549)

เช่นเดียวกับ ประพิศ สามะศิริ และ บุษบา หน่ายคอน (2550) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร พบว่าปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ และการศึกษาของ สมจิตร ครอบพานิช (2551) พบว่า การสร้างแรงจูงใจต้องอาศัยทักษะการบริหารและการเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อมของหน่วยงานและบรรยากาศของการทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ในระหว่างบุคลากร ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น ใส่ใจในการปฏิบัติงานและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

การติดต่อสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในที่ทำงานเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานให้มีความสุข ดังที่ เบอ์นาร์ด (Bernard, 1996) กล่าวว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน เป็นสิ่งจูงใจที่ให้ผลในด้านประสิทธิภาพของงานรวมถึงทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ความสุขที่ได้รับจากเพื่อนร่วมงานเป็นความสุขในการทำงาน เพราะการสื่อสารเป็นการสร้างแรงจูงใจและมีอิทธิพลต่อผู้คน ทำให้บุคคลมีสัมพันธภาพที่ดีและมีความพึงพอใจต่อกัน ทำให้เกิดประสิทธิผลของงาน ทักษะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้ปฏิบัติงาน หากปราศจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์การก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (Dunn, 1998)

สถาบันมะเร็งแห่งชาติเป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิขนาดใหญ่ ในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นโรงพยาบาลขนาด 200 เตียง ให้บริการการรักษาเฉพาะทางรักษาโรคมะเร็ง รองรับผู้มาใช้บริการจากทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จากสถิติของสถาบันมะเร็งแห่งชาติพบว่าผู้ป่วยรายใหม่เข้ามารับบริการตรวจที่ แผนกผู้ป่วยนอก 22,049 คน และ 23,125 คน

ใน พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2556 ตามลำดับ (สถิติสถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2557) จากจำนวนผู้ป่วยที่มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้นนี้ ทำให้พยาบาลวิชาชีพต้องมีการทำงานที่มากขึ้น ในขณะที่ผู้ให้บริการมีจำนวนจำกัด ทำให้การบริการทุกขั้นตอนเป็นไปอย่างรีบเร่ง ขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน มีปัญหาในการประสานงาน และมีแรงกดดันจากความต้องการเข้าถึงบริการของผู้ป่วย เกิดข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการในเรื่องความล่าช้า เกิดความไม่พึงพอใจต่อการให้บริการ เจ้าหน้าที่เกิดความเครียดในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขหรือทำให้บรรเทาได้ ในที่สุดก็จะเกิดความเหนื่อยหน่าย ท้อแท้และขาดความสุขในการทำงาน (Ridder & Hartley, 1992)

จากการสัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันมะเร็งแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลต่อความสุขในการทำงานคือแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่ 1) การสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่ไม่ราบรื่น มีข้อขัดแย้งตลอดเวลาเพราะขาดการสื่อสารที่ชัดเจน 2) ขาดสัมพันธภาพที่ดีในหน่วยงาน แม้จะมีการประชุมและเสนอแนะความคิดเห็นต่างๆ แต่บางครั้งยังมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน จากการประชุม ทำให้มีข้อขัดแย้งกันตลอดเวลา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานในประเด็นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการสื่อสารระหว่างบุคคลและเพิ่มทักษะการสื่อสารอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีสัมพันธภาพที่ดี มีความไว้วางใจ ยินดีให้ความร่วมมือ สนับสนุนและร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่าง

สร้างสรรค์ เพื่อให้บรรยากาศในการทำงานมีความสุข ส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพทำงานอย่างมีความสุข เต็มใจที่จะทำงานจนประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในกลุ่มเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนและหลังการทดลองและเปรียบเทียบความแตกต่างของความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ระหว่างกลุ่มเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลอง

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลังการทดลองความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ
2. ก่อนการทดลอง พยาบาลวิชาชีพในกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ มีความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน

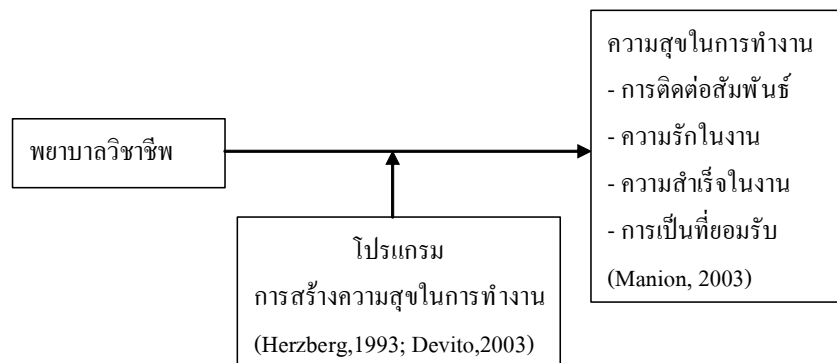
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน
2. ขอบเขตของการวิจัยด้านประชากร ประชากรศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานที่แผนกผู้ป่วยนอก สถาบันมะเร็งแห่งชาติ
3. ขอบเขตของการวิจัยด้านเวลา งานวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2558

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจโดยสร้างเป็นโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน กรอบแนวคิดของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1993) ในส่วนของปัจจัยคำจูน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของเดวิตโต (Devito, 2003) ประกอบด้วย การเป็นคนเปิดเผย การร่วมรู้สึก และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพื่อก่อให้เกิดสัมพันธภาพในการทำงาน ความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดความสุขในการทำงานของแมนเนียน (Manion, 2003) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงานและการเป็นที่ยอมรับ

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two groups pretest-posttest design) ดำเนินการทดลอง 4 สัปดาห์ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่แผนกผู้ป่วยนอก สถาบันมะเร็งแห่งชาติ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ทั้งหมดมีจำนวน 64 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2557)

2. กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงทดลอง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่ โพลิต และ ฮังเลอร์ (Polit & Hungler, 1991) อธิบายว่า การวิจัยเปรียบเทียบควรเลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป แต่ที่ดีควรเป็น 20-30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 30 คน โดยเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีอายุงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงานของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1993) และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรม โดยใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของนุชรี จันทรเอี่ยม (2555) ตามแนวคิดเรื่องการสื่อสารของเดวิตโต (Devito, 2003) ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จึงนำมาใช้ในการฝึกอบรม ใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ประกอบด้วย การเปิดเผย

การเห็นอกเห็นใจ การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อก่อให้เกิดสัมพันธภาพในการทำงาน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ อธิบายบอกให้เธอรู้ใจเขาใจเรา และ หลอมจิตใจให้เป็นหนึ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการทดลอง

2.1 แบบสอบถามความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา แผนกปฏิบัติงานและ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการค้นคว้าจากตำราและทบทวนวรรณกรรม มีจำนวน 39 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ทุกข้อเป็นข้อความเชิงบวก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย 1 ท่าน ผู้บริหารทางการแพทย์ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2 ท่าน และหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity index : CVI) ได้ค่าเท่ากับ 0.96 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ภูเก็ต ที่เป็นโรงพยาบาลลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.95

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการโดยหลังจากได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมของมหาวิทยาลัยคริสเตียน และจากคณะกรรมการ

จริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันมะเร็งแห่งชาติ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนัดประชุมกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยและรายละเอียด การพิทักษ์สิทธิ์แก่กลุ่มตัวอย่างและให้ลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2. ขั้นตอนดำเนินการ

ผู้วิจัยนำโปรแกรมไปเริ่มดำเนินการดังนี้

1. สัปดาห์ที่ 1 ทำ Pre-test ด้วยแบบสอบถามความสุขในการทำงานของกลุ่มเปรียบเทียบ โดยจัดให้มีการปฏิบัติในการทำงานตามปกติ โดยใช้ระยะเวลา 1 เดือน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือน มีนาคม พ.ศ. 2558

2. ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มทดลองทราบถึงวัตถุประสงค์ ข้อดีและข้อเสียของการนำเอาโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานมาใช้ เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่สร้างจากการทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งถ้านำมาใช้แล้วจะส่งผลดีต่อการทำงาน ช่วยแก้ปัญหาในการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มทดลองได้ซักถาม โดยใช้เวลา 30 นาที พร้อมชี้แจงรายละเอียดของกิจกรรมและการจัดตารางการปฏิบัติงานขณะฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง

3. ดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมของกลุ่มทดลองชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรมแนะนำวิทยากร

3.2 สัปดาห์ที่ 1 วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องทักษะสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้เรื่องความชำนาญในเรื่องทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้เวลา 3 ชั่วโมง 30 นาที โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เรื่องการสื่อสารทั่วไป ความหมาย ความสำคัญ กระบวนการ และการสื่อสารระหว่างบุคคล 2) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้เรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคลไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน 3) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในทีมและฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม โดย

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

แบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็น 2 กลุ่มกลุ่มละ 7 คนและ 8 คน โดยผู้วิจัย วิทยากร และผู้ช่วยวิจัยเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม

3.3 การปฏิบัติ สัปดาห์ที่ 2-4

สัปดาห์ที่ 2 ผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มทดลอง นำแนวทางปฏิบัติการสื่อสารตามโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานสู่การปฏิบัติ

สัปดาห์ที่ 3 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มทดลอง ประชุมสรุปผลครั้งที่ 1 หลังจากกลุ่มทดลอง นำแนวทางการสื่อสารที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติเป็นเวลา 1 สัปดาห์ และได้พูดคุยแสดงความคิดเห็น นำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ หลังจากการนำทักษะการสื่อสารไปปฏิบัติ พบปัญหาสมาชิกบางคนยังมีการตำหนิผู้อื่นอยู่ ได้เสนอแนะว่า ควรลดการตำหนิผู้อื่นและให้นำทักษะการสื่อสารทางบวกมาใช้ให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. ขั้นประเมินผล (สัปดาห์ที่ 4)

ระยะสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยร่วมประชุมกลุ่มทดลองครั้งที่ 2 โดยให้กลุ่มทดลองสรุปความรู้ที่ได้รับจากการใช้โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน และผู้วิจัยทำ Post-test ด้วยแบบสอบถามความสุขในการทำงาน

ในกลุ่มเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้นำตรรกะกลุ่มเพื่อทำ Post-test ด้วยแบบสอบถามความสุขในการทำงาน ห่างจากครั้งแรก 4 สัปดาห์ และเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบต่างวันกันและไม่ทราบสถานะซึ่งกันและกัน

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของกลุ่มตัวอย่างเป็นสำคัญ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการพิทักษ์สิทธิจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยคริสเตียน ตามหนังสือเลขที่ 2/2557 ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัย

ในคน สถาบันพระเครื่องแห่งชาติ เลขที่ 008/2558 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ซึ่งแจ้งด้วยตนเองกับหัวหน้าพยาบาลถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและในกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยอธิบายประโยชน์เกี่ยวกับการเข้าร่วมการวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ และดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างสามารถหยุดหรือปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการได้ทุกเวลาซึ่งการปฏิเสธนี้จะไม่เกิดผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น หลังจากนั้นกลุ่มตัวอย่างได้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมทดลองการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในระยะก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มทดลอง มีอายุเฉลี่ย 33.80 ปี (S.D.= 10.0) ทุกคนเป็นหญิง ร้อยละ 66.70 มีสถานภาพสมรสโสด ร้อยละ 93.30 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 33.30 ทำงานในคลินิกเต้านมและคลินิกโรคเรื้อรัง ร้อยละ 86.70 เป็นข้าราชการ มีระยะเวลาปฏิบัติงานโดยเฉลี่ย 11.30 ปี (S.D. =10.90) ในกลุ่มเปรียบเทียบ มีอายุเฉลี่ย 34.20 ปี (S.D. = 10.10) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.30 เป็นหญิง ร้อยละ 60 มีสถานภาพสมรสเป็นโสด ร้อยละ 80 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40 ทำงานในคลินิกกล้องส่องตรวจ ร้อยละ 93.30 เป็นข้าราชการ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานโดยเฉลี่ย 12.30 ปี (S.D. = 11.00) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n = 30)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง (n ₁ =15)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n ₂ =15)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี) ($\bar{X} \pm S.D.$)	33.8 $\pm$ 10.0		34.2 $\pm$ 10.1	
เพศ				
หญิง	15	100.00	11	73.33
ชาย	0	0.00	4	26.66
สถานภาพสมรส				
โสด	10	66.66	9	60.00
คู่	5	33.33	6	40.00
ระดับการศึกษา				
ปริญญาตรี	14	93.33	12	80.00
ปริญญาโท	1	6.66	3	20.00
แผนกที่ปฏิบัติงาน				
คลินิกกล้องส่องตรวจ	0	0.00	6	40.00
คลินิกเต้านม	5	33.33	0	0.00
คลินิกนรีเวช	5	33.33	0	0.00
คลินิกโรคทางเดินอาหารและตับ	0	0.00	3	20.00
ห้องสังเกตอาการ	2	13.33	0	0.00
หน่วยรับผู้ป่วยใน	0	0.00	1	6.66
คลินิกอื่นๆ	3	20.00	5	33.33
ประเภทการจ้างงาน				
ข้าราชการ	13	86.66	14	93.33
พนักงานกระทรวงสาธารณสุข	2	13.33	1	6.66
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน(ปี)	11.3 $\pm$ 10.9		12.3 $\pm$ 11.0	
($\bar{X} \pm S.D.$)				

2. ผลการศึกษาระดับความสุขในการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก ในกลุ่มที่ได้รับการ ปฏิบัติแบบปกติกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการสร้าง ความสุขในการทำงาน ในระยะก่อนและหลังการทดลอง พบว่า 2.1 กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง มีความ ($\bar{X}$ = 4.05, S.D.= 0.41) และในรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับสูง เช่นกัน (ตารางที่ 2)

2.2 กลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง มีความสุขในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.18, S.D.= 0.48) และในรายด้านทั้ง 4 อยู่ในระดับสูงเช่นกัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของความสุขในการทำงานของพยาบาล วิชาชีพโดยรวมและรายด้าน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง (n=30)

ความสุขในการทำงาน	กลุ่มทดลอง(n=15)			กลุ่มเปรียบเทียบ(n=15)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการติดต่อสัมพันธ์	4.04	0.52	สูง	4.34	0.60	สูง
ด้านความรักในงาน	4.10	0.51	สูง	4.29	0.42	สูง
ด้านความสำเร็จในงาน	4.16	0.41	สูง	4.08	0.59	สูง
ด้านการเป็นที่ยอมรับ	3.95	0.45	สูง	4.05	0.58	สูง
โดยรวม	4.05	0.41	สูง	4.18	0.48	สูง

2.3 หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความสุข เช่นกัน ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีความสุขในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก และในราย โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.11, SD=0.45) และใน ด้านทั้ง 4 อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =4.63, SD=0.22) รายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับสูงเช่นกัน (ตารางที่3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของความสุขในการทำงานของพยาบาล วิชาชีพโดยรวมและรายด้าน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง (n=15)

ความสุขในการทำงาน	กลุ่มทดลอง(n=15)			กลุ่มเปรียบเทียบ(n=15)		
	$\bar{X}$	S.D.	ความสุข	$\bar{X}$	S.D.	ความสุข
ด้านติดต่อสัมพันธ์	4.69	0.26	สูงมาก	4.31	0.55	สูง
ด้านความรักในงาน	4.63	0.32	สูงมาก	4.21	0.46	สูง
ด้านความสำเร็จในงาน	4.63	0.25	สูงมาก	4.09	0.51	สูง
ด้านการเป็นที่ยอมรับ	4.60	0.23	สูงมาก	3.91	0.55	สูง
โดยรวม	4.63	0.22	สูงมาก	4.11	0.45	สูง

2.4 ความสุขในการทำงานของกลุ่มทดลอง ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 (S.D. = 0.41) หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงาน เท่ากับ 4.63 (S.D. = 0.22) ก่อนและหลังการทดลอง พยาบาลวิชาชีพมีความสุขในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4)

2.5 ความสุขในการทำงานของกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D. = 0.48) หลังการทดลอง มีความสุขในการทำงานค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 (S.D. = 0.45) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงาน พบว่า ก่อนและหลังการทดลอง พยาบาลวิชาชีพมีความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน ($p>.05$) (ตารางที่ 4)

2.6 ความสุขในการทำงานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการ

สร้างความสุขในการทำงาน พบว่าความสุขในการทำงานในกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 (S.D. = 0.41) และความสุขในการทำงานในกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D. = 0.48) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง พบว่า พยาบาลวิชาชีพมีความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน ($p>.05$) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง พบว่า พยาบาลวิชาชีพในกลุ่มทดลองมีความสุขในการทำงาน เท่ากับ 4.63 (S.D. = 0.22) พยาบาลวิชาชีพในกลุ่มเปรียบเทียบมีความสุขในการทำงาน เท่ากับ 4.11 (S.D. = 0.45) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง พบว่า มีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของความสุขในการทำงาน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ในระยะก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test ($n=30$)

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
กลุ่มทดลอง	4.05	0.41	4.63	0.22	5.197	.000**
กลุ่มเปรียบเทียบ	4.18	0.48	4.11	0.45	1.640	.123 ^{ns}
t = -0.743, p-value = .464 ^{ns} t = 4.004, p-value = .001**						

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยนอก พบว่า หลังการทดลอง ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน สูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อภิปรายได้ว่า โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน สามารถเพิ่มความสุขในการทำงานของพยาบาล

วิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก ทั้งนี้เนื่องจากการทำกิจกรรมในโปรแกรมฯ ทำให้กลุ่มทดลองเกิดการเรียนรู้เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้นได้มีโอกาสเปิดเผยสิ่งที่เก็บความ คิดความรู้สึกของตนเองทั้งการพูด และพฤติกรรม การแสดงออก ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากคู่สนทนา ทำให้ทราบความจริงในด้านบวกและด้านลบ ได้เรียนรู้เห็นข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองที่ควรปรับปรุงในบางเรื่อง ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันเกิดสัมพันธ์ภาพ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ที่ดีต่อกัน บรรยากาศในการทำงานดีขึ้น จะส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงาน

2. หลังการทดลอง ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก ที่เข้าร่วมโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานอยู่ในระดับสูงมาก โดยสูงกว่าพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการปฏิบัติแบบปกติอภิปรายได้ว่า จากการใช้โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สามารถเพิ่มความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพได้ โดยใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมการทดลองที่สร้างขึ้น มาจากปัญหาและความต้องการของพยาบาลวิชาชีพ ในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในด้านการติดต่อสัมพันธ์ การสื่อสาร การมีสัมพันธภาพ ที่ดีต่อกัน โดยกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม มีส่วนกระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพ มีพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ที่สะดวก ราบรื่น ไม่มีข้อขัดแย้ง สอดคล้องการศึกษาของ บังอร ยูวทยาพานิช (2547) ที่ศึกษา ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการพยาบาล หน่วยตรวจโรคตาแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลรามารับดี จำนวน 32 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการทำงานเป็นทีมของบุคลากรหลังการใช้โปรแกรมการฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่า ก่อนใช้โปรแกรม ฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล อย่างมีนัยที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ ประทุมทิพย์ เกตุแก้ว (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะงาน ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสุขในการทำงานของพยาบาลงานการพยาบาลผัดตัด: กรณีศึกษาโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง พบว่า ลักษณะงานพยาบาลต้องมีการประสานงาน และปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อน ร่วมงาน และทีมทางการแพทย์หลากหลายหน่วยงาน จึงมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และประสานงานกับผู้อื่น และการได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานด้วยความสนุกสนาน ซึ่งจะทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับการยอมรับและความชื่นชมจากผู้ร่วมงาน ที่ส่งเสริม

ให้พยาบาลเห็นคุณค่าของงาน มีความรู้สึกอยากจะทำงาน รักและผูกพันในงาน จึงส่งผลให้พยาบาลมีความสุขในการทำงาน อย่างไรก็ตามกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพิ่มความสุขในการทำงานเท่านั้น ยังพบว่า ในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการปฏิบัติแบบปกติ ถึงแม้จะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ก็มีความสุขในการทำงานในระดับสูง เนื่องจากมีปัจจัยแทรกซ้อนในเรื่องของการได้รับตำแหน่งบรรจุเป็นข้าราชการในช่วงระหว่างเริ่มการทดลองของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความมั่นคงในการทำงานมากขึ้นจึงส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามควรจะมีการติดตามประเมินผลของความสุขในการทำงานทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับผู้บริหาร

จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงาน มีความสุขในการทำงานสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ดังนั้นผู้บริหารทางการพยาบาล ควรส่งเสริมในการนำโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานในเรื่องของการเสริมสร้างทักษะที่ดีในการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงาน ไปใช้ในหน่วยงานอื่นที่อยู่ในทีมการพยาบาล เพื่อลดความขัดแย้งของสมาชิกในทีมทางการพยาบาล อันจะช่วยให้พยาบาลวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น

1.2 สำหรับผู้ปฏิบัติ

ให้พยาบาลวิชาชีพควรมีทักษะการสื่อสารที่ดีในการทำงานและการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและระหว่างหน่วยงานด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น ลดความขัดแย้งและปัญหาต่างๆ เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเกิดความสุขใจในการทำงานตามมา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 2.1 พยาบาลวิชาชีพในกลุ่มที่ศึกษา พบว่ามีความสุขในการทำงานอยู่ในระดับสูงตั้งแต่ก่อนการทดลองแล้ว การศึกษาต่อไปควรเลือกกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่มีความสุขในการทำงานน้อยหรือไม่มีความสุขมาศึกษา
- 2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก ในอนาคตควรศึกษาในต่างหน่วยงาน เพื่อศึกษาถึงผลของโปรแกรมต่อ ทีมสหสาขาวิชาชีพ หรือทีมคร่อมสายงาน เป็นต้น
- 2.3 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสุขในการทำงานของกลุ่มทดลองหลังสิ้นสุดการใช้โปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ดังนั้นควรทำการศึกษาถึงความสุขในการทำงาน ในระยะยาวออกไป เช่น 3 เดือน หรือ 6 เดือน เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าโปรแกรมการสร้างความสุขในการทำงานนี้จะส่งผลต่อความสุขในการทำงานในระยะยาวหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ อ่องคณา. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้คุณค่าในตนสภาพแวดล้อมในงานกับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ หลีกกำจร. (2548). "ทำงานอย่างไรให้มีความสุข". วารสารกรมประชาสัมพันธ์. 9(102): 15-16.
- นัชชา รอดเที่ยง. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรที่สังกัดศูนย์อนามัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นุชรี จันทรเยี่ยม. (2555). ประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลในทีมบุคลากรทางการพยาบาล งานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลลำพูน. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บังอร ยุววิทยพานิช. (2547). ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการพยาบาลหน่วยตรวจโรคตา. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิตา คำโฮม. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี.
- เบญจวรรณ มาลัยรุ่งสกุล. (2552). ปัจจัยสิ่งแวดล้อมกับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลของรัฐ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประทุมทิพย์ เกตุแก้ว. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะงาน ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค กับความสุขในการทำงานของพยาบาล งานพยาบาลผดุงครรภ์ กรณีศึกษา โรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

- ประพิศ สามะศิริ และบุษบา หน่ยคอน. (2550). "ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร". วารสารกองการพยาบาล. 3(4): 22-31.
- พรณิภา ลีบุษ. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง งานการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับความสุขในการทำงานการของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ . วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา ศิริทิกรกุล, วาสนา อุบป้อ และจรรยาฤกษ์ ป้องเจริญ. (2555). "ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสุขในการทำงานของคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัด กระทรวงสาธารณสุข". วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. 24(1):10-21.
- _____. (2557). ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล 2555 สถาบันมะเร็งแห่งชาติ.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- สมจิตร์ นครพานิช. (2551). การจูงใจและความพึงพอใจในงาน ในการบริหารการพยาบาล ตอนที่ 2. กรุงเทพมหานคร:ไทยพิทักษ์การพิมพ์.
- วุฒิพงศ์ ภาวะพิงค์. (2551). อยู่อย่างไรให้เป็นสุข. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อรพินธ์ เจริญผล, ศรีสมร ภูมณสกุล, สายลม เกิดประเสริฐ และปรานี ป้องเรือ. (2548). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พยาบาล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี". รามธิบดีสาร. 11(1): 60-72.
- Barnard, C. I. (1996). *The functions of the executive*. 2nd ed. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Devito, J.A. (2003). *Human communication: The basic course*. 9th ed. Boston: Pearson Education.
- Devito, J.A. (2004). *The interpersonal communication book*. 10th ed. Boston: Pearson Education.
- Diener,E. (2003). *Recent finding on subjective welling*. [online]. Retrieved October 10, 2014, from <http://www.google.com>.
- Dunn, R. (1998). *Haimann's supervisory management for healthcare organizational*. 6th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Herzberg, F. (1959). *Federick ; Mausner, Bernard: and Synderman, block the motivation to Work*. New York: John Willey.
- _____. (1973). *The motivation to work*. New York : John Wiley and Sons.
- _____. (1993). *The motivation to work*. New Brurawick : Transaction.
- Ketchian, L., (2003). *Happiness at work*. [online]. Retrieved October 10, 2014, from [deshttp://www.Happiness Club.com](http://www.Happiness Club.com).
- Manion, J. (2003). Joy at work: creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*. 33(12): 652-655.
- Ridder, J. E., & Hartley, C. L. (1992). *Nursing into day's world, challengers, issues, and trend* (4th ed.). Philadelphia: J. B. Lippincott.

การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชน

บางคอแหลม กรุงเทพมหานคร*

The Survey of Health Behavior of Elderly Who Living with Chronic Illness in Bangklorlem Subdistrict, Bangkok Metropolitan

ดร. จินตนา อาจสันเทียะ**

อัจฉริยา เจริญเกียรติ***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยพรรณนาเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยพฤติกรรมสุขภาพด้านการออกกำลังกาย พฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร พฤติกรรมสุขภาพด้านการปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย พฤติกรรมสุขภาพด้านการจัดการความเครียดและเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุกับปัจจัยในด้าน เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรสและรายได้ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุชุมชนบางคอแหลมจำนวน 200 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-Test) ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังชุมชนบางคอแหลมมีพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลจิตวิญญาณและด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 8.50 , 8.24) พฤติกรรมสุขภาพในการดูแลสุขภาพตนเอง การจัดการความเครียด และด้าน

โภชนาการอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 8.04 , 7.77, 7.28) ส่วนพฤติกรรมสุขภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการดูแลจิตวิญญาณของการมี จิตกุศล คิดดี ($\bar{X}_{\max}$ = 8.83) และ พฤติกรรมสุขภาพที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พฤติกรรม การดื่มหมของของผู้สูงอายุ ($\bar{X}_{\min}$ = 5.69) ส่วนด้านความรู้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 44.4 มีความรู้ในระดับดีมาก ร้อยละ 13.2 เมื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย และหญิง กับความแตกต่างด้านอายุ ระดับการศึกษา และศาสนา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศชายกับหญิงกับพฤติกรรมการเกิดโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ และรายได้ของผู้สูงอายุไม่มีความแตกต่างกัน

ส่วนระดับการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุพบว่า ระดับการศึกษาต่างกันจะมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพด้านภาวะโภชนาการต่างกันและมี การจัดการกับความเครียด สัมพันธภาพในครอบครัว แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังนั้นการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนสำหรับการดูแลสุขภาพในด้านการ

*ได้รับทุนวิจัยจากวิทยาลัยเซนต์หลุยส์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

***หัวหน้ากลุ่มงานพยาบาลและบริหารทั่วไป ลำดับที่ 1 ศูนย์บริการสาธารณสุข 12 จันทน์เทียะ เนตรวิเศษ

ออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การจัดการความเครียดที่เหมาะสม และการปฏิบัติตนเมื่อเจ็บป่วย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย การศึกษาน้อยควรให้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือศูนย์บริการสาธารณสุขจัด

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อลดการเสื่อมของสุขภาพที่เกิดขึ้นตามวัยและ ส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสิ่งแวดล้อมของชุมชน

Abstract

This survey descriptive research was to study the health behaviors of the elderly who living with chronic illness that composed of exercise , eating behavior, behavior during illness, stress management and to compare the health behaviors of the elderly people with personal information – gender, age, education, marital status, income. The sample was the 200 elderly people who living with chronic illness in Bangklorlrm, Bangkok by using simple random Sampling. The tool in collecting data was questionnaire. The data was analyzed by using frequency, percentage, average, standard deviation. The differences between groups were compared with T-test and one-way ANOVA.

The result found that the elderly people who living with chronic illness in Bangklorlrm had good level in the psychological and relationship behavior ($\bar{x} = 8.50, 8.24$). For the health behavior, stress management, and nutrition had good level ($\bar{x} = 8.04, 7.77, 7.28$). The highest

score in health behavior was positive thinking of the elderly ($\bar{x}_{\max} = 8.83$), the lowest score was milk drinking of the elderly ($\bar{x}_{\min} = 5.69$). For the average knowledge level of the elderly was 44.4%. The good knowledge level was 13.2 %. When comparing the study between male and female with age, education, and religious respect were significant differently. For male and female with chronic illness in the study of marital status, and income were not difference. In the study of education and health behavior found that education level had health behavior and nutrition difference, stress management relationship in the family as well with the significant difference. Thus participation of local administrator or health center should have program in knowledge, exercise, nutrition, stress management and caring in illness for elderly in community to decrease deteriorate health and to increase quality of life in environment community.

ความเป็นมาและความสำคัญ

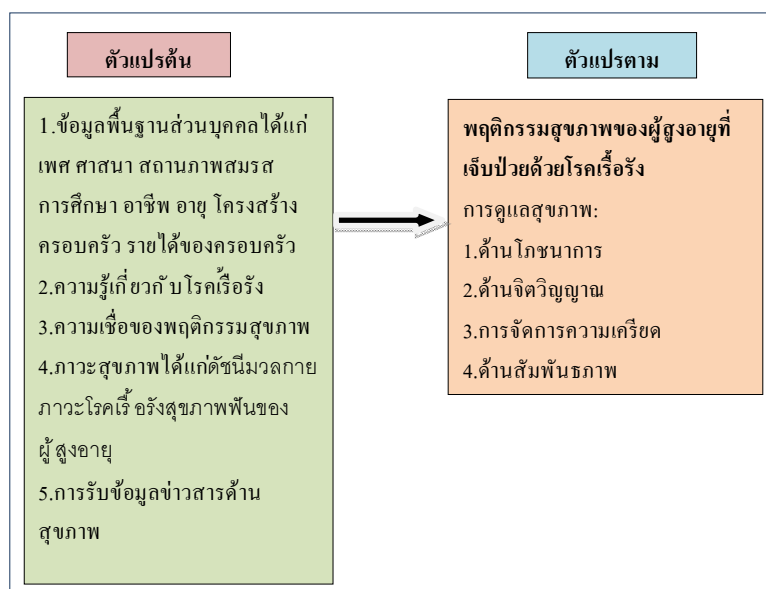
ศูนย์บริการสาธารณสุข ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลด้านสุขภาพของประชาชนโดยตรง ควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมป้องกัน โดยเฉพาะสุขภาพของผู้สูงอายุที่สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่ผู้สูงอายุมีโรคที่ป้องกันได้และโรคเสื่อมตามสภาพร่างกาย ดังนั้น แนวทางการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ควรมุ่ง

เน้นไปที่การป้องกันมากกว่าการรักษา โดยส่งเสริมการได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ และการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี จะสามารถทำให้การเข้าสู่ผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีคุณภาพและควรมีการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคในเชิงรุก รวมถึงการตรวจคัดกรอง เพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงทางสุขภาพของ

ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (จารุวรรณ มานะสุการ, 2554
วิภาพร ลิทธิศาสตร์และสุชาติสาสน์, 2550)

คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการสำรวจ
พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในความรับผิดชอบ
เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลโดยการสำรวจ/ติดตาม
สถานการณ์สภาวะสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพของ
ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและ
พัฒนายุทธศาสตร์การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทันทั่ว
ที่และเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดีตาม
วัย ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมี
คุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สุรัชย์ อยู่สาโก, 2550)
ดังนั้น การศึกษาถึงพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุนับ
เป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งควรเกิดควบคู่ไปกับการส่งเสริม
สุขภาพของผู้สูงอายุ เนื่องจากการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ
มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา
ที่ใช้ต้นทุนต่ำแต่ได้คุณประโยชน์สูง การส่งเสริมให้ผู้
สูงอายุมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพที่ดีจะลดปัญหา
และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุครอบครัวและสังคมลง
ได้ (ลัดดา ดำการเลิศ, 2551) นอกจากนี้ยังเพื่อให้มี
การดูแลผู้สูงอายุที่ห่างไกลจากโรคได้เช่นกัน (ภาคินี
สุขสถาพรเลิศ, 2557)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : พัฒนารอบแนวคิดจาก Health Promotion Model 1996

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านจิตวิญญาณ การจัดการความเครียด และด้านสัมพันธภาพ

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามความแตกต่างด้านปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้ ความเชื่อ ภาวะสุขภาพ การรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน โดยสอบถามข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล พฤติกรรมสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรัง และความเชื่อในการดูแลสุขภาพ ตลอดจนสัมพันธภาพของครอบครัวของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลมในระหว่างเดือนกันยายน ถึงธันวาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ

ลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชน
บางคอแหลม

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size)

ในพื้นที่แขวงบางคอแหลมมีประชากรทั้งสิ้น
3,090 คน เป็นชาย 1,802 คน และหญิง 1,288 คน
เป็นผู้สูงอายุ จำนวน 890 คน มีผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 272
คน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข
สุขที่ 12

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ (ธีรวุฒิ เอกะกุล,
2543)

- จำนวนหลักร้อยละใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15-30
- จำนวนประชากรหลักพันใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10-15
- จำนวนประชากรหลักหมื่นใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5-10
- ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เกณฑ์ ร้อยละ 20 จาก 890
คน = 178 คน ในงานวิจัยเก็บ 200 คน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานพื้นที่เก็บข้อมูล
2. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจาก
ประชากรที่มีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วย
โรคเรื้อรังที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและ
เพศหญิง จำนวนทั้งสิ้น 200 คน โดยใช้ค่าความคลาด
เคลื่อนร้อยละ 5
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสัมภาษณ์
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้สูง
อายุเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์เกี่ยว
กับพฤติกรรมสุขภาพ จำแนกออกเป็นด้านการดูแล
สุขภาพ ด้านโภชนาการด้านจิตวิญญาณการจัดการ
ความเครียดด้านสัมพันธภาพลักษณะคำถามเป็นแบบ
Likert scale แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน
ความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรัง ความเชื่อในพฤติกรรม
สุขภาพ ภาวะสุขภาพที่เป็นอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ด้านสุขภาพ

4. ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ข้อมูล
พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

5. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบ
สอบถาม หากมีข้อคำถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลไม่
สมบูรณ์ จะสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเพิ่มเติมทันที

6. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์
ของการเก็บข้อมูลแล้ว จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแล
สุขภาพแก่ผู้สูงอายุตามความจำเป็นที่ประเมินได้ ใน
ขณะเก็บข้อมูล

7. นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้ง
หมดมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ ระยะเวลาที่ใช้ใน
การเก็บข้อมูลกันยายน 2557 - ธันวาคม 2557

จริยธรรมงานวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัย
จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนกรุงเทพ
มหานคร รหัสโครงการ Q58Q/57 ซึ่งได้ดำเนินการ
ให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการ
วิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration
of Helsinki ,Belmont Report ,CIOMS
Guidelines and ICH-GCP Guidelines หมายเลข
หนังสือรับรอง 048 ให้ไว้ ณ วันที่ 4 กันยายน 2557

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ในการ
หาร้อยละและค่าเฉลี่ยต่างๆ และ กำหนดระดับความ
มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีขั้นตอนการวิเคราะห์ตาม
ลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย
เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส รายได้
และความพอเพียงของรายได้ แหล่งที่มาของรายได้ส่วน
ใหญ่ ภาวการณ์มีโรคประจำตัว โดยใช้การแจกแจง
ความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน
ประกอบไปด้วย การดูแลสุขภาพด้านโภชนาการ ด้าน
จิตวิญญาณ ในภาวะเจ็บป่วย การจัดการความเครียด

ด้านสัมพันธภาพ ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมสุขภาพในผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ การมีโรคประจำตัวต่างกัน โดยใช้ค่าการทดสอบที (T - Test Independent)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มี รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ต่างกัน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

ผลการวิจัยและการอภิปราย

ปัจจัยพื้นฐานของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนที่ศึกษาเป็นเพศชาย ร้อยละ 26.5 และเพศหญิงร้อยละ 73 อายุเฉลี่ยที่ศึกษาของเพศชายอยู่ที่ 71.83 และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงอยู่ที่ 67.98 ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 49 และมุสลิม ร้อยละ 47 ด้านอาชีพผู้สูง

อายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพร้อยละ 51.5 ส่วนใหญ่มีรายได้จากเงินสนับสนุนจากภาครัฐ และลูกหลานแบ่งให้ใช้บ้าง บางครอบครัวต้องยังชีพหลักด้วยเงินสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งก็ไม่เพียงพอ ด้านลักษณะโครงสร้างครอบครัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโครงสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 63.5 การศึกษาพบลักษณะของครอบครัวที่ลูกหลานแยกที่พักอาศัยไปอยู่ใกล้สถานที่ทำงานเพื่อสะดวกในการเดินทางและแยกครอบครัวไปซื้อบ้านใหม่เมื่อมีรายได้ดีขึ้น แต่มีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ขออยู่ที่ชุมชนเช่นเดิมเพราะความคุ้นเคย ดังนั้นบางท่านจึงมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีแต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอไม่เหลือเก็บและเป็นหนี้ ร้อยละ 34.5

เมื่อศึกษาถึงช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในชุมชนพบว่ามีสื่อสารกันทางศูนย์สุขภาพชุมชนที่เป็นที่ตั้งของหอกระจายข่าว การรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของชุมชนมาจากสื่อต่างๆ ที่พบมากที่สุด คือ สื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 45.5 สื่อที่พบรองลงมาคือ ครอบครัว หนังสือพิมพ์และ วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 26.5, 14 และ 10 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ของผู้สูงอายุที่มีปัญหาโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม จำแนกตามการรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

การรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์	28	14.0
วิทยุ	20	10.0
โทรทัศน์	91	45.5
ครอบครัว	53	26.5
อื่นๆ	9	4.5

จากการสำรวจภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม พบดัชนีมวลกายเกินมาตรฐานในระดับอ้วนร้อยละ 65.9 ในระดับท้วมร้อยละ 10.7 ในระดับปกติ ร้อยละ 14.7 และในระดับผอม ร้อยละ 8.7 สุขภาพฟัน กลุ่มตัวอย่างชุมชนบางคอแหลมมีปัญหาด้านสุขภาพฟันต้องใส่ฟันปลอมทั้ง

ปากมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.5 และส่วนด้านภาวะโรคเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างมีภาวะโรคเรื้อรังที่สำคัญ คือ โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ซึ่งพบโรคความดันโลหิตสูงมากกว่าโรคเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 40 และ 30 ตามลำดับ

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลม

พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในชุมชนบางคอแหลมพบว่า พฤติกรรมด้านการดูแลสุขภาพ การจัดการความเครียด และด้านโภชนาการอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 8.04, 7.77, 7.28$) พฤติกรรมด้านจิตวิญญาณ และด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 8.50, 8.24$) ส่วนด้านความรู้ของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับพอใช้ที่ 50-59.9 เปอร์เซนต์ ถึงร้อยละ 44.4 ความรู้ในระดับดี มากกว่า 80 เปอร์เซนต์ ร้อยละ 13.2 ส่วนด้านความเชื่อแบ่งออกเป็นความเชื่อในอำนาจภายในตนเอง ความเชื่อภายนอกตน และความเชื่อใน

โชคชะตาไว้โดยใช้แบบสอบถามโดยคะแนนของระดับความเชื่อเต็มระดับคือ 10 คะแนน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่ามีความเชื่อในอำนาจควบคุมตนเองในระดับสูงซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (total = 8.27)

เปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุกับปัจจัย

1.ระดับการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมสุขภาพด้านภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุ ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความแตกต่างของระดับการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรพฤติกรรมสุขภาพ

		แหล่งความ				
		แปรปรวน	df	Mean Square	F	p-value
ความ รับผิดชอบ ต่อการดูแล สุขภาพ	ระหว่างกลุ่ม	41.159	7	5.880	2.263	.031
	ภายในกลุ่ม	498.941	192	2.599		
	รวม	540.099	199			
ด้าน โภชนาการ	ระหว่างกลุ่ม	50.144	7	7.163	2.573	.015
	ภายในกลุ่ม	534.611	192	2.784		
	รวม	584.755	199			
ด้านจิต วิญญาณ	ระหว่างกลุ่ม	7.877	7	1.125	.913	.498
	ภายในกลุ่ม	236.702	192	1.233		
	รวม	244.579	199			
การจัดการ กับ ความเครียด	ระหว่างกลุ่ม	56.728	7	8.104	3.550	.001
	ภายในกลุ่ม	438.348	192	2.283		
	รวม	495.076	199			
ด้าน สัมพันธภาพ	ระหว่างกลุ่ม	106.812	7	15.259	5.550	.000
	ภายในกลุ่ม	527.835	192	2.749		
	รวม	634.647	199			

2. ระดับความรู้ของผู้สูงอายุในชุมชนบางคอแหลมกับพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่าความรู้ต่างกันจะมีพฤติกรรมด้านโภชนาการ ด้านจิตวิญญาณ และด้านสัมพันธภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. ความเชื่อกับพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อในอำนาจควบคุมต่างกันจะมีความรับผิดชอบด้านสุขภาพด้านโภชนาการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านจัดการกับความเครียด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ กับพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพต่างกันจะมีความรับผิดชอบด้านสุขภาพด้านโภชนาการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านจัดการกับความเครียด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ภาวะสุขภาพ กับ พฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า ภาวะสุขภาพที่ต่างกันจะมีพฤติกรรมสุขภาพที่ต่างกันในด้านความรับผิดชอบด้านสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านจัดการกับความเครียด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความแตกต่างภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p-value
ความ	ระหว่างกลุ่ม	480.773	127	3.786	4.594	.000
รับผิดชอบ	ภายในกลุ่ม	59.327	72	.824		
ต่อการดูแล	รวม	540.099	199			
สุขภาพ						
ด้าน	ระหว่างกลุ่ม	504.575	127	3.973	3.568	.000
โภชนาการ	ภายในกลุ่ม	80.180	72	1.114		
	รวม	584.755	199			
ด้านจิต	ระหว่างกลุ่ม	228.489	127	1.799	8.051	.000
วิญญาณ	ภายในกลุ่ม	16.090	72	.223		
	รวม	244.579	199			
การจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	426.492	127	3.358	3.526	.000
กับ	ภายในกลุ่ม	68.583	72	.953		
ความเครียด	รวม	495.076	199			
ด้าน	ระหว่างกลุ่ม	523.526	127	4.122	2.671	.000
สัมพันธภาพ	ภายในกลุ่ม	111.120	72	1.543		
	รวม	634.647	199			

บทสรุป วิจัยและข้อเสนอแนะ

โรคเรื้อรังในชุมชนบางคอแหลมที่สำคัญ คือ โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ซึ่งพบโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 40 และโรคเบาหวานร้อยละ 30 การประเมินสุขภาพของผู้สูงอายุใช้เป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นต้องประเมินแบบองค์รวมเพื่อเข้าใจในพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพราะปัญหาของผู้สูงอายุมีความเกี่ยวโยงกันทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเพื่อเข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจทัศนคติเพื่อเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนอกจากนี้การทำจิตใจให้แจ่มใส ไม่เครียดพักผ่อนอย่างเพียงพอพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม เช่น การซื้อยามารับประทานเอง การใช้ยาเก่าเพื่อรักษาอาการใหม่หรือรับยาจากผู้อื่นมาใช้ ควรพบแพทย์สม่ำเสมอเพื่อรับคำปรึกษาในการปฏิบัติตัว สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์, ประทีป ปัญญา, และสุวิมล แสนเวียงจันทร์, 2553 การตรวจสุขภาพเป็นประจำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังดังนั้นการดูแลสุขภาพนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งควรถือปฏิบัติอยู่ 4 ประการ คือ 1) พิจารณาลักษณะของอาหารที่จะรับประทาน มีความหลากหลาย และพอเพียง 2) ส่งเสริมให้ได้ออกกำลังกาย ในวัยผู้สูงอายุมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้มวลกระดูกแข็งแรง 3) พักผ่อนในที่ชื่นชอบ เช่น วัดหรือสถานที่อยู่ในความสนใจและนอนหลับอย่างเพียงพอ 4) มีการทำจิตใจให้สงบมีความคิดเป็นบวก ไม่กลัวต่อการตาย มีการเตรียมความพร้อม และมีความคิดว่าเป็นสังขารในวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อผสมความคิดกับหลักศาสนา จะทำให้การทำใจเป็นไปได้อย่างธรรมชาติและง่ายต่อความเข้าใจในการเตรียมตัวเมื่อวาระสุดท้ายมาถึง

ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายชัดเจนในเรื่องการดูแลสุขภาพและจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ นโยบายหลัก

ประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ยังเป็นปัญหาเช่นกัน โดยเฉพาะสถานบริการสุขภาพที่บริการยังไม่ทั่วถึง และบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการทางการแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลไม่เพียงพอ ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงนโยบายหลักประกันสุขภาพ การเข้าถึงบริการสุขภาพยังไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร การพิจารณาปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจและได้รับการที่ครอบคลุม ทั้งนี้การเร่งให้มีการพัฒนาการดำเนินงานในคลินิกผู้สูงอายุ การจัดช่องทางพิเศษสำหรับบริการกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ ในสถานบริการสาธารณสุข ร่วมกับการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็งเป็นสิ่งดี (มงคลชัย แก้วเอี่ยม , 2550) เพื่อให้เป็นแนวทางการดำเนินงานให้มีความชัดเจนได้รูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละสถานบริการของชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีเป้าหมายให้คนไทยอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสังคมที่มีความพอเพียงทางสุขภาพ มีศักยภาพ มีการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สามารถใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลได้อย่างรู้เท่าทันเพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่อย่างพึ่งตนเองได้และมีสุขภาวะในสังคมโลกที่มีสภาพการเชื่อมโยงและมีอิทธิพลต่อกัน (McGuire, C.L., 2007) นอกจากนี้ควรมีการฝึกทักษะ การฟัง และทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of practice) เพราะในการแก้ปัญหาและพัฒนาจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ภาคีส่วนต่างๆ ของชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมรู้ ร่วมดำเนินการ ร่วมประสานประโยชน์ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล (Ron Z. Goetzel, Ronald J. Ozminowski, Kenneth R. Pelletier, R. Douglas Metz, & Larry S. Chapman , 2007) นอกจากนี้ควรมีการร่วมสรุปและถอดบทเรียนจากการวิจัยจะได้นำไปแก้ปัญหาให้ชุมชนและเกิดการพัฒนาคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นที่การมีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนางานเป็นระบบด้วยกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยากปฏิบัติได้ เช่นการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ในด้านการออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การจัดการความเครียด และการปฏิบัติตนเมื่อเจ็บป่วย โดยเฉพาะกับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย การศึกษาน้อยควรให้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือศูนย์สุขภาพชุมชนหรือสถานีอนามัย จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ อาทิ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และสภาพความพร้อมของร่างกาย เช่น การรำไม้พลอง เปตอง รำไท่เก๊ก
2. ควรมีการพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างกันสร้างกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความชอบที่คล้ายกันมาผ่อนคลายและไม่เหงา และรู้สึกถูกทอดทิ้ง
3. ควรส่งเสริมกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ เช่น การดูแลเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยต่างๆในสังคม การยกย่องและให้เกียรติผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุเป็นผู้นำหรือที่ปรึกษาของชุมชนและส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปช่วยพัฒนาโรงเรียน สอนภูมิปัญญาชาวบ้านและถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่ชุมชน
4. การติดต่อสื่อสารทางสุขภาพในชุมชนสามารถช่วยที่ได้รับข้อมูลสื่อสารได้ดีควรเสนอผ่านทางสื่อโทรทัศน์ เป็นต้น

5. การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยเรื้อรังในชุมชนควรมีการจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (Day care center) เป็นสถานที่ ที่ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ดูแล เจ้าหน้าที่ และบุคลากรทั้งในและนอกชุมชนมาพบปะกัน อยู่ร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการร่วมกันหรือเป็นสถานที่ในชุมชนที่ให้บริการหลายประเภท เป็นกิจกรรมที่ชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมสุขภาพด้านพฤติกรรมเสี่ยงของผู้สูงอายุกับความเสี่ยงต่อการเกิดโรคและความเสื่อมตามสภาพโดยวางรูปแบบเป็นปัจจัยทำนายเป็นต้น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุในชุมชนทั้งของสังคมเมืองและสังคมชนบท
3. ควรศึกษาถึงความเจริญทางเทคโนโลยีที่จะมาสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบ Application แบบใดที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการส่งเสริม ป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่างๆ หรือเหมาะสมกับผู้สูงอายุ จึงเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีมาช่วยส่งเสริมป้องกันและดูแลสุขภาพกับผู้สูงอายุต่อไป

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ มานะสุรการ. (2554). *ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง : ผลกระทบและการพยาบาล*. สงขลา : คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันท์ ประทีป ปัญญาและ สุวิมล แสนเวียงจันทร์. (2553). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวมของผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนวัดปรุณาวาส*. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- ภาคินี สุขสถาพรเลิศ . (2557). "บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กับการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง". *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน*. 1(1) : 13-19.
- มงคลชัย แก้วเอี่ยม. (2550). *การรับรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานตำบลหนองกลางนา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. โปรแกรมสุขศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ลัดดา ดำริการเลิศ. (2551). *โครงการเพื่อคุณภาพชีวิตสำหรับสังคมสูงอายุ*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 สิงหาคม 2556, จาก <http://elibrary.trf.or.th>.
- วิภาพร ลิทธิศาสตร์และ สุชาดาสวนนุ้ม. (2550). *พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเขตความรับผิดชอบของ สถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พุทธชินราช สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- สุรัชย์ อยู่สาโก. (2550). *พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองท่าเรือ-พระแท่น อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การพยาบาล). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- McGuire, C.L. (2007). *Healthy lifestyle behaviors among older U.S. adults with and without Disabilities*. Behavioral Risk Factor Surveillance System, 2003. Retrieved July 2, 2009, from www.cdc.gov/pcd/issues/2007/jan/06_0029.htm.
- Ron Z. Goetzel, Ronald J. Ozminkowski, Kenneth R. Pelletier, R. Douglas Metz, & Larry S. Chapman. (2007). *The Art of Health Promotion*. *American Journal of Health Promotion*. 22(1): TAHP-1-TAHP-10.

การศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากในการระบุเพศ :
กรณีศึกษาประชากรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม*
The Study of Lip Prints for Sex Determination : A Case Study
of Population in Muang District, Samut Songkhram Province

กิตติวัฒนา ศรีวงศ์**

พ.ต.ท. ดร.สุญชัย สืบพงษ์ศิริ***

บทคัดย่อ

ลายพิมพ์ปาก (Lip prints) มีเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล เช่นเดียวกับลายนิ้วมือ นำมาใช้ในการพิสูจน์ตัวบุคคลและการระบุเพศได้ การศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบลายพิมพ์ปากและความแตกต่างเพื่อใช้ในการระบุเพศทำการศึกษาในประชากรกลุ่มตัวอย่าง เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 130 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้ ไม่มีความผิดปกติหรือความพิการบริเวณริมฝีปาก ไม่มีรอยโรคหรืออาการที่บ่งบอกถึงการอักเสบของโรคที่ริมฝีปาก ไม่มีบาดแผลหรือการบาดเจ็บที่ริมฝีปาก ไม่มีประวัติไวต่อสิ่งกระตุ้น หรือประวัติแพ้ลิปสติก สร้างลายพิมพ์ปากโดยใช้ลิปสติกสีเข้ม เนื้อด้าน ไม่เป็นมันวาว ลอกลายด้วยเทคนิคเทปกาโส และปิดลงบนกระดาษ ใช้การจำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปากของ ซูซูกิและทสึชิฮาชิ (Suzuki & Tsuchihashi Lip prints's classification) แบ่งลายพิมพ์ปากออกเป็น 6 ส่วน (quadrant) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window version 16 ข้อมูลทั้งหมดนำเสนอเป็นความถี่และ ร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Chi-Square Test ที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$

ผลการศึกษาพบว่ามีการกระจายตัวของรูปแบบลายพิมพ์ปากในทุกส่วนของริมฝีปาก แต่ละส่วนพบมากกว่า 1 รูปแบบ ไม่พบชนิด Type III ทั้งเพศชายและเพศหญิง และไม่พบลายพิมพ์ปากที่เหมือนกัน ลักษณะเด่นของเพศหญิงเป็นชนิด Type I ใน $Q1^{st}$ (81.39%) ลักษณะเด่นของเพศชายเป็นชนิด Type V ใน $Q2^{nd}$ (70.45%) ในการระบุเพศ จะใช้บริเวณตรงกลางของริมฝีปากล่าง ($Q5^{th}$) ความกว้างขนาด 10 มิลลิเมตร เนื่องจากมักพบร่องรอยของริมฝีปากส่วนนี้มากกว่าส่วนอื่น เพศหญิงพบลักษณะเด่นเป็นชนิด Type I และเพศชายพบลักษณะเด่นเป็นชนิด Type IV $p = 0.000$ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ระบุเพศได้ถูกต้อง 61.364% และเพศหญิง ระบุเพศได้ถูกต้อง 90.698% ความแม่นยำในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปาก คิดเป็น 80.769% ดังนั้น ลายพิมพ์ปาก จึงเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลเช่นเดียวกับลายนิ้วมือ รอยที่ถูกทิ้งไว้ในสถานที่เกิดเหตุสามารถเชื่อมโยงไปยังผู้ต้องสงสัยได้ จึงเป็นโอกาสพัฒนาในการนำลายพิมพ์ปาก มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ตัวบุคคลและระบุเพศในทางนิติวิทยาศาสตร์

*วิทยานิพนธ์ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Abstract

The lip prints unique to an individual just like fingerprints used to personal identification and sex determination. This study has the purpose to studies the lip prints pattern and difference for use in sex determination. The samples of this study were 130 Thai population of Muang District, SamutSongkhram Province aged between 21–30 years. The subjects with inflammation, deformity, surgical scars, ulcers, of the lips and known hypersensitivity to lipstick were excluded from the study. Lipprints were made by using dark color and non glossy lipstick. The transparent adhesive tape was carefully lifted from the lips and attached to a piece of paper. The lip prints were classified according to Suzuki and Tsuchihashi Lip prints's classification. The lipprints were divided into six quadrants. All the data were recorded and analyzed using SPSS/FW version 16, and presented as frequency and percentages. Chi-square test was used to analyzed the lip prints pattern and compare accuracy with the level of significance $p < 0.05$. The distribution

of various types of lip prints were found in all quadrants. Type III pattern did not occur among males and females in all quadrants, and the same lip prints was not found. Type I was predominant in female in first quadrant (81.39%) and Type V was predominant in male in second quadrant (70.45%). The middle 10 mm. of lower lip Q5th were taken as a study area for sex determination, as only these area is almost always visible in any trace. Type I was predominant in female. While Type IV was predominant in male. $p = 0.000$. The distribution of lip prints type was seen to be statistically significant $p < 0.05$. The samples showed 61.364% accuracy in identifying males and 90.698% accuracy in identifying females. The overall accuracy of sex determination was 80.769%. Therefore, the lip prints are considered unique to an individual and analogous to fingerprints. Lip trace was leave at a crime scene can be linked to the suspect. It is potential tool and usefulness in personal identification and sex determination in forensic science.

บทนำ

การพิสูจน์บุคคล เป็นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่างๆ ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคล ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตแล้ว หรือมีเพียงกระดูก เศษชิ้นส่วน เลือด เนื้อเยื่อ ตลอดจน คราบจากเนื้อเยื่อหรือสารคัดหลั่ง ว่าเป็นของผู้ใด การพิสูจน์บุคคลมีความสำคัญ ไม่เพียงแต่จะใช้ในการระบุตัวบุคคล แต่ยังใช้ประโยชน์ในทางด้านนิติเวช และการสืบสวนเพื่อค้นหาตัวผู้กระทำผิดอีกด้วย การพิสูจน์

บุคคลมีหลายวิธี แต่วิธีที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลมี 3 วิธี ได้แก่ การพิมพ์ลายนิ้วมือ การตรวจสภาพฟัน เปรียบเทียบโดยนิติทันตแพทย์ และ การเปรียบเทียบดีเอ็นเอกับบุคคลในครอบครัว

รูปแบบลายพิมพ์ปาก (Lip prints pattern) หมายถึง ลายที่สร้างขึ้นจากการจัดเรียงตัวกันของเส้นหลายๆเส้น มีการยกขึ้นและกดลงสลับกัน เห็นเป็นร่อง (Grooves) หรือรอยย่น (Furrows) บริเวณเนื้อเยื่อที่มีการเปลี่ยนแปลง ระหว่างเยื่อบุริมฝีปากด้านใน

และผิวหนังด้านนอกของริมฝีปาก ปรากฏให้เห็นบนบริเวณที่มีสีแดงของริมฝีปากมนุษย์ (Vermillion zone)ลายพิมพ์ปากนี้ สร้างขึ้นและพัฒนาโครงสร้างตั้งแต่สัปดาห์ที่ 6-10 ในครรภ์มารดา และไม่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลาของแต่ละวัย ปรากฏการณ์ทางชีววิทยานี้ สังเกตเห็นเป็นครั้งแรกในปี 1902 โดย จอร์จ โรเบิร์ต ฟิชเชอร์ (George Robert. Fischer) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน พบว่ารูปแบบของร่องหรือรอยย่นนั้น มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ต่อมาในปี 1932 เอ็ดมันด์ โลคาร์ท (Edmond Locard) นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศส เป็นคนแรกที่อธิบายวิธีการใช้ลายพิมพ์ปากในการพิสูจน์ตัวบุคคล และใช้ในทางอาชญาวิทยาและในปี 1950 เลอ มอยน์ ชายนเดอร์ (Le Moyne Snyder) ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ จากรัฐแคลิฟอร์เนีย นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับลายพิมพ์ปากมาใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์ตัวบุคคล (N Ghimire et al.,2013)ต่อมามีนักวิจัยหลายท่านให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยมากขึ้นในปี 1970-1974 ชูชุกี และ ทลีชีฮาชิ นักวิทยาศาสตร์ชาวญี่ปุ่น ศึกษาลายพิมพ์ปากในประชากรชาวญี่ปุ่น 107 ครอบครัว จำนวน 1,364 คน และผ่าแฝดแท้ จำนวน 18 คู่ พบว่าไม่พบใครที่มีลายพิมพ์ปากเหมือนกัน และผ่าแฝดแท้มีลายพิมพ์ปากที่ต่างกัน ให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบของลายพิมพ์ปากอาจเป็นลักษณะของการถ่ายทอดทางพันธุกรรม และไม่มีการเปลี่ยนแปลงในระหว่างช่วงเวลาหรือช่วงอายุ และจำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปากจากลายเส้นหรือแนวของร่องบนริมฝีปากออกเป็น 6 ชนิด (Type) (Monica Kinra et al.,2014: 48-51) เป็นการจำแนกประเภทที่นำมาใช้ในการศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากมากที่สุด

การวิจัยของอูดัสเซียสุนธนา และคณะ (Qudusia Sultana et al.,2014) ศึกษาารูปแบบลายพิมพ์ปากในชาวอินเดีย ใช้วิธีการจำแนกชนิดลายพิมพ์ปากของชูชุกีและทลีชีฮาชิ แบ่งลายพิมพ์ปากออกเป็น 4 ส่วน พบว่าแต่ละส่วนมีหลายรูปแบบและแต่ละคนจะมีรูปแบบที่ต่างกัน เพศชายมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type III (40%) และเพศหญิงมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type I (54%) การวิจัยของนาสรีน อีส์ฮัคและคณะ (Nasreen Ishaq et al.,2014) ศึกษาารูปแบบลายพิมพ์

ปากในชาวปากีสถาน พบว่า เพศชายมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type III (70%) และเพศหญิงมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type I (70%) และการวิจัยของ กีมเมอร์และคณะ (N Ghimire et al.,2013)ศึกษาารูปแบบลายพิมพ์ปากในชาวเนปาล การวิจัยนี้ศึกษาแต่ละส่วนของริมฝีปาก พบว่าเพศชายมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type I ทั้ง 4 ส่วน (62%,56%,54% และ 57%) และเพศหญิงมีลักษณะเด่นเป็นแบบ Type I ในส่วนที่ 2nd, 3rd และ 4th (40%,45% และ 51%)และในส่วนที่ 1st เป็นแบบ Type II (37%) เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนพบว่า ส่วนที่ 1st, 2nd Type III พบเฉพาะในเพศหญิง (5%,2%) และ Type V พบเฉพาะในเพศชาย (2%,1%) ส่วนที่ 3rd Type III, Type V พบเฉพาะในเพศชาย (6%,2%) และส่วนที่ 4th Type V พบเฉพาะในเพศชาย (3%) และไม่พบบุคคลที่มีลายพิมพ์ซ้ำกันโดมิเอตี้ และคณะ (Magda Ahmed El Domiaty et al.,2010: 179.e1-179.e9)ศึกษาารูปแบบลายพิมพ์ปากในฝาแฝด และครอบครัวเดียวกัน ในชาวซาอุดีอาระเบีย เลือกใช้การจำแนกชนิดลายพิมพ์ปากของเรณาลด์ (Ranaud) พบว่าแต่ละคนมีรูปแบบไม่เหมือนกัน ฝาแฝดบางคู่มีร่อง (Groove) แบบเดียวกัน แต่ชนิด (Type) ต่างกัน ส่วนใหญ่จะมีลายพิมพ์ปากตั้งแต่ 2 Type ขึ้นไป พบที่รูปแบบเดียวกันทั้งริมฝีปาก ในเพศชาย 12.59% และเพศหญิง 5.87% แสดงให้เห็นว่าลายพิมพ์ปากมีความเป็นเอกลักษณ์ ประกอบกับยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบลายพิมพ์ปากในประเทศไทย การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะรูปแบบลายพิมพ์ปากและความแตกต่างเพื่อใช้ในการระบุเพศในประชากรไทย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการระบุตัวบุคคลเพื่อประโยชน์ในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง

จุดประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาชนิดของรูปแบบลายพิมพ์ปากและความแตกต่างของรูปแบบลายพิมพ์ปากเพื่อใช้ในการระบุเพศ

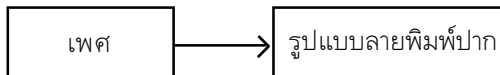
สมมติฐานของการวิจัย

เพศที่ต่างกัน มีรูปแบบของลายพิมพ์ปากที่ต่างกัน

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

กรอบแนวคิดการวิจัย

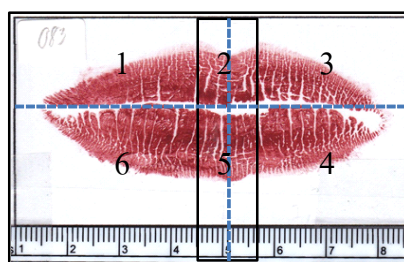

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อใช้ในการอธิบายและทำนายผลการศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปาก (Lip prints pattern) ซึ่งลายพิมพ์ปากที่ได้มาจากการลอกลายจากริมฝีปากของกลุ่มตัวอย่างลงบนกระดาษแล้วนำมาศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรเพศชายและเพศหญิง เชื้อชาติไทย อายุระหว่าง 21-30 ปี ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 130 คน ประกอบด้วยเพศชาย 44คน และเพศหญิง 86 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้ ไม่มีความผิดปกติหรือความพิการบริเวณริมฝีปาก ไม่มีรอยโรคหรืออาการที่บ่งบอกถึงการอักเสบของโรคที่ริมฝีปาก ไม่มีบาดแผลหรือการบาดเจ็บที่ริมฝีปาก ไม่มีประวัติไวต่อสิ่งกระตุ้น หรือประวัติแพ้ลิปสติก เลือกกลุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling)

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บลายพิมพ์ปาก ประกอบด้วย ลิปสติกสีเข้ม เนื้อด้าน ไม่มีความแวววาว พื้นสีลิ้นจี่ก้านเล็ก เทปกาวใส แว่นขยาย และกรรไกร

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้อธิบายจุดประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย โดยที่ผู้เข้าร่วมในการวิจัยนั้น กระทำด้วยความสมัครใจและแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับการตรวจสอบเพื่อคัดแยกความผิดปกติ ได้แก่ ความพิการ รอยโรค และความผิดปกติอื่นๆของริมฝีปาก และทำความสะอาดริมฝีปากก่อนเก็บ ทาลิปสติกทิ้งไว้นานประมาณ 1 นาที ให้ริมฝีปากอยู่ในสภาวะผ่อนคลาย ใช้เทปกาวใส ยาวประมาณ 7 เซนติเมตร ปิดทับลงบนริมฝีปาก นำเทปที่มีรอยริมฝีปาก ปิดลงบนพิมพ์ลายพิมพ์ปากที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในวิจัย ใช้แว่นขยายเพื่อช่วยให้เห็นลายได้ชัดเจนขึ้น นำไปศึกษาและจำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปากในแต่ละส่วน วาดเส้นตามแนวอนระหว่างจุดเปิดของมุมปากและ ลากเส้นในแนวดิ่ง (Mid sagittal line) ผ่านตรงกลางรอยหยักของริมฝีปากบน (Philtrum angles) จากนั้นลากเส้นขนานด้านซ้ายและขวาข้างละ 5 มิลลิเมตรจะแบ่งริมฝีปากออกเป็น 6 ส่วน (Quadrant) บันทึกรูปภาพและข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์และสแกนเนอร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window version 16 ข้อมูลทั้งหมดนำเสนอเป็นความถี่ ร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Chi-square Test

ภาพที่ 1 : การแบ่งลายพิมพ์ปากโดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน (6 Quadrants)

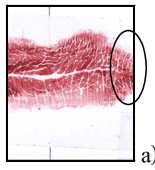
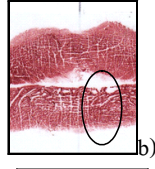
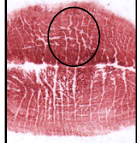
เลือกใช้การจำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปากของ ซูซูกิและทสึชิฮาชิ (Suzuki and Tsuchihashi) ซึ่งได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการศึกษามากที่สุด ซูซูกิและทสึชิฮาชิ จำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปาก

(Lip prints pattern) ออกเป็น 6 Type ได้แก่ Type I, Type I', Type II, Type III, Type IV, และ Type V

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากในกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยใช้การจำแนกรูปแบบลายพิมพ์ปากของชูชุกีและทลีซียาซึพบว่าสามารถจำแนกได้ 5 Type ได้แก่ Type I, Type I', Type II, Type IV, และ Type V ในที่นี้ไม่พบชนิด Type III ในทุกส่วนของริมฝีปากทั้งเพศหญิงและเพศชายและ

Type IV พบ 2 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก เป็นเส้นหรือร่องมีลักษณะประสานกันเป็นร่างแห ไม่เป็นระเบียบ และ ลักษณะที่สอง เป็นเส้นหรือร่องมีลักษณะประสานกันเป็นร่างแห เป็นระเบียบคล้ายตาราง ตัวอย่างรูปแบบลายพิมพ์ปากแต่ละชนิดที่พบในกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศหญิงและเพศชายในการศึกษาครั้งนี้แสดงในภาพที่ 2

ชนิด	คำอธิบาย	ลายพิมพ์ปากจากกลุ่มตัวอย่าง
		ตัวอย่าง
Type I	เป็นเส้นหรือร่องที่ชัดเจน ตัดเป็นแนวตรงตลอดริมฝีปาก	
Type I'	เป็นเส้นหรือร่องตรงแบบ type I มีเพียงบางส่วนหรือครึ่งหนึ่งไม่ครอบคลุมริมฝีปากทั้งหมด	
Type II	เป็นเส้นหรือร่องมีลักษณะแยกออกเป็นกิ่งก้าน สาขา	
Type III	เป็นเส้นหรือร่องมีลักษณะเป็นกากบาทหรือเส้นสองเส้นตัดกัน	ไม่พบในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
Type IV	เป็นเส้นหรือร่องมีลักษณะประสานกันเป็นร่างแห a) เส้นประสานกันไม่เป็นระเบียบ b) เส้นประสานกันเป็นระเบียบคล้ายตาราง	
Type V	เป็นชนิดอื่น ที่เส้นหรือร่องที่ไม่ตรงกับชนิดใด และไม่สามารถแยกแยะโครงสร้างของรูปแบบได้	

ภาพที่ 2 ภาพแสดงรูปแบบลายพิมพ์ปาก ตามการจำแนกของชูชุกีและทลีซียาซึ ที่พบในกลุ่มตัวอย่าง

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน พบได้มากกว่า 1 รูปแบบหรือชนิด (Type) และไม่มีการกระจายตัวของรูปแบบลายพิมพ์ปาก (Lip prints พบชนิด Type III ในทุกส่วนของริมฝีปากทั้ง pattern) ในทุกส่วนของริมฝีปาก แต่ละส่วน (Quadrant) เพศหญิงและเพศชาย

ตารางที่ 1 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในแต่ละส่วนของริมฝีปากของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วน		รูปแบบลายพิมพ์ปากตามการจำแนกของชูชู กิและทสิริวิชาชี					
		Type I	Type I'	Type II	Type III	Type IV	Type V
Q 1 st	จำนวน	20	76	28	0	49	12
	ร้อยละ	15.34	58.50	21.50	0	37.70	9.20
Q 2 nd	จำนวน	13	12	5	0	12	88
	ร้อยละ	10.00	9.20	3.80	0	9.20	67.70
Q 3 rd	จำนวน	23	71	24	0	50	13
	ร้อยละ	17.70	54.60	18.50	0	38.50	10.00
Q 4 th	จำนวน	57	74	56	0	22	12
	ร้อยละ	43.80	56.90	43.10	0	16.90	9.20
Q 5 th	จำนวน	84	12	8	0	22	4
	ร้อยละ	64.60	9.20	6.20	0	16.90	3.10
Q 6 th	จำนวน	43	75	49	0	23	11
	ร้อยละ	33.10	57.7	37.7	0	17.7	8.5

หมายเหตุ : ในแต่ละส่วนพบได้มากกว่า 1 รูปแบบ

ในตารางที่ 1 แสดงการกระจายตัวของรูปแบบลายพิมพ์ปากในแต่ละส่วน พบว่า Q1st พบ Type I' มากที่สุด 58.50% พบ Type V น้อยที่สุด 9.20% , Q2nd พบ Type V มากที่สุด 67.70% พบ Type II น้อยที่สุด 3.80% , Q3rd พบ Type I' มากที่สุด 54.60% พบ Type V น้อยที่สุด 10.00% , Q4th พบ Type I' มากที่สุด 56.90% พบ Type V น้อยที่สุด 9.20% , Q5th พบ Type I มากที่สุด คิดเป็น 64.60% พบ Type V น้อยที่สุด 3.10% และ Q6th พบ Type I' มากที่สุด 57.7% พบ Type V น้อยที่สุด 8.5% ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับรูปแบบลายพิมพ์ปากโดยศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย ทั้ง 6 ส่วน (Quadrant)

ตารางที่ 2 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน First quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน First quadrant					
รูปแบบลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	14	16.27	6	13.63	0.890
Type I'	53	61.62	23	52.27	0.403
Type II	19	22.09	9	20.45	1.00
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	33	38.37	16	36.36	0.974
Type V	5	5.81	7	15.90	0.118

$p > 0.05$

ตารางที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย ใน First quadrant พบว่า เพศหญิงพบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็น 61.62% พบชนิด Type V น้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็น 5.81% และในเพศชายพบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 23 คน คิดเป็น 52.27% พบชนิด Type I น้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็น 13.63% ไม่พบลายพิมพ์ปากชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย

ตารางที่ 3 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างใน Second quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Second quadrant					
รูปแบบลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	10	11.62	3	6.81	0.578
Type I'	3	3.48	5	11.36	0.779
Type II	3	3.48	2	4.54	1.00
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	9	10.46	3	6.81	0.719
Type V	57	66.27	31	70.45	0.777

$p > 0.05$

ตารางที่ 3 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย ใน Second quadrant พบว่า เพศหญิงพบลายพิมพ์ปากชนิด Type V มากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็น 66.27% พบชนิด Type I และ I' น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็น 3.48% และในเพศชายพบลายพิมพ์ปากชนิด Type V มากที่สุด จำนวน 31 คน คิดเป็น 70.45% พบชนิด Type II น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็น 4.54% ไม่พบลายพิมพ์ปากชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย

ตารางที่ 4 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างใน Third quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Third quadrant					
รูปแบบลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	16	18.60	7	15.91	0.890
Type I'	49	56.97	22	52.27	0.569
Type II	17	19.76	7	15.91	0.766
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	34	39.53	16	36.36	0.872
Type V	6	6.97	7	15.91	0.194

$p > 0.05$

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ตารางที่ 4 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบ จำนวน 6 คน คิดเป็น 6.97% และในเพศชาย ปลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศ พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็น 52.27% พบชนิด Type I, II และ V น้อย ชาย ใน Third quadrant พบว่า เพศหญิง ที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็น 15.91% ไม่พบลายพิมพ์ปาก พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็น 56.97% พบชนิด Type V น้อยที่สุด ชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพศหญิง

ตารางที่ 5 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างใน Fourth quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Fourth quadrant					
รูปแบบ ลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	38	44.18	17	38.63	0.767
Type I'	53	61.62	21	47.72	0.184
Type II	33	38.37	23	52.27	0.184
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	16	18.60	6	13.63	0.640
Type V	4	4.65	8	18.18	0.28

$p > 0.05$

ตารางที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบ จำนวน 4 คน คิดเป็น 4.65% และในเพศชาย ปลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศ พบลายพิมพ์ปากชนิด Type II มากที่สุด จำนวน 23 คน คิดเป็น 52.27% พบชนิด Type IV น้อยที่สุด ชาย ใน Fourth quadrant พบว่า เพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็น 13.63% ไม่พบลายพิมพ์ปาก พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็น 61.62% พบชนิด Type V น้อยที่สุด ชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพศหญิง

ตารางที่ 6 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างใน Fifth quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Fifth quadrant					
รูปแบบ ลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	70	81.39	14	31.81	0.00*
Type I'	8	9.30	4	9.09	1.00
Type II	0	0	8	18.18	0.00*
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	7	8.31	15	34.09	0.00*
Type V	1	1.16	3	6.81	0.219

* $p < 0.05$

ตารางที่ 6 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Fifth quadrant พบว่า เพศหญิง พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I มากที่สุด จำนวน 70 คน คิดเป็น 81.39% พบชนิด Type V น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็น 1.16% ในเพศชาย พบลายพิมพ์

ปากชนิด Type IV มากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็น 34.09% พบชนิด Type V น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็น 6.81% และเพศหญิงไม่พบ Type II แต่พบในเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็น 18.18% ไม่พบลายพิมพ์ปากชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพศหญิง

ตารางที่ 7 ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างใน Sixth quadrant

ชนิดลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Sixth quadrant					
รูปแบบลายพิมพ์ปาก	เพศหญิง		เพศชาย		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
Type I	27	31.39	16	36.36	0.709
Type I'	55	63.95	20	45.45	0.067
Type II	29	33.72	20	45.45	0.265
Type III	Not found	0	Not found	0	-
Type IV	17	19.76	6	13.63	0.533
Type V	6	6.97	5	11.36	0.605

$p > 0.05$

ตารางที่ 7 การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบลายพิมพ์ปากที่พบในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชายใน Sixth quadrant พบว่า เพศหญิง พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' มากที่สุด จำนวน 55 คน คิดเป็น 63.95% พบชนิด Type V น้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็น 6.97% และเพศชาย พบลายพิมพ์ปากชนิด Type I' และ II มากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็น 45.45% พบชนิด Type V น้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็น 11.36% ไม่พบลายพิมพ์ปากชนิด Type III ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพศหญิง

การใช้ลายพิมพ์ปากในการระบุเพศ จะเลือกศึกษาเฉพาะบริเวณตรงกลางของริมฝีปากทั้งบนและ

ล่างความกว้างขนาด 10 มิลลิเมตร เนื่องจากมักพบร่องรอยของริมฝีปากส่วนนี้มากกว่าส่วนอื่น ในการลงความเห็นว่าเป็นรูปแบบชนิดใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่ารูปแบบใดมีความโดดเด่นในพื้นที่ส่วนนี้ในการศึกษา พบว่า Q2nd พบลักษณะเด่นเป็นชนิด Type V ในเพศหญิง 66.27% ในเพศชาย 70.45% $p = 0.777$ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ในขณะที่ Q5th พบลักษณะเด่นเป็นชนิด Type I ในเพศหญิง 81.39% แต่ในเพศชายลักษณะเด่นเป็นชนิด Type IV 34.09% $p = 0.00$ พบความแตกต่างอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ แสดงในตารางที่ 6

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ตารางที่ 8 ความแม่นยำในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปากในกลุ่มตัวอย่าง

ร้อยละของความแม่นยำในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปากในกลุ่มตัวอย่าง						
เพศ	จำนวน	ร้อยละ	ระบุเพศ ได้ถูกต้อง	ร้อยละ	ระบุเพศ คลาดเคลื่อน	ร้อยละ
ชาย	44	33.85	27	61.364	17	38.636
หญิง	86	66.15	78	90.698	8	9.302
รวม	130	100.0	105	80.769	25	19.231

ตารางที่ 8 แสดงให้เห็นความแม่นยำในการระบุเพศด้วยรูปแบบลายพิมพ์ปาก พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 44 คน ระบุเพศได้ถูกต้องจำนวน 27 คน คิดเป็น 61.364% และเพศหญิงจำนวน 86 คน ระบุเพศได้ถูกต้องจำนวน 78 คน คิดเป็น 90.698% และเพศหญิงจำนวน 86 คน ระบุเพศได้ถูกต้องจำนวน 78 คน คิดเป็น 90.698% ความแม่นยำในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปาก คิดเป็น 80.769%

ลายพิมพ์ปากบริเวณ Q5thในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงพบ Type I

ลายพิมพ์ปากบริเวณ Q5thในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงพบ Type I'

ลายพิมพ์ปากบริเวณ Q5thในกลุ่มตัวอย่างเพศชายพบ Type IV

ภาพที่ 3 ภาพแสดงรูปแบบลายพิมพ์ปากใน Q5th ในการระบุเพศ ของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาลายพิมพ์ปากที่ได้มาจากการลอกลายจากริมฝีปากของกลุ่มตัวอย่างลงบนกระดาษ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรเพศชายและเพศหญิง เชื้อชาติไทย อายุระหว่าง 21-30 ปี ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 130 คน ประกอบด้วยเพศชาย 44 คน และเพศหญิง 86 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้ ไม่มีความผิดปกติหรือความพิการบริเวณริมฝีปาก ไม่มีรอยโรคหรืออาการที่บ่งบอกถึงการอักเสบของโรคที่ริมฝีปาก ไม่มีบาดแผลหรือการบาดเจ็บที่ริมฝีปาก ไม่มีประวัติไวต่อสิ่งกระตุ้น หรือประวัติแพ้ลิปสติก ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า ไม่มีลายพิมพ์ปากชนิดใด ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเพศหญิงหรือเพศชายรูปแบบลายพิมพ์ปากแต่ละชนิด สามารถพบได้ทุกส่วนของริมฝีปาก และแต่ละส่วนนั้นสามารถพบได้มากกว่าหนึ่งชนิด แต่จะมีเพียงชนิดเดียวที่แสดงลักษณะเด่นออกมาให้เห็นในส่วนนั้นๆ ชนิด Type I พบมากที่สุด ใน Q5th คิดเป็น 81.39%, ชนิด Type I' พบมากที่สุด ใน Q6th, Q1st, Q4th, Q3rd คิดเป็น 63.95%, 61.62%, 61.62%, 56.97% ตามลำดับ และ Q2nd พบ Type V มากที่สุด คิดเป็น 66.27% ในเพศหญิง และ 70.45% ในเพศชาย ลักษณะเด่นของเพศหญิงพบว่าเป็นชนิด Type I คิดเป็น 81.39% ส่วนในเพศชาย พบว่าเป็นชนิด Type I' พบมากที่สุด ใน Q1st, Q3rd, Q6th คิดเป็น 52.27%, 52.27%, 45.45% ตามลำดับ Type II พบมากที่สุด ใน Q4th Q6th คิดเป็น 52.27%, 45.45% ตามลำดับ Type IV พบมากที่สุด ใน Q5th 34.09% และ Type V พบมากที่สุด ใน Q2nd 70.45% ลักษณะเด่นของเพศชายเป็นชนิด Type V และไม่พบลายพิมพ์ปาก Type III ทั้งเพศชายและเพศหญิง

การใช้ลายพิมพ์ปากในการระบุเพศจากการศึกษา พบว่า Q5th พบลักษณะเด่นเป็นชนิด Type I ในเพศหญิง 81.39% แต่ในเพศชายลักษณะเด่นเป็นชนิด Type IV 34.09% มีความสัมพันธ์ของรูปแบบลายพิมพ์ปากกับเพศใน Quadrant นี้ อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.00 ($p < 0.05$) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของโมนิก้า และคณะ ที่พบ Type III 65% ทั้งริมฝีปากบนและล่างทั้งเพศชายและเพศหญิงสอดคล้องกับหลายการวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ การวิจัยของนาสรีน และคณะพบว่า เพศหญิงมีลักษณะเด่นชนิด Type I 70% เพศชายเป็นชนิด Type III 70%, คูตัสเซีย สุนธนา และคณะพบว่า เพศหญิงมีลักษณะเด่นเป็นชนิด Type I 54% เพศชายเป็นแบบ Type III 40%, สุราง มุนทานิ และคณะพบว่า เพศหญิงมีลักษณะเด่นชนิด Type I 50% เพศชายเป็นชนิด Type III 41% และการวิจัยของชานโตส พบว่าเพศหญิงมีลักษณะเด่นชนิด Type I 50% เพศชายเป็นชนิด Type III 43% ต่างจากการวิจัยของกิเมอร์และคณะที่พบชนิด Type I เป็นลักษณะเด่นทั้งเพศชายและเพศหญิงคิดเป็น 62% และ 51% และอูมา มหัสวารีพบชนิด Type II เป็นลักษณะเด่นทั้งเพศชายและเพศหญิง คิดเป็น 31.61% และ 43.79%

ความแม่นยำในการระบุเพศ ในกลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 44 คน ระบุเพศได้ถูกต้องจำนวน 27 คน คิดเป็น 61.364% และเพศหญิงจำนวน 86 คน ระบุเพศได้ถูกต้องจำนวน 78 คน คิดเป็น 90.698% ความแม่นยำในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปาก คิดเป็น 80.769% สอดคล้องการวิจัยของสุราง มุนทานิ และคณะทำการศึกษาลายพิมพ์ปากโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มตามช่วงอายุ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ 1 (อายุ 15-25 ปี) เพศชาย 34 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 27 คน คิดเป็น 79.4% และเพศหญิง 29 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 28 คน คิดเป็น 96.5%, กลุ่มที่ 2 (อายุ 26-35 ปี) เพศชาย 34 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 28 คน คิดเป็น 82.3% และเพศหญิง 43 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 40 คน คิดเป็น 93%, กลุ่มที่ 3 (อายุ 36-45 ปี) เพศชาย 17 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 16 คน คิดเป็น 94.1% และเพศหญิง 23 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 20 คน คิดเป็น 86.9%, และกลุ่มที่ 4 (อายุ 45 ปีขึ้นไป) เพศชาย 15 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 12 คน คิดเป็น 80% แตกต่างจากการศึกษาของ โมนิก้า และ

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

คณะกลุ่มตัวอย่างเพศชาย 20 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 15 คน คิดเป็น 75% เพศหญิง 20 คน ระบุเพศได้ถูกต้อง 12 คน คิดเป็น 60% จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีรูปแบบของลายพิมพ์ปากที่ต่างกัน จึงสรุปสมมติฐานของการศึกษาที่คาดไว้เป็นความจริง นั่นคือ เพศที่ต่างกันมีรูปแบบของลายพิมพ์ปากที่ต่างกัน

ข้อค้นพบและข้อสังเกตที่สำคัญ

การทำนายเพศโดยใช้ Q5thรูปได้ว่า ลักษณะเด่นของเพศหญิง คือ Type I และ ลักษณะเด่นของเพศชาย คือ Type IV การศึกษาครั้งนี้พบความผันแปรของรูปแบบลายพิมพ์ปากในเพศชายและเพศหญิง กล่าวคือ

พบรูปแบบที่เป็นลักษณะเด่นของเพศหญิง (Type I) ในกลุ่มตัวอย่างเพศชาย และ พบรูปแบบที่เป็นลักษณะเด่นของเพศชาย (Type IV) ในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงความแม่นยำในการทำนายเพศพบการระบุเพศไม่ถูกต้อง ในเพศชายจำนวน 17 คน คิดเป็น 38.636% เพศหญิงจำนวน 8 คน คิดเป็น 9.302% ความคลาดเคลื่อนในการระบุเพศด้วยลายพิมพ์ปาก คิดเป็น 19.231%

อธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ด้วยพันธุศาสตร์ของลายพิมพ์ปาก นั่นคือ ลายพิมพ์ปาก มีการสร้างขึ้นตั้งแต่ระยะตัวอ่อนในครรภ์อายุประมาณ 6-10 สัปดาห์ การสร้างลายผิว เช่นเดียวกับลายนิ้วมือ และถูกควบคุมด้วย ยีนบนโครโมโซม เป็นการถ่ายทอดทางพันธุกรรมที่มีสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลร่วม ยีนหลายคู่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในระยะตัวอ่อนในครรภ์ ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีการสร้างลายผิวที่แตกต่างกัน เนื่องจากลายพิมพ์ปากและลายนิ้วมือ มีลักษณะการเกิดเช่นเดียวกัน ดังนั้น ทำให้เชื่อได้ว่ารูปแบบลายพิมพ์ปาก น่าจะถูกกำหนดด้วย ยีนที่อยู่บนโครโมโซม

สรุป

ลายพิมพ์ปาก (Lip prints) เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลอีกลักษณะหนึ่ง นอกเหนือจากลายนิ้วมือ ฟัน หรือ ดีเอ็นเอ รอบขอบของริมฝีปาก จะมีต่อมไขมันและต่อมเหงื่อ ทำหน้าที่ขับน้ำมันและความชุ่มชื้น เมื่อสัมผัสกับวัตถุจะทำให้เกิดเป็นลายพิมพ์แฝง เช่นเดียวกับการเกิดลายนิ้วมือแฝง รอยริมฝีปากที่ถูกทิ้งไว้ในสถานที่เกิดเหตุ สามารถนำมาใช้ในการคัดกรอง การอยู่หรือไม่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ และเชื่อมโยงไปยังผู้ต้องสงสัยได้ ทำให้ผู้ต้องสงสัยมีวงจำกัดขึ้น ผู้ผลิตลิปสติคมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คิดค้นส่วนผสมในลิปสติค เมื่อใช้แล้วจะไม่ทิ้งรอยเปื้อนไว้และติดทนนานกว่า (Long lasting lipstick) นั้นหมายถึงการคงอยู่ของลายพิมพ์ปาก แต่จากผลการศึกษาพบว่า ใน Q5th ลายพิมพ์ปากเพศชาย พบลักษณะเด่นของเพศหญิง และลายพิมพ์ปากเพศหญิง พบลักษณะเด่นของเพศชาย รวมถึงการใช้ลายพิมพ์ปากในการระบุเพศมีความแม่นยำ 80% กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ลายพิมพ์ปากเพียงอย่างเดียว ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอ ที่จะใช้ในการระบุเพศผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้น ในการศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปาก ซึ่งเป็นโอกาสพัฒนาในการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านการระบุเพศและระบุตัวบุคคลในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างอีกทั้งทำการศึกษาเพิ่มเติม บัณฑิตที่มีผลต่อรูปแบบลายพิมพ์ปาก บัณฑิตที่มีผลต่อการผันแปรทางพันธุกรรม ศึกษาเพิ่มเติม ความสัมพันธ์ของ รอยพิมพ์ (Imprint) หรือรอยแฝง (Latent print) กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริงและส่งผลให้การใช้ลายพิมพ์ปากในการพิสูจน์

ตัวบุคคลหรือระบุเพศ เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับมากขึ้น ตลอดจนพัฒนาให้มี "เครื่องมือในการเก็บวัตถุพยานลายพิมพ์ปาก หรือ LIP PRINTS KIT SET" มาใช้ประโยชน์ได้จริงในการเก็บวัตถุพยาน ณ สถานที่เกิดเหตุ

การศึกษารุ่นนี้ เป็นการศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปากในการระบุเพศ ซึ่งเป็นเพียงพื้นฐานของการ

ระบุตัวบุคคล การศึกษารูปแบบลายพิมพ์ปาก เป็นส่วนหนึ่งของสาขานิติทันตวิทยา ซึ่งเป็นสาขานานาญการ การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลโดยใช้ลายพิมพ์ปากต้องกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนิติทันตวิทยา การศึกษาในเชิงลึกจะส่งเสริมให้ การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลโดยใช้ลายพิมพ์ปาก ใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- มัวร์ คีต แอล. (2543). *The Developing Human Clinic Oriented Embryology* (แปลจาก *The Developing Human Clinic Oriented Embryology* โดย จันทิมา รุ่งเรืองชัย และคณะ) .กรุงเทพฯ: บัณฑิต จำกัด.
- A Nagasupriya, RaghuDhanapal, K Reena, TR Saraswathi, and CR Ramachandran. (2011). "Patterns a crime solver". *Journal of Forensic Dental Science*. 3(1) : 3-7.
- Magda Ahmed El Domiaty, SamiAwda Al-gaidi, Ahmed AbdelmoneimElayat, MahaDiaaEldeinSafwat, and Sherief Ahmed Galal. (2010). "Morphological patterns of lip prints in Saudi Arabia at AlmedinahAlmonawarah province". *Forensic Science International*. (200) : 179.e1-179.e9.
- Monica Kinra, KarthikeyanRamalingam, SathyaSethuraman, FarzanRehman, Girish Lalawat, &Anil Pandey. (2014). "Cheiloscopy for sex determination: A study". *Universal Research Journal of Dentistry*. 4(1) : 48-51.
- N Ghimire, P Nepal, S Upadhyay, SS Budhathoki, A Subba, and B Kharel. (2013). "Lip prints pattern: an identification tool". *Health Renaissance*. 11(3) : 229-233.
- NasreenIshaq, EhsanUllah, Imran Jawaad, Ali Ikram, and Arif Rasheed. (2014). "Cheiloscopy: A tool for sex determination". *The Professional Medical Journal* . 4, 21(5): 883-887.
- Qudusia Sultana, M.H. Shariff, Muhammed Asif, and Ramakrishna Avadhani. (2014). "Cheiloscopy : A scientific approach for personal identification". *International Journal of Anatomy and Research*. 2(4) : 668-672.
- Rachana V Prabhu, Ajit D Dinkar, Vishnudas Dinesh Prabhu, and Prasanna Kumar Rao. (2012). "Cheiloscopy : Revisited". *Journal of Forensic Dental Sciences*. 4(1) : 47-52.

- Santosh Hunasgi, AnilaKoneru, HansiniGottipati, M. Vanishree, R. Surekha, and SangameshwarManikya.(2014). "Comparison of lip prints, palatal rugae with blood group in Karnataka and Kerala population". *Journal of Advanced Clinic & Research Insights*.1(3) : 83-88.
- Simarpreet Virk Sundhu, Himanta Bansal, Poonam Monga, and Rajat Bhandari. (2012). "Study of lip print pattern in punjabipopulation". *Journal of Forensic Dental Sciences*. 4(1) : 24-28.
- SurajMultani, VivekThombre, Aparna Thombre, and Pratik Surana.(2014). "Assessment of lip prints patterns and its use for personal identification among the population of Rajnandgaon, Chhattisgrarh, India". *Journal of International Society Preventive & Community Dentistry*. 4(3) : 170-174.
- T.N. Uma Maheswari, and N. Gnanasundaram.(2011). "Role of lip prints in personal identification and criminalization". *Journal of Forensic Medicine and Toxicology*[serial online]. 12(1) : 21 .
- VikashRanjan, Mysore K Sunil, and Raghav Kumar.(2014). "Study of lip prints: A forensic study" *Journal of Indian Academy of Oral Medicine & Radiology*. 26(1) : 50-54.

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน จังหวัดยะลา Solid Waste Management for KM. 26 Nai Community , Yala Province

ฟาฎิละห์ มะระะ*
ดร. วิไลวัลย์ แก้วตาพิพย์**
ดร. วิชิต เรืองแป้น***

บทคัดย่อ

การจัดการขยะอย่างไม่เหมาะสมทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค การเกิดกลิ่นรบกวน การเกิดน้ำเสียจากกองขยะ การเป็นบ่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนการเป็นผลให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการกำจัด

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม โดยให้ประชาชนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีส่วนร่วมวิธีการวิจัยทำโดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 ครั้ง รวมผู้เข้าร่วมสนทนา 25 คน ในช่วงเดือนมีนาคม 2557 ข้อมูลจากการบันทึก นำไปวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา นั้น แบ่งได้ 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) การทำธนาคารขยะ 2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การทำปุ๋ยหมัก 4) การประกวดบ้านสวยปลอดขยะ 5) การทำมหรหรรคมทำความสะอาด 6) การออกกฎหรือข้อบังคับให้มีการจับ ปรับ เมื่อทิ้งขยะ และ 7) การปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะที่ถูกต้องวิธี

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ คือ ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นในการจัดการมูลฝอยในชุมชน รวมถึงการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาความสะอาด และควรให้ความสำคัญกับการจัดการขยะภายในชุมชน

---

*นักศึกษาลัทธิสุตตรวิเทศศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสังเกตการณ์กับการพัฒนา คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

***รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Abstract

Solid wastes if were not right management, it causes many problems such as the breeding of germs, the smell bothering, the sewage from the dump, the fire lead, as well as wasteful budget to disposal.

This qualitative research purposes to find a proper solid waste management. By the people in KM. 26 Nai Community. Bannangsta district, Yala province participate in the research by focus group discussion, discuss three times and 25 participants, during the month of March 2557, record data were analyzed using content analysis and classification.

The research found that solid waste management of the people in KM.

26 Nai Community. Bannangsta district, Yala province is divided into seven types: 1) the waste bank 2) bringing waste to reusing 3) composting 4) contest beautiful house 5) The big cleaningday 6) Issuing rules, regulations, fine and catch when the dumping garbage 7) to raise awareness on how to manage waste.

The recommendations of this research is to encourage and promote the involvement of the public in all processes such as giving an opportunity to people to get information and opportunity on providing ideas to manage solid waste in the village. as well as to support a consciousness of cleanliness and it should focus to manage the solid waste in the community.

ความสำคัญของปัญหา

บ้าน กม. 26 ใน เป็นชื่อชุมชนแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ในตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีจำนวนประชากร 1,025 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ, 2557) นับวันปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในพื้นที่อย่างน่าเป็นห่วง ปัจจัยสำคัญ คือ การเพิ่มของจำนวนประชากรและรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น การบริโภคสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายยากหรือไม่สามารถย่อยสลายได้ ทำให้จำนวนขยะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนบ้าน กม. 26 ในมีปริมาณมากถึง 50 ตัน/ปี (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ, 2557) และจากการสำรวจพื้นที่โดยรอบชุมชน โดยเฉพาะในบริเวณที่มีตลาดนัดชุมชน ช่วงมีงานเทศกาลต่างๆและบริเวณริมถนนสาธารณะต่างๆ ไป

ซึ่งผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมาหากกำจัดไม่เหมาะสม คือ การเกิดน้ำเสียจากกองขยะ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะนำโรค เป็นบ่อเกิดของโรค กลิ่นรบกวนและสร้างความรำคาญ ทำให้ผู้รวบรวมและกำจัดขยะมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ สิ้นเปลืองงบประมาณในการกำจัด รวมทั้งอาจทำให้เกิดอัคคีภัย และขาดความสวยงาม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2552; ศิริรัตน์ชาญไวยุทธ์, 2558) Xu, et al. (2010) กล่าวว่า ขยะทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ส่วน Massawe, et al. (2014) กล่าวว่า ขยะก่อให้เกิดอันตรายได้ในลักษณะการติดไฟ (Ignitability) กัดกร่อน (Corrosivity) เกิดปฏิกิริยา (Reactivity) และ เป็นพิษ (Toxicity) ดังนั้นขยะจากครัวเรือนจึงเป็นเหตุให้เกิดโรคและเสียชีวิตทำให้เปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัด การจัดการขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม มีหลายวิธี เช่น ขยะอินทรีย์นำไปหมักเป็นปุ๋ยหรือผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะบางชนิดนำมาใช้ซ้ำ

(Reuse) การดัดแปลงหรือเปลี่ยนรูปขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ (Recycle) ฯลฯ การจัดการขยะไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งหรือไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ทุกคนและทุกภาคส่วนควรมีส่วนเข้ามาช่วยกันในการจัดการกับขยะ ผลจากการวิจัยของ Mappasere, et al (2014) ที่การ์รงแอนยา (Karang Anyer) เมืองมากัสซา (Makassar) ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ชุมชนเป็นฐานและเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนประกอบด้วยหน่วยย่อยคือประชาชนและองค์กรต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องในระบบการขับเคลื่อนการพัฒนา เช่นเดียวกับกับชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ได้ให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเชื่อว่าหน่วยย่อยในสังคมคือประชาชนทุกคนที่สวมบทบาทหน้าที่ต่างกัน มีความรู้ ความคิด ความสามารถ และทรัพยากร สามารถแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ กำหนดนโยบายและร่วมปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเอง ดังนั้นการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน จังหวัดยะลา

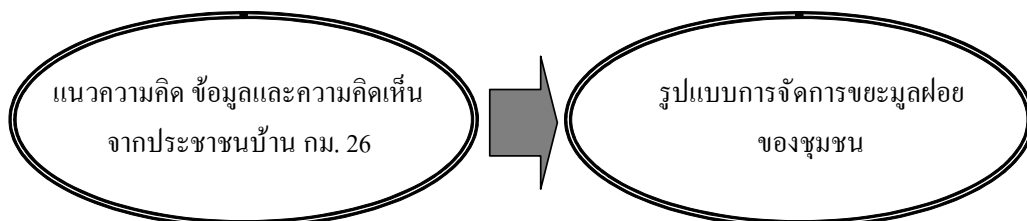
โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดนโยบายการจัดการขยะในชุมชนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นกรณีศึกษาให้แก่ชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม โดยประชาชนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตนาเนปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีส่วนร่วม

กรอบแนวความคิดการวิจัย

การศึกษาใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยประชาชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตนาเนปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เสนอแนวความคิด ให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัวแปรต้นได้แก่ ข้อมูลและแนวความคิดของประชาชนในชุมชน ส่วนตัวแปรตามได้แก่ รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนโดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ ซึ่งอยู่ในวิสัยที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงภายในในชุมชนที่เขาอยู่อาศัยได้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัยหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านกม. 26

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)³ ครั้งโดยผู้เข้าร่วมสนทนา ได้แก่ ประชาชนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้ง จำนวน 25 คน และผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้งไม่ซ้ำกัน ดังนี้

ครั้งที่ 1 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 10 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 9 คน

ครั้งที่ 2 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 13 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 8 คน

ครั้งที่ 3 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 20 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 8 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อผู้ร่วมสนทนาพร้อม กล่าวต้อนรับและเริ่มถามคำถามเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเอง จากนั้นถามคำถามเกี่ยวกับสภาพขยะภายในชุมชน ต่อมาเป็นคำถามการแก้ปัญหาขยะหรือรูปแบบการจัดการขยะที่เป็นไปได้

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ในชุมชน นอกจากนั้นผู้ถามหรือผู้ดำเนินการคอยเสริมคำถามบางประเด็นต่อยอดจากข้อมูลที่ผู้เข้าร่วมสนทนาให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดมากยิ่งขึ้น ระหว่างการสนทนามีผู้คอยจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ จำนวน 2 คน และทำการบันทึกเสียงในขณะสนทนาด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการบันทึก ทั้งการจดบันทึกและการบันทึกเสียง นำมาเรียบเรียงและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ของการจัดการขยะในชุมชนตามแนวความคิดของประชาชน

ผลการวิจัย

การศึกษาสามารถประมวลรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เป็น 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) การทำธนาคารขยะ 2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การทำปุ๋ยหมัก 4) การประกวดบ้านสวยปลอดขยะ 5) การทำมหกรรมการทำความสะอาด 6) รูปแบบออกกฎหรือข้อบังคับมีการจับ ปรับเมื่อทิ้งขยะ และ 7) การปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะอย่างเหมาะสม โดยเหตุผลการประกอบของแต่ละรูปแบบแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบและเหตุผลการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

รูปแบบ	เหตุผลประกอบ
1) ธนาคารขยะ	วิธีการนี้มาจากแนวคิดที่ว่า ขยะมีมูลค่าในตัวเองเหมือนดังเพชรพลอย ทำให้ประชาชนรู้คุณค่าของขยะ จะมีการเก็บขยะมาแลกเป็นเงิน และจะไม่มีภาระทิ้งขยะโดยเฉพาะเด็กนักเรียน สามารถหาเงินไปซื้อขนมเองได้ เป็นการฝึกให้ดำเนินงานเพื่อส่งเสริม การคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเริ่มต้นที่เยาวชนและชุมชนเป็นหลัก และใช้โรงเรียนหรือหมู่บ้านเป็นสถานที่ดำเนินการเพื่อให้เยาวชนและชุมชนเกิดความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย หลักการของธนาคารขยะคือให้นักเรียนหรือประชาชนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะและนำขยะมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคาร ทำการคัดแยกและชั่งน้ำหนักขยะ โดยจะมีป้ายราคาขยะติดไว้หน้าธนาคารขยะ ทุก ๆ ปีจะมีการแบ่งกำไรให้กับสมาชิก
2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่	การนำขยะ ของเสีย หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ โดยแปรรูปเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต เช่น แก้ว กระดาษ กระจกเครื่องดื่ม เศษพลาสติก เศษโลหะ ฯลฯ การนำขยะมาใช้ประโยชน์ใหม่เป็นการลดจำนวนขยะส่วนหนึ่ง
3) การทำปุ๋ยหมัก	การนำเอาเศษซาก หรือวัสดุต่าง ๆ ที่ได้มาจากสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ได้มาจากพืช เช่น เศษหญ้า ใบไม้ ฟางข้าว ผักตบชวา หรือแม้แต่วัสดุมูลฝอยตามบ้านเรือนมากองรวมกัน รดน้ำให้มีความชื้นพอเหมาะ หมักไว้จนกระทั่งเศษพืช หรือวัสดุเหล่านั้นย่อยสลายและแปรสภาพไป กล่าวว่า “ในเดือนธันวาคม และ ฤดูผลไม้จะมีปริมาณขยะพวกเปลือกผลไม้เยอะมาก สามารถนำมาทำปุ๋ยได้ ” โดยการแยกมากองไว้ใต้ต้นไม้ หรือ หมักทำเป็นปุ๋ย

รูปแบบ	เหตุผลประกอบ
4) ประกวดบ้านสวย ปลอดขยะ	จัดให้มีการประกวดบ้าน ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษาความสะอาดในบ้าน ตนเอง และบริเวณบ้านให้สะอาด เพราะเชื่อว่า ถ้าบ้านตนเองสะอาด ชุมชนก็จะสะอาดตาม และผู้ชนะจะได้รับใบประกาศเกียรติคุณ และของ รางวัลเป็นเครื่องเตือนใจให้รักษาความสะอาด และเป็นบ้านต้นแบบ
5) มหกรรมการทำความสะอาด	การจัดกิจกรรมมหกรรมการทำความสะอาด (Big Cleaning) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชน ได้บำเพ็ญประโยชน์ ทำความ สะอาด การกำจัดวัชพืช และตัดแต่งกิ่งไม้ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าในการบำรุงรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการช่วยลดภาวะโลกร้อน อีกทั้งเป็นการสร้างความสมัคร สมานสามัคคี และความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็น ระเบียบเรียบร้อยอีกด้วย มีการทำความสะอาดบ้านและชุมชนทุก ๆ วันสำคัญ เพื่อให้ชุมชนบ้านกม.26 ใน น่ายุและสะอาดด้วยน้ำมือ ของคนในชุมชนช่วยกันทำ
6) ออกกฎหรือข้อบังคับมี การจับ ปรับ เมื่อทิ้งขยะ	ชุมชนบ้าน กม.26ใน เป็นชุมชนต้นน้ำ ขยะบางส่วนที่พบเห็นได้ คือ ขยะในแหล่งน้ำ ยังมีชาวบ้านทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ ทั้ง ๆ ที่หน้าบ้านมี ถังขยะที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต .) จัดวางไว้ให้ ชาวบ้าน กล่าวว่า “น่าจะมีบทลงโทษหรือ กฎทางสังคม กับคนที่มักง่าย เพราะ ชุมชนปลายน้ำใช้น้ำในการอุปโภค บริโภคน้ำ ทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อน และแหล่งน้ำดูสกปรก
7) ปลูกจิตสำนึกให้ จัดการขยะอย่างเหมาะสม ควบคู่กับมาตรการ	การปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเก็บขยะ ความสะอาด ความมีระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกฝังจิตสำนึก ในการเปิดใจให้เขา เห็นว่า ความสะอาดจำเป็นและสำคัญอย่างไร ทำไมเราจะต้องทำความ สะอาดให้ได้ ขณะเดียวกันก็มีมาตรการมารองรับด้วย เช่นว่า การทิ้ง ขยะตามสถานที่จะเป็นอย่างไร การปล่อยขยะหรือของเสียจาก ครัวเรือนออกมาจะเป็นอย่างไร หรือทิ้งขยะในที่สาธารณะจะเป็น อย่างไร เพื่อสร้างให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จะเป็น การปลูกจิตสำนึก ให้เกิดขึ้นกับบุคคลโดยทั่วไป โดยเฉพาะ เด็กและ เยาวชน

ชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทยแล้ว ยังพบว่าต่างประเทศ ได้มีกิจกรรมลักษณะนี้เช่นกัน Singh, R.B. et al., (2009) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฟื้นฟูอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า ควรให้เยาวชนปลูกต้นไม้ ในวันสำคัญ เช่น วันชาติ วันสำคัญทางศาสนาและวัน สิ่งแวดล้อม แถบบริเวณหุบเขาขุนดา (Bhyundar Valley) เทือกเขาหิมาลัยในอินเดีย ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยว นิยมเข้ามาท่องเที่ยวและเกิดปัญหาขยะและ สิ่งแวดล้อมตามมา

ออกกฎหรือข้อบังคับ เป็นอีกแนวทางที่ ประชาชนชุมชนนำเสนอในการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชน ซึ่งโดยปกติกฎหมายลักษณะนี้ได้มีประกาศใช้ โดยกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพียงแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังมากน้อยเพียง ใด ส่วนแนวทางการจัดการขยะโดยวิธีการปลูกจิตสำนึก ให้จัดการขยะอย่างเหมาะสมควบคู่กับมาตรการอาจ จะทำได้มีประสิทธิภาพกว่าการใช้วิธีการอย่างใดอย่าง หนึ่งวิธีเดียว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะที่ สำคัญดังนี้

1. การศึกษาวิจัยการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละ ชุมชนอาจเลือกใช้หลายวิธีร่วมกันจะก่อให้เกิดประสิทธิ ผลมากยิ่งขึ้น
2. การปลูกฝังให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาความ สะอาดควรจะพัฒนากับคนทุกเพศทุกวัย หรือ อาจบรรจุ บทเรียนในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรใช้กฎหมาย เกี่ยวกับขยะมูลฝอยอย่างเคร่งครัด
4. ควรให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขยะ ทั้งประโยชน์และโทษแก่ประชาชนทั้งชาติ
5. การจัดการขยะภายในชุมชนควรให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงจะเกิดผลที่ดีมากขึ้นโดย ประชาชนให้มาร่วมมือ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2552). คู่มือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการ เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงแรงงาน. (มปป.). คู่มือการคัดแยกขยะอันตรายในสำนักงาน. กรุงเทพฯ : ร้าไทยเพรส.
- โครงการธนาคารขยะ โรงเรียนสุษัณต์สาคคีวิทยา. (มปป.). ธนาคารขยะ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558. จาก http://hpe4.anamai.moph.go.th/hpe/data/env/global%20warm/knowledge/G%20garbage/recycle_bank.pdf.
- ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2555). การใช้ประโยชน์และการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชน ตำบลสวน-หลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คุชชาติ พุทธิรักษ์. (2015). ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองท้องถิ่น. ข้อมูลชุมชน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2558. จาก <http://info.dla.go.th/public/surveyInfo.do?cmd=surveyForm27728&random=1381903521843>.
- ศิริรัตน์ ชาญไวยวิทย์. (2558). ขยะมูลฝอย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558. จาก http://www.sci.buu.ac.th/~chemistry/e_course/303475/solid%20waste.pdf.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ. (2557). ข้อมูลพื้นฐานตำบลตาเนาะปูเต๊ะ. ยะลา: องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ.

- เอนก โมราสุข. (2554). ผลการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ปี 2553 เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน. ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลวังแซ้ม จังหวัดกำแพงเพชร.
- Mappasere, F., Imbaruddin., A., Akib., H. (2014). "Public Private and Community Partnership in Waste Management Services in Karang Anyar of Makassar City". *International Journal of Academic Research*. 6(4) : 49-54.
- Singh, R.B. and Mal, S., Kala, C.P. (2009). "Community Responses to Mountain Tourism: A Case in Bhyundar Valley, Indian Himalaya". *Journal of Mountain Science*. (6) : 394 -404.
- Xu, J. L., Tang, Z.H., Shang, J. C., Zhao, Y. H. (2010). *Comprehensive evaluation of municipal garbage disposal in Changchun City by the strategic environmental assessment*. Environmental Science and Pollution Research.

การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง*
Development of the Office of the Administrative Courts towards
High Performance Organization

ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม**
รศ.ดร.สมิทธา จิตตลดากร***
ผศ.ดร.อัศรเดช ไชยเพิ่ม****
ดร.เชาวนะ ไตรมาศ*****

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาคำตอบการศึกษาใน 4 ประการ คือ (1) พัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมา (2) คุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลในประเทศไทยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการให้สำนักงานศาลเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง (3) เทียบเคียงพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาและคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง และ (4) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน อาทิ ประธานศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ และบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการหรือรองเลขาธิการสำนักงานศาล รวมทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัย

ในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น โดยผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า พัฒนาการด้านการบริหารจัดการของสำนักงานศาลปกครองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยการกำหนดมาตรการรองรับไม่ชัดเจนจึงไม่สามารถส่งผลที่เป็นรูปธรรมได้ ในขณะที่คุณลักษณะร่วมที่พึงมีของสำนักงานศาลในประเทศไทยซึ่งเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จากการใช้เทคนิคเดลฟายได้บ่งชี้ชัดเจนว่า การพัฒนาที่ต่อเนื่อง การนำสู่การปฏิบัติต้องชัดเจน เป็นรูปธรรม รวมทั้งเน้นการปรับตัว เน้นการมีส่วนร่วม พร้อมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม รวมทั้งความถูกต้อง เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงในอนาคตได้

---

*คณะนิพนธ์ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**นักศึกษาระดับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

***รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยรามคำแหง

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ร่วม

*****ที่ปรึกษาส่งานศาลรัฐธรรมนูญ และอาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ร่วม

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

Abstract

This study were intended to investigate the following issues: (1) the recent progress of the Office of the Administrative Courts; (2) common attributes essential for the development of the offices of the courts in Thailand towards high performance organizations; (3) a comparison between the recent progress of the Office of the Administrative Courts and common attributes essential for the management in high performance offices of the courts; and (4) develop guidelines for organization management to the highest performance office of the courts. In this regard, the Delphi technique was employed to seek for conformity in opinions on common attributes essential for the management in the offices of the courts in Thailand expressed by 17 key informants such as Presidents of the Court

of Justice, the Administrative Court, and the Constitutional Court, and Secretaries-General and Deputy Secretaries-General in charge of the management within the court offices as well as university lecturers. The findings of this research revealed that the managerial progress of the Office of the Administrative Courts has been continuously developed. Nevertheless, some factors were unable to yield tangible results since they lacked of clear and relevant measures to be taken. In addition, key factors of common attributes towards continuous progress of high performance offices of the courts were clear practices and concrete policies, emphasis of adaptation and organizational involvement, personnel competency development and morale improvement as well.

ความสำคัญของปัญหา

องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงย่อมเป็นรากฐานสำคัญในการนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาว (พลุ เดชะรินทร์, 2549) เช่นเดียวกับการดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครองซึ่งเป็นส่วนราชการประจำทำหน้าที่สนับสนุนภารกิจของศาลปกครองย่อมต้องพยายามแสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาองค์การของตนให้สามารถตอบสนองต่อพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรเช่นกัน ซึ่งนั่นคือ การค้นหาแนวทางในการเพิ่มขีดสมรรถนะขององค์กรให้ก้าวไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงนั่นเอง

หากพิจารณาสถานการณ์ของศาลปกครองที่ผ่านมา พบว่า สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎ ระเบียบใหม่ๆ ที่มุ่งคุ้มครอง

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นกว่าในอดีต ดังปรากฏในมาตรา 40 และ มาตรา 60 ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่งผลให้ภาคประชาชนและสังคมเกิดกระแสตื่นตัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การปกครอง การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ การคุ้มครองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์สาธารณะมากขึ้น การตรากฎหมายใหม่ ๆ มีผลกระทบต่อเขตอำนาจและปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลให้มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลปกครองมีความหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีมากขึ้นด้วย และยังผลโดยตรงให้แนวโน้มคดีปกครองเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ความสามารถในการบริหารจัดการคดียังไม่สอดคล้อง

กับปริมาณคดีรับเข้า ทำให้ปริมาณคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีในแต่ละปีกลายเป็นภาระงานที่สะสมและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี

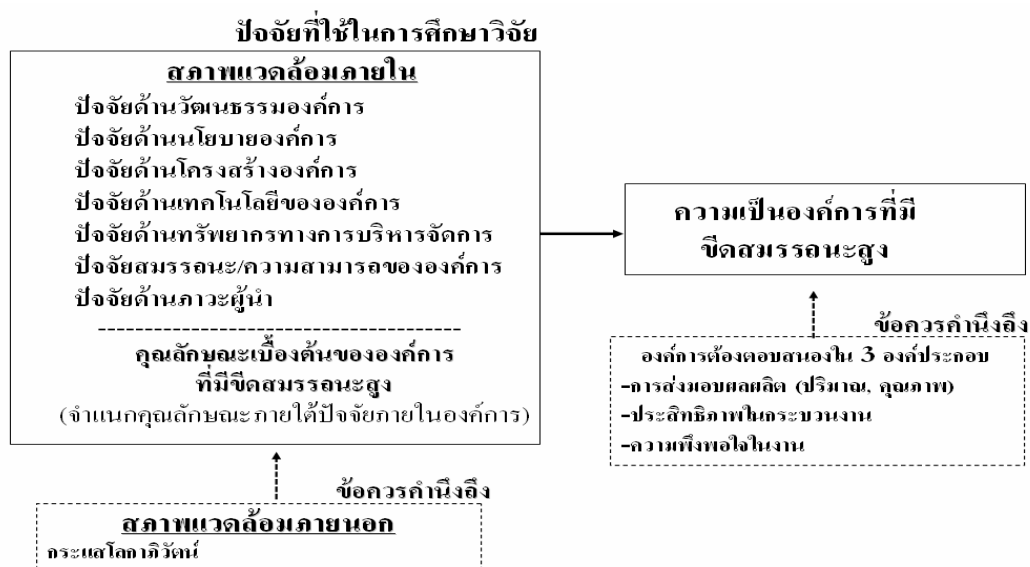
จากสถานการณ์เหล่านี้จึงเป็นประเด็นท้าทายต่อการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครองทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาวិธีการ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนภารกิจในราชการประจำและภารกิจเร่งด่วนแก่ศาลปกครอง โดยสำนักงานศาลปกครองจะต้องเร่งแสวงหาความรู้ วิธีการบริหารจัดการ และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรและสภาพแวดล้อมของสังคมไทย เพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการภายในและการสร้างผลผลิตของสำนักงานศาลปกครองให้สอดคล้องและเป็นแรงผลักดันให้การดำเนินงานของศาลปกครองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์แห่งการอำนวยความยุติธรรมทางปกครองได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม พร้อมทั้งได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากประชาชนอย่างแท้จริง จึงเป็นประเด็นที่นำมาสู่การศึกษาเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and development) ว่า สำนักงานศาลซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญควรมีคุณลักษณะที่จำเป็นใน

การบริหารจัดการอย่างไร และหากนำคุณลักษณะที่จำเป็นดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์เทียบเคียงกับพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้วจะมีข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสำนักงานศาลปกครองในอนาคตให้ไปสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมา
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลในประเทศไทยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการให้สำนักงานศาลเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง
3. เพื่อศึกษาเทียบเคียงพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาและคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลในประเทศไทยที่มีขีดสมรรถนะสูง
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง

กรอบแนวความคิดการวิจัย

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ด้วยบริบทการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบสำคัญว่า "ทำอย่างไรให้สำนักงานศาลปกครองเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงได้" ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้องค์กรก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงได้นั้นจะเน้นการพิจารณาจาก "ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กร" ซึ่งต้องพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับ "ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก" ที่องค์กรต้องเผชิญ และต้องพิจารณาเอกลักษณ์ของผลผลิตขององค์กรที่ส่งมอบต่อสาธารณะภายนอกให้เป็นไปตามความคาดหวังหรือเหนือกว่าความคาดหวังของผู้รับบริการทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ประสิทธิภาพในกระบวนการ และความพึงพอใจในงาน ฉะนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงจะได้ตั้งประเด็นคำถามโดยใช้ "กรอบของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร" ซึ่งประกอบด้วยการพิจารณาใน 7 ปัจจัย ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (2) ปัจจัยด้านนโยบายองค์กร (3) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร (4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีขององค์กร (5) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการ (6) ปัจจัยสมรรถนะ/ความสามารถขององค์กร และ (7) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเดลฟายเทคนิค (Delphi technique) รอบแรกเพื่อพิจารณาส่วนเพิ่มเติมในปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปให้สำนักงานศาลปกครองไปสู่การเป็นสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การศึกษาวิจัยจากเอกสาร เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอภิปราย (Discourse) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

2. การศึกษาวิจัยภาคสนามเป็นการวิจัยเฉพาะในสำนักงานศาลของประเทศไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) จำนวน 3 รอบ และคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของคำตอบแต่ละข้อ โดยพิจารณาเฉพาะข้อความที่ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าไม่มากกว่า 1.50 ซึ่งแสดงถึงความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สอดคล้องกันในแต่ละข้อความเป็นฉันทามติ (Consensus) ในคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลในประเทศไทยที่ส่งผลการบริหารจัดการให้สำนักงานศาลเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ได้พิจารณาเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในประเทศไทย จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ประธานศาล รองประธานศาล เลขาธิการหรือรองเลขาธิการสำนักงานศาลที่ได้รับมอบหมาย และ

2.2 กลุ่มนักวิชาการซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยหรือสถาบันในระดับอุดมศึกษา และสอนทางสาขารัฐศาสตร์หรือ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือการบริหารจัดการองค์การหรือเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการองค์การของหน่วยงานศาล หรือสำนักงาน หรือหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน และต้องมีผลงานตีพิมพ์ด้านการบริหารจัดการองค์การหรือด้านการพัฒนาองค์การและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง จำนวน 9 คน

ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลภาคสนามได้ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง "ข้อคำถามปลายเปิด" ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 1 และดำเนินการพัฒนาเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่จำเป็นของสำนัก

งานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง โดยใช้ "มาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ" ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ซึ่งใช้ระยะเวลารวบรวมข้อมูลตามหลักการของเดลฟาย

เทคนิคทั้งสิ้นเป็นจำนวนกว่า 257 วัน (11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 - 20 สิงหาคม พ.ศ. 2558) จึงทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลตามประเด็นการศึกษาวิจัยได้ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความ ดังนี้

เกณฑ์การแปลความค่ามัธยฐาน

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์การแปลความค่ามัธยฐาน
6	เป็นไปได้มากที่สุดเป็นไปได้/เห็นด้วยที่สุด	ตั้งแต่ 5.50
5	เป็นไปได้มาก/เห็นด้วยมาก	4.50-5.49
4	เป็นไปได้พอสมควร/เห็นด้วยพอสมควร	3.50-4.49
3	เป็นไปได้ค่อนข้างน้อยเห็นด้วยค่อนข้างน้อย	2.50-3.49
2	เป็นไปได้ น้อยเห็นด้วยน้อย	1.50-2.49
1	เป็นไปได้ น้อยที่สุดเป็นไปได้/ไม่เห็นด้วยเลย	ต่ำ กว่า 1.50

เกณฑ์การแปลความค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ถ้า ≤ 1.50 คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีทัศนคติสอดคล้องกันในข้อความนั้นๆ

> 1.50 คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีทัศนคติไม่สอดคล้องกันในข้อความนั้นๆ

3 การศึกษาเทียบเคียงระหว่างพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาและคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สาระ (Content analysis) และการอภิปราย (Discourse)

ควบคู่กันเพื่อพิจารณาข้อแตกต่างซึ่งควรเพิ่มเติมหรือลดทอนปัจจัยดำเนินงานของสำนักงานศาลปกครอง พร้อมจัดทำเป็นข้อเสนอแนะการพัฒนาสำนักงานศาลปกครองให้มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงต่อไป

สรุปผลการวิจัยและวิเคราะห์ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิจัยจากเอกสาร พบว่า พัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองที่ผ่านมานี้ 7 ปัจจัยการศึกษา นั้น¹ พบว่า ในทุกปัจจัยการ

¹ ศึกษาเพิ่มเติมได้จากดัชนีพันธกิจในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม, 2558) ตารางที่ 39 เปรียบเทียบระหว่างพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาและคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลในประเทศไทยที่มีขีดสมรรถนะสูง (หน้า 220-235)

บริหารมีรูปแบบและพัฒนาการดำเนินการที่ต่อเนื่องและต่อเนื่องไปในทิศทางที่สอดคล้องกับรูปแบบซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นจากผลการศึกษาวิจัยภาคสนามโดยปัจจัยด้านนโยบาย พบว่ามีเพียงประเด็น"ช่องทางการมีส่วนร่วมจากภายนอก" ในการเสนอความคิดเห็นต่อนโยบายของสำนักงานศาลปกครองที่ยังคงจำกัดเป็นการภายในเท่านั้น ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการของสำนักงานศาลปกครองนั้น ขาดเพียงประเด็นเครื่องมือการประเมินผลทั้งการตรวจวัดความสุขของคนในองค์กร การวัดจรรยาบรรณวิชาชีพ การประเมินบุคลากรที่ทำงานข้ามสายงาน แผนการลดค่าใช้จ่ายขององค์กรที่ชัดเจน กรอบการพัฒนางานด้านวิชาการและแนวทางการพัฒนาความรู้ด้านต่างประเทศในกระบวนการยุติธรรมที่จะนำมาปรับใช้ในศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง มาตรการจูงใจเชิงบวกที่หลากหลาย สำหรับปัจจัยด้านเทคโนโลยีองค์การซึ่งพบประเด็นปลีกย่อยเล็กน้อยในประเด็น"ขาดหลักประกันด้านเวลาที่ชัดเจนในการตอบกลับข้อมูล" และปัจจัยด้านสมรรถนะ/ความสามารถขององค์กร ซึ่งต้องปรับวิธีดำเนินการให้เป็น "เชิงรุก" และ "สะท้อนข้อเท็จจริง" เพื่อให้ตอบสนองได้รวดเร็วและทันการณ์เท่านั้น ในขณะที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรมของศาลปกครองนั้นขาดการคำนึงถึงในประเด็น "จิตสาธารณะ" และ "แนวทางขับเคลื่อนที่ยังไม่สมบูรณ์" โดยไม่ครอบคลุมในกลุ่มบุคลากรศาลปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม สำหรับปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การซึ่งมีความแตกต่างในหลายประเด็น โดยเฉพาะ "การสั่งการและการบังคับบัญชา" รวมทั้งการที่สำนักงานศาลปกครองสนับสนุนให้บุคลากรเติบโตข้ามสายงานมากกว่าการเติบโตในสายงานของตน และวาระการ

ดำรงตำแหน่งของเลขาธิการสำนักงานศาลซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในระบบราชการไทย อีกทั้ง ความไม่เท่าเทียมในการให้ความสำคัญในการกิจขององค์การซึ่งมีผลต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์การที่ไม่สมดุล และปัจจัยด้านผู้นำของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครองนั้นไม่สามารถระบุได้ชัดเจน เนื่องจากไม่มีการวางแผนและการพัฒนาด้านผู้นำที่ชัดเจนรวมทั้งไม่มีการประเมินด้านผู้นำขององค์การ

2. ผลการศึกษาวิจัยภาคสนามใช้เทคนิคเดลฟาย 3 รอบ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ผล ซึ่งแบ่งสาระสำคัญของข้อคำถามความคิดเห็นเป็น 3 ตอน คือ (1) นิยามทั่วไปของคำว่า "องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง" (2) นิยามเฉพาะของคำว่า "สำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง" และ (3) คุณลักษณะของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง รวมจำนวน 214 ข้อ ใน 21 หน้า ปรากฏผลการศึกษาวิจัย ที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ

สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการทอดแบบสอบถามความคิดเห็นในรอบที่ 2 และ 3 พบว่า พฤติกรรมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญยังคงยืนยันคำตอบเดิมที่ได้ให้ระดับความคิดเห็นแล้วในครั้งแรกเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในรอบที่ 2 โดยคิดเป็นกว่าร้อยละ 90 ที่คงความเห็นเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงคำตอบ แต่ทั้งนี้ การให้ความคิดเห็นในปัจจัยสมรรถนะ/ความสามารถขององค์การและการให้คะแนนเพื่อเรียงลำดับปัจจัยที่นำพาสำนักงานศาลไปสู่องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้นมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญกว่าร้อยละ 5 มีการเปลี่ยนแปลงคะแนนให้ระดับความคิดเห็นในระดับลดลงตามคะแนนของเสียงส่วนใหญ่ โดยแสดงตามตารางเปรียบเทียบพฤติกรรมการตอบแบบคำถามของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพฤติกรรมการตอบแบบคำถามของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญระหว่างการตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นจากการเก็บข้อมูลในรอบที่ 2 และ รอบที่ 3

ข้อคำถาม	หน่วย : จำนวนครั้ง		
	พฤติกรรมการตอบคำถาม		
	ไม่เปลี่ยนคำตอบ	เพิ่มคะแนน	ลดคะแนน
ตอนที่ 1 นิยามทั่วไปของคำว่า "องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง"			
รวมตอนที่ 1 (20 ข้อ)	323 (95)	2 (0.588)	15 (4.412)
ตอนที่ 2 นิยามเฉพาะของคำว่า "สำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง"			
รวมตอนที่ 2 (20 ข้อ)	329 (96.765)	0 (0.000)	11 (3.235)
ตอนที่ 3 คุณลักษณะของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง			
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (40 ข้อ)	645 (94.853)	1 (0.147)	34 (5.000)
ปัจจัยด้านนโยบายขององค์กร (28 ข้อ)	451 (94.748)	1 (0.210)	24 (5.042)
ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร (24 ข้อ)	387 (94.853)	3 (0.735)	18 (4.412)
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีขององค์กร (11 ข้อ)	180 (96.257)	0 (0.000)	7 (3.743)
ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการ (24 ข้อ)	385 (94.363)	3 (0.735)	20 (4.902)
ปัจจัยด้านสมรรถนะ/ความสามารถขององค์กร (16 ข้อ)	248 (91.176)	8 (2.941)	16 (5.882)
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (24 ข้อ)	386 (94.608)	4 (0.980)	18 (4.412)
เรียงลำดับปัจจัย (7 ข้อ)	108 (90.756)	3 (2.521)	8 (6.723)

* ข้อมูลใน (...) เป็นการเทียบเคียงแบบ ร้อยละ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม) ๒๕๕๙

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้

2.2.1 คำนิยามโดยทั่วไปขององค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง

พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีฉันทามติร่วมกันในนิยามโดยทั่วไปขององค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงว่า "องค์กรสามารถดำรงไว้ซึ่งการดำเนินไปให้ถึงเป้าหมายหลักขององค์กรและคงสภาพผลงานที่ดีเยี่ยมได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ เป็นองค์กรที่เป็นพลวัตร คือ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และมีความสามารถในการปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว บุคลากรขององค์กรมีต้นทุนด้านจริยธรรมสูงซึ่งเป็นที่หัวใจสำคัญขององค์กรภาครัฐไทยที่จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เป็นองค์กรที่ส่งมอบสินค้าและบริการแก่ผู้รับบริการได้อย่างมีคุณภาพ เป็นองค์กรที่ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มองค์กรที่มีภารกิจเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันและผู้เกี่ยวข้องในความสามารถการตอบสนองต่อเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ ระบบต่างๆ ขององค์กรประสานงาน เชื่อมต่อกันอย่างสอดคล้อง เป็นระบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งระบบงาน เทคโนโลยี โครงสร้าง กฎระเบียบ และคน เป็นองค์กรที่เน้นการพัฒนาคุณภาพของผลงานอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์กรที่มีความสามารถในการดัดแปลงในส่วนที่ดีที่สุดของบุคลากรมาใช้และสามารถรักษาค้นที่ดีไว้ได้ เป็นองค์กรที่ดี คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นองค์กรที่มีความสามารถในการสร้างสมดุลของการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละมิติได้อย่างครบถ้วน และสมบูรณ์แบบ สินค้าและบริการขององค์กรต้องสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า บุคลากรขององค์กรต้องเป็นผู้มีความสามารถสูง (High individual person : HIP)) เพื่อตอบรับความคาดหวังจากประชาชนที่มีต่อองค์กร เป็นองค์กรที่ใช้กรอบวัฒนธรรมกำหนดและควบคุมพฤติกรรมการทำงาน

ของคนในองค์กรให้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับการผลิตและการให้บริการขององค์กร เป็นองค์กรที่เก่ง คือ มีผลงานโดดเด่น และเป็นองค์กรที่คนอยากเข้ามาซื้อสินค้าหรือบริการ (Customer of choice) เป็นองค์กรที่ใช้ระบบเทคโนโลยีช่วยในการเข้าถึงการบริการของประชาชนให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและโปร่งใส และเป็นองค์กรที่นักลงทุนอยากเข้ามาลงทุนด้วย (Investor of choice)"

2.2.2 คำนิยามของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง

พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีฉันทามติร่วมกันในนิยามของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงว่า " เป็นสำนักงานศาลที่สามารถสนับสนุนให้การพิจารณาพิพากษาคดีมีความเป็นอิสระปลอดจากการแทรกแซงจากอิทธิพลและอำนาจทางการเมือง บุคลากรของสำนักงานศาล มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม เป็นสำนักงานศาลที่มีศักยภาพในการเสนอความเห็นทางวิชาการแก่ศาลเพื่อช่วยในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการให้เกิดความเป็นธรรม เป็นสำนักงานศาลที่สามารถสนับสนุนให้การพิจารณาพิพากษาคดีมีความเป็นกลาง เที่ยงธรรม และโปร่งใส ผลงานของสำนักงานศาลสามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจากประชาชนได้ ผู้บริหารของสำนักงานศาลสามารถดึงศักยภาพส่วนที่ดีที่สุดของบุคลากรมาใช้ในการสร้างผลงานแก่สำนักงานศาลตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ได้ และมีความสามารถในการรักษาค้นเหล่านั้นไว้ได้ เป็นสำนักงานศาลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สำนักงานศาลสามารถส่งมอบผลงานได้ตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนด สำนักงานศาลสามารถดำรงไว้ซึ่งผลสำเร็จของการดำเนินงานตามเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นสำนักงานศาลที่คงความโดดเด่นของผลงานได้อย่างต่อเนื่อง เป็นสำนักงานศาลที่เป็นพลวัตร ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี งานบริการของสำนักงานศาลสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้รับบริการได้ การบริหารงานภายในและการบริการประชาชนมีความรวดเร็ว ถูกต้อง เป็นสำนักงานศาล

ที่สามารถสนับสนุนให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกิดความรวดเร็ว เป็นสำนักงานศาลที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานเทียบเคียง หรือหน่วยงานอื่นๆ ในการเป็นแม่แบบด้านงานบริหารจัดการของสำนักงานศาล และผลงานของสำนักงานศาลเป็นที่ยอมรับของตุลาการ/ผู้พิพากษา ภารกิจของสำนักงานศาลมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกับภารกิจหลักของศาล เป็นสำนักงานศาลที่ใช้ระบบเทคโนโลยีช่วยในการเข้าถึงการบริการของประชาชนให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว บุคลากรของสำนักงานศาลมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยเฉพาะด้านคดี"

2.2.3 คุณลักษณะร่วมของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง

พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีฉันทามติร่วมกันว่าคุณลักษณะของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงจำแนกใน 7 ปัจจัยการศึกษา ดังนี้

2.2.3.1 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมองค์การสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น มีรูปแบบวัฒนธรรมที่ผสมผสานใน 4 วัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมพันธกิจ วัฒนธรรมเอกภาพ วัฒนธรรมส่วนร่วม และวัฒนธรรมการปรับตัว ตามแนวคิดของ Richard L. Daft (2001) โดยให้น้ำหนักความสำคัญไปที่วัฒนธรรมตามพันธกิจหรือรูปแบบของเทพเจ้าฮุสและวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมตามรูปแบบของเทพเจ้าอาธีน่าของ Charles Handy (1979) ซึ่งมีผลให้องค์การมีลักษณะเป็นการดำเนินงานตามกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งองค์การจะมุ่งเน้นความสำเร็จของผลงาน เน้นการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรและเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ

2.2.3.2 คุณลักษณะด้านนโยบายขององค์การสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น โดยในขั้นตอนการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติและสร้างการยอมรับแก่หน่วยงานผู้รับนโยบายตามแนวคิดของ Paul Berman (1978) เป็นพื้นฐานสำคัญที่เชื่อมประสานความเป็นหนึ่งขององค์การในการนำสู่การปฏิบัติ

ให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่องค์การได้ ซึ่งสำนักงานศาลต้องพิจารณาให้ครอบคลุมใน 2 ประเด็นนี้ และให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นนโยบายที่สะท้อนความโปร่งใส การตรวจสอบได้ชัดเจนน เป็นรูปธรรม ในขณะที่การสร้างการยอมรับของหน่วยงานในระดับล่างต้องเน้นคุณลักษณะด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ซึ่งต้องกำหนดการวัดผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจนเช่นกันด้วย

2.2.3.3 คุณลักษณะด้านโครงสร้างองค์การสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น จะมีลักษณะผสมผสานระหว่างการจัดโครงสร้างแบบหน้าที่เฉพาะและโครงสร้างแบบสาขาตามแนวคิดของ Ramon J. Aldag และ Timothy M. Stearns (1987) โครงสร้างแบบเรียบง่ายและโครงสร้างแบบวิชาชีพตามแนวคิดของ Henry Mintzberg (1979) และโครงสร้างแบบระบบราชการและโครงสร้างการบริหารแบบมหาวิทยาลัยตามแนวคิดของดิน ปรัชญพฤทธิ (2553) แต่มีลักษณะเฉพาะสำหรับสำนักงานศาลซึ่งต้องมีการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารระดับสูงขององค์การ เช่น เลขาธิการสำนักงานศาล พร้อมกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจังซึ่งไม่เคยมีในระบบราชการมาก่อนเนื่องจากเป็นข้าราชการประจำ และต้องเน้นการเติบโตในสายอาชีพซึ่งมีผลโดยตรงต่อการจัดโครงสร้างของบุคลากรภายในองค์การในเส้นทางความก้าวหน้าของบุคลากรซึ่งสำนักงานศาลต้องพิจารณากำหนดแนวทางรองรับอย่างชัดเจน

2.2.3.4 คุณลักษณะด้านเทคโนโลยีขององค์การสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น จะมีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีแบบร่วมกันทำงานและเทคโนโลยีแบบเป็นขั้นตอนก่อน-หลัง ตามแนวคิดของ James D. Thompson (2010) ซึ่งแยกตามลักษณะงานที่แตกต่างกันของสำนักงานศาล จึงมีผลให้รูปแบบความสัมพันธ์ของบุคลากรเป็นแบบต่างคนต่างทำในบางภารกิจและเป็นแบบประสานร่วมกันในบางภารกิจด้วย

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

2.2.3.5 คุณลักษณะด้าน

ทรัพยากรทางการบริหารจัดการสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น ให้ความสำคัญในด้านบุคลากรที่ต้องเน้นความเป็น Knowledge worker ของคนสำนักงาน พร้อมคำนึงถึงคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) ของบุคลากร ในขณะที่ด้านงบประมาณ เน้นความคล่องตัว ความคุ้มค่า ในด้านวัสดุสิ่งของ การจัดการ และวิธีการทำงานต่างมุ่งเน้นที่การวางแผน การกำกับ และการควบคุมดูแล เน้นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีเครือข่ายความรู้ของบุคลากรที่เข้มแข็งและใช้ประโยชน์ในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการตลาดเน้นการค้นหาคำความต้องการของผู้รับบริการเพื่อเสนอการบริการอย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับความคาดหวัง สำหรับในด้านขวัญกำลังใจให้เน้นการสร้างขวัญกำลังใจเป็นหมู่คณะมากกว่าที่ตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย หิรัญโต (2531) ที่ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า "ขวัญกำลังใจสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขวัญกำลังใจแต่ละคน และขวัญกำลังใจของหมู่คณะ ซึ่งขวัญกำลังใจทั้งสองประเภทนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากองค์กรใดมีขวัญกำลังใจของหมู่คณะสูงย่อมมีผลให้ขวัญกำลังใจของแต่ละคนสูงตามไปด้วย หากแต่ขวัญกำลังใจของหมู่คณะต่ำย่อมมีผลให้ขวัญกำลังใจของแต่ละบุคคลต่ำไปด้วยเช่นกัน" และท้ายสุดในด้านเวลาให้สำนักงานศาลต้องกำหนดเงื่อนไขเวลาความแล้วเสร็จของภารกิจอย่างชัดเจนโดยต้องมีการกำหนดแผนการบริหารรายบุคคล ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการส่งต่อของงาน ความแล้วเสร็จในภาพรวมของชิ้นงานภายใต้ระยะเวลาที่กำหนดไว้ด้วย

2.2.3.6 คุณลักษณะด้าน

สมรรถนะ/ความสามารถขององค์กรสำหรับสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gabriel A. Almond และ Bingham G. Powell, Jr. (1966) ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผน การนำสู่การปฏิบัติ การควบคุมประเมินผล และความสามารถในการสื่อสารขององค์กรเป็นสำคัญที่จะนำไปให้องค์การมีขีดสมรรถนะสูงได้

2.2.3.7 คุณลักษณะด้าน

ภาวะผู้นำของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้นมีลักษณะพฤติกรรมการบริหารของผู้นำในระบบที่ 3 การปรึกษาหารือ (System 3 : Consultative) เป็นหลัก ตามรูปแบบการบริหาร 4 ระบบ ของ Rensis Likert (1967) แต่ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาสำนักงานศาลนั้นจะมีความชัดเจนในรูปของแผนยุทธศาสตร์และมีการประกาศให้บุคลากรได้ยึดถือและปฏิบัติซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่นอกเหนือจากรูปแบบผู้นำตามระบบที่ 3 นี้

2. ผลการวิเคราะห์เทียบเคียงระหว่างพัฒนาการของสำนักงานศาลปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมาและคุณลักษณะร่วมที่จำเป็นในการบริหารจัดการสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง

พบว่า คุณลักษณะโดยรวมของปัจจัยการบริหารของสำนักงานศาลปกครองมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงมีของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูงแล้ว เพียงแต่มีข้อแตกต่างในปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การที่ขัดแย้งกับคุณลักษณะที่พึงมีของสำนักงานศาลที่มีขีดสมรรถนะสูง และปัจจัยด้านภาวะผู้นำซึ่งสำนักงานศาลปกครองไม่ได้มีการวัดผลอย่างชัดเจนในคุณลักษณะที่เป็นอยู่เท่านั้น สำหรับปัจจัยการบริหารของสำนักงานศาลปกครองในด้านอื่นๆ ให้เพิ่มเติมคุณลักษณะที่พึงมีบางประการตามที่ได้เสนอแนะแล้ว อีกทั้ง ปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะนำไปให้สำนักงานศาลมีขีดสมรรถนะสูงได้นั้นคือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ซึ่งองค์การใดที่มุ่งหวังความมีขีดสมรรถนะสูงนี้จึงต้องให้ความสำคัญในปัจจัยดังกล่าวทั้งสองประการนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยตารางวิเคราะห์เทียบเคียงฯ แสดงดังตารางที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อการพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงได้นั้น สำนักงานศาลปกครองควรเพิ่มเติมการดำเนินงานในแต่ละปัจจัยตามข้อเสนอ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านวัฒนธรรมสำนักงานศาลปกครอง

1.1 คำนียร่วม 5 ประการของศาลปกครอง (TRUST) มีความเหมาะสมแล้ว และเพิ่มคุณลักษณะ "จิตสาธารณะ" เป็นอีกหนึ่งในค่านิยมที่พึงประสงค์ของสำนักงานศาลปกครองด้วย

1.2 แผนการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ของสำนักงานศาลปกครองต้องมีความชัดเจนสามารถนำสู่การปฏิบัติได้ โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อการเสริมสร้างค่านิยมหลักธรรมาภิบาล ความถูกต้อง ความโปร่งใสซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นบุคลากรศาลปกครอง

1.3 ต้องกำหนดการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ทั้งจากมิติภายนอกองค์การเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ขององค์การที่เป็นอยู่และเทียบเคียงกับค่านิยมที่มุ่งหมายเพื่อกำหนดแผนงาน

1.4 รณรงค์ ส่งเสริม และขยายการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกส่วนขององค์การในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมศาลปกครอง โดยเฉพาะบุคลากรในส่วนงานศาลทั้งตุลาการศาลปกครองและพนักงานคดีปกครอง ตลอดจนผู้บริหารในทุกระดับขององค์การให้มากขึ้น

1.5 เชื่อมโยงระหว่างแผนการเสริมสร้างวัฒนธรรมกับแผนงานโครงการ/งานประจำ

2. ผู้บริหารสำนักงานศาลปกครองต้องเป็นแบบอย่าง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านนโยบายของสำนักงานศาลปกครอง

3.1 ดำเนินนโยบายที่สนับสนุนการบริหารงานศาลที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

3.2 สำนักงานศาลต้องเร่งพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรในทุกสายงาน

3.3 เร่งรัดในทางกฎหมายโดยกำหนดกรอบเวลาการพิจารณาคดีในแต่ละประเภทเป็นกฎหมายและประกาศต่อสาธารณะอย่างชัดเจน

3.4 ปรับปรุงการวัดและการประเมินผลของสำนักงานศาลปกครองโดยต้องสะท้อนข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนและต่อเนื่องเพื่อการตัดสินใจได้ของผู้บริหารระดับสูง

3.5 ต้องกำหนดรูปแบบ/วิธีการวัดผลที่สะท้อนความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

3.6 เร่งรัดการพัฒนาช่องทางและวิธีการมีส่วนร่วมจากภายนอกให้มากขึ้น

3.7 ดำเนินนโยบายที่สมดุลในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละสายภารกิจนั้นๆ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านโครงสร้างของสำนักงานศาลปกครอง

4.1 ลำดับชั้นการบังคับบัญชาภายในหน่วยงานควรมีรูปแบบแบนราบสายทางความก้าวหน้าของบุคลากรต้องเน้นเติบโตในสายงานเดิม (ไม่ข้ามสายงาน)

4.2 ต้องกระจายอำนาจการบริหารลงสู่ภูมิภาคให้มากขึ้น

4.3 การคัดเลือก บรรจุ สรรหา แต่งตั้งและประเมินผลงานในตำแหน่งพนักงานคดีปกครองควรให้ตุลาการศาลปกครองมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น

4.4 ควรกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง

4.5 ควรเปิดคุณสมบัติการคัดเลือกบุคคลในตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองให้มาจากสายตุลาการได้

5. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของสำนักงานศาลปกครอง

5.1 สร้างการสื่อสารขององค์การให้เป็นแบบสองทางที่สมบูรณ์ โดยเพิ่มเติมเรื่องหลักประกันด้านเวลาในการตอบข้อมูลกลับแก่ผู้ตั้งคำถาม/ผู้ร้องเรียนอย่างเป็นทางการ

5.2 มีกรอบเวลาที่ชัดเจนในการส่งต่องานระหว่างหน่วยงานเพื่อการควบคุมและการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการของสำนักงานศาลปกครอง

6.1 กำหนดเครื่องมือการตรวจวัดความสุขของคนในสำนักงานศาลอย่างต่อเนื่อง

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

7.2 ต้องทบทวน ปรับเปลี่ยนด้านอัตรา กำลังเพื่อให้การจัดสรรบุคลากรภายในแต่ละหน่วยงาน สอดรับกับปริมาณงานและตอบสนองความต้องการ อย่างแท้จริง

7.3 ต้องกำหนดวิธีการเพื่อให้บุคลากร ศาลปกครองซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงาน คดีปกครองเฉพาะพนักงานคดีปกครองที่ทำงานคดีให้ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลในตำแหน่งพนักงาน คดีปกครองโดยตรง

7.4 ต้องเพิ่มการดำเนินการในกิจกรรม เพื่อประโยชน์สาธารณะให้มากขึ้น

7.5 ต้องปรับปรุงวิธีการสร้างแรงจูงใจ ของสำนักงานศาลให้มีความชัดเจนและเน้นการจูงใจ แบบที่ทีมงานให้มากขึ้น

8. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ

8.1 สำนักงานศาลต้องให้ความสำคัญ ในการพัฒนาด้านภาวะผู้นำแก่บุคลากรในสำนักงาน ศาลปกครอง โดยเฉพาะผู้บริหารในระดับต่างๆ ของ องค์การ

8.2 กำหนดการวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสำนักงานศาลปกครองที่ควรเป็นกับ ภาวะผู้นำในปัจจุบันเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างและ

นำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาไปสู่ภาวะผู้นำที่ พึงประสงค์ขององค์การอย่างเป็นรูปธรรม

8.3 จัดให้มีแผนการพัฒนาภาวะผู้นำ แก่บุคลากรสำนักงานศาลปกครองอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และต้องไม่จำเพาะการอบรมในกลุ่มผู้อำนวยการ กลุ่มและผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น

8.4 การพัฒนาด้านภาวะผู้นำสำคัญที่ การทำเป็นแบบอย่างของผู้บริหารระดับสูงขององค์การ จะนั้น จึงต้องทำให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

9. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

9.1 ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยในแต่ละ ชุดปัจจัยซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ควรเป็นของสำนักงานศาล มีขีดสมรรถนะสูงนั้น ควรนำแต่ละชุดปัจจัยนั้นไปจำแนก การศึกษาเชิงลึกเพื่อกำหนดตัวชี้วัด วิธีการวัด และการ ประเมินผลในคุณลักษณะร่วมของปัจจัยการบริหารที่ นำพาให้สำนักงานศาลเป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการวัดผลที่ เป็นรูปธรรม

9.2 ควรศึกษาวิจัยความเป็นสำนักงาน ศาลปกครองที่มีขีดสมรรถนะสูงในมุมมองของผู้รับ บริการร่วมด้วย เช่น ผู้ฟ้องคดี ประชาชน เจ้าหน้าที่ ของรัฐ

บรรณานุกรม

- ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม. (2558). การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิน ประญพฤทธิ์. (2553). ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม. เอกสารประกอบการสอน.
- พลู เดชะรินทร์. (2549). รายงานผลการศึกษาพัฒนารูปแบบเบื้องต้นของหน่วยงานภาครัฐ: องค์การที่มีขีด สมรรถนะสูง สำหรับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการ (ก.พ.ร.). คณะพาณิชยศาสตร์และการ บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ตามโครงการพัฒนาการเป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง. กรุงเทพฯ: วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย
- อุทัย หิรัญโต. (2531). หลักการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Aldag, Ramon J., and Stearns, Timothy M. (1987). *Management*. Ohio : South-Western.
- Almond, Gabriel A. & Powell, Bingham G., Jr. (1966). *Comparative Politics : A Developmental Approach*. Canada: Little Brown.

- Berman Paul. (1978). "The Study of Macro and Micro Implementation". In *Public Policy*. 26(2) :157-184.
- Daft, Richard L. (2001). *Essentials of Organization: Theory and Design*. Ohio: South - Western College.
- Handy, Charles. (1979). *God of Management: The Changing Work of Organizations*. (4th ed). New York: Oxford University Press.
- Likert, Rensis. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: Mc Graw - Hill.
- Mintzberge, Henry. (1979). *The Structure of Organizations*. New Jersey: Prentice Hall.
- Thompson, James D. (2010). *Organization in Action : Social Science Bases of Administrative Theory*. (7th ed). New York: McGraw - Hill.

**คำแนะนำในการเขียนผลงานวิชาการและส่งต้นฉบับ
ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน**

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน มีความยินดีที่จะขอเรียนเชิญอาจารย์ นักวิชาการ ส่งบทความวิชาการหรือบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน ทั้งนี้บทความที่ส่งมาให้พิจารณาต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจทานและแก้ไขต้นฉบับ และจะพิจารณาการตีพิมพ์ตามความเหมาะสมโดยเรียงลำดับก่อนหลังของการได้รับต้นฉบับบทความที่สมบูรณ์

1. บทความที่รับตีพิมพ์

- 1.1 บทความวิจัย หรือ วิทยานิพนธ์
- 1.2 บทความวิชาการ
- 1.3 บทความปริทัศน์

2. การเตรียมต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการและบทความวิจัย ดังนี้

2.1 พิมพ์ต้นฉบับ ในกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว ไม่เว้นบรรทัด (Single spacing) ใช้โปรแกรม word และตัวพิมพ์มาตรฐาน Font 16 ของ Angsana new เท่านั้น มีเลขหน้ากำกับทุกหน้า ความยาวเนื้อเรื่องไม่ต่ำกว่า 9 หน้า และไม่เกิน 15 หน้า

2.2 ชื่อเรื่อง : ให้มีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นข้อความสั้นๆ และสื่อความหมายบ่งชี้ให้เห็นสาระสำคัญของเนื้อหา

2.3 ชื่อผู้เขียน : ให้ใส่ชื่อตัวและชื่อสกุลเต็มมุมขวาใต้ชื่อเรื่องโดยให้ทำเครื่องหมาย * ไว้ท้ายนามสกุล และพิมพ์ Footnote ไว้ด้านล่างในหน้าแรกของบทความ (ดังตัวอย่าง)

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) : จะปรากฏก่อนเนื้อหา ซึ่งจะต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 200 คำ

2.5 การอ้างอิงในเนื้อหา : ให้ใช้การอ้างอิงในรูปแบบนาม - ปี ดังตัวอย่าง (คากุล ช่างไม้ , 2550)

2.6 หากเป็นบทความวิจัย หรือ วิทยานิพนธ์ให้เรียงลำดับเรื่องดังนี้

- 1) บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) บทนำ/ความสำคัญของปัญหา
- 3) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 4) กรอบแนวความคิดการวิจัย

- 5) วิธีการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 7) สรุปผลการวิจัย/ข้อค้นพบจากการวิจัย
- 8) การอภิปรายผล
- 9) ข้อเสนอแนะ

2.7 รูปแบบตาราง : ให้จัดพิมพ์ในรูปแบบตารางเปิดด้านซ้ายและขวา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสำคัญของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายด้านจำแนกตามตัวแปรเพศ (n=384)

ความคิดเห็น ชาย	(n=169)		หญิง (n=215)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดดำเนินการ	3.89	.63	3.87	.64	.31	.842
2. ด้านสถานที่,อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก	3.69	.60	3.67	.67	.22*	.047
3. ด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.90	.55	3.94	.59	-.80	.112
4. ด้านสินค้าของที่ระลึก	3.69	.68	3.71	.62	-.37	.300
รวม	3.79	.50	3.80	.50	-.18	.686

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.8 การเขียนรายการอ้างอิงท้ายเรื่อง : ใช้การอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่าง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// ครั้งที่พิมพ์.// เมืองที่พิมพ์/ : / สำนักพิมพ์.
เรวดี ธรรมอุปการณ. (2530). การใช้ยาน้ำบาดาล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

2) บทความวารสาร

ชื่อผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// "ชื่อบทความ".// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่).// เลขหน้า - เลขหน้า
ธวัช โลพันธ์ศรี. (2530). "เรื่องเสียงแหบ". วารสารพยาบาล. 5(6) : 216-226.

3) วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ระดับวิทยานิพนธ์ ชื่อสาขาวิชา คณะ
ชื่อมหาวิทยาลัย.

สมหมาย ธีรวิทยาคม. (2547). ประสบการณ์การนอนทำคว่ำหน้าของผู้ป่วยหลังผ่าตัดโรคจอประสาทตาในโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง). วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยคริสเตียน.

4) ข้อมูลออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง/[ประเภทสื่อ].//สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก URL เว็บไซต์.
สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2544). ความสงสัยในการเดินทางสู่การศึกษาศึกษา. [ออนไลน์].

สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2545, จาก <http://www.moe.go.th/article-somsak11.htm/>.

Howard Owens. (2010). *Twelve things journalist can do to save journalism*. [Online]. Retrieved November 19, 2010, from <http://www.howardowens.com/2007/>.

5) บทความหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ.//”ชื่อบทความ”.//ชื่อหนังสือพิมพ์ /:/ หน้า.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (12 มกราคม 2537). “ข้าวไกลนา”. สยามรัฐ : 3.

3. การส่งต้นฉบับและหลักเกณฑ์การประเมินผลงานวิชาการ

3.1 การส่งต้นฉบับบทความผู้เขียนสามารถส่งบทความได้ 2 วิธีคือ

1) ส่งบทความ Online ได้ที่เว็บไซต์วารสาร <http://library.christian.ac.th/ctujournal/main.php>

2) ส่งบทความทางไปรษณีย์ หรือ ทาง e mail : ctujournal@christian.ac.th
โดยกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มนำส่งได้จากเว็บไซต์วารสาร

3.2 กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นเกี่ยวกับเนื้อหา และ ความถูกต้องของรูปแบบการพิมพ์ หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่ขั้นตอนการประเมินผลงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

3.3 ผู้เขียนที่ต้องการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน จะต้องชำระเงินเป็นค่าเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

3.4 บทความที่ผ่านการประเมินและมีการแก้ไข ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน และส่งต้นฉบับที่แก้ไขแล้วพร้อมไฟล์ที่ถูกต้องให้ฝ่ายเลขานุการอีกครั้ง ตามเวลาที่กำหนด

3.5 กองบรรณาธิการจะออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ ภายหลังจากบทความได้ผ่านขั้นตอนการประเมินผลงานเรียบร้อยแล้ว

3.6 บทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์และมีการผลิตวารสารเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งวารสารให้ผู้เขียน จำนวน 1 เล่ม

3.7 ลิขสิทธิ์การพิมพ์ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียนถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยคริสเตียน

3.8 ในกรณีที่บทความไม่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ทางวารสารฯ จะไม่คืนเงินตามข้อ 3.3

สถานที่ติดต่อ

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

144 หมู่ 7 ถนนพระประโทน – บ้านแพ้ว

ตำบลคอนยายหอม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทรศัพท์ 0-3422-9480 ต่อ 3102-03 โทรสาร. 0-3422-9499

E-mail : ctujournal@christian.ac.th

Website : library.christian.ac.th/ctujournal/main.php

ผู้เขียนที่ต้องการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน
โปรดเตรียมต้นฉบับให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในคำแนะนำ
การเขียนและโปรดส่งบทความในระบบ Online Submission
ได้ที่เว็บไซต์วารสาร **library.christian.ac.th/ctujournal/main.php**

ตัวอย่างบทความวิชาการ
ภาษาพูดกับภาษาวิชาการ
A Spoken Language and Academic Writing in Thai

ดร. เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์ *

บทคัดย่อ

บทความนี้ นำเสนอความหมายของภาษา ภาษาพูดกับภาษาถิ่น ภาษาวิชาการกับภาษาถิ่น ภาษามาตรฐานกับภาษาถิ่น ความแตกต่างระหว่างภาษาพูดกับภาษาวิชาการ ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ กับภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาพูดกับภาษาวิชาการที่ใช้เป็นทางการและใช้เชิงวิชาการ รวมทั้งเสนอแนวทางการเขียน และข้อควรระวังในการใช้ภาษาเขียนเชิงวิชาการด้วย

Abstract

This article presents the definition of language, spoken language and dialect, as well as, academic writing and Thai dialect. The differences of the standard Thai and Bangkok Thai dialect, the different usage of the spoken Bangkok Thai dialect and academic writing in standard Thai is also presented. Awareness of writing in academic usage in Thai is given as well.

บทนำ

ชนชาติไทยมีภาษาพูดใช้มานานแล้ว แต่จะนานสักแค่ไหนไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่ถ้าจะให้สันนิษฐานในฐานะที่เป็นนักภาษาศาสตร์คนหนึ่งก็ต้องสันนิษฐานว่า มีมานานตั้งแต่ก่อกำเนิดของชนชาติไทยหรือไม่ก็หลังจากนั้นไม่นานนัก ถ้าถามว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่ที่ไหน ปัญหานี้มีคำตอบอยู่หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีว่าคนไทยอพยพจากเหนือลงใต้ ทฤษฎีว่าคนไทยอพยพจากใต้ขึ้นเหนือ ทฤษฎีว่าคนไทยอยู่ประเทศไทยมานานแล้วไม่ได้อพยพไปไหนหรือมาจากไหน ทฤษฎีเหล่านี้ต่างก็อาศัยหลักฐานทางภาษา และโบราณคดีมาประกอบทฤษฎี ใครจะเชื่อทฤษฎีไหนไม่มีใครห้าม แต่ถ้าจะเชื่อทฤษฎีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เป็นหลัก แหล่งกำเนิดของชนชาติไทยหรือชนชาติไหนจะอยู่บริเวณทางตอนเหนือของลาวกับเวียดนาม

---

* รองศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัย

ภาวะสุขภาพและความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้พิการ

อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*

Health Status and Activity of Daily Living of Disabled Persons at Tamuang District in kanchanaburi Province

ดร. ศากุล ช่างไม้**

สุปราณี แสงวงษ์***

จิณณพัต ธนกิจวรบูลย์****

บทคัดย่อ

ความพิการเป็นสถานะทางสุขภาพอย่างหนึ่งซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของการสูญเสียความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตแต่ละวัน ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาสุขภาพอื่นๆ เช่น การเจ็บป่วยและการได้รับการบาดเจ็บ ดังนั้น การมีข้อมูลพื้นฐานภาวะสุขภาพและภาวะพึ่งพาของผู้พิการ จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพและความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในวัดวังขนายทายิการาม ตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรเป็นผู้พิการอายุระหว่าง 34-50 ปีขึ้นไป จำนวน 57 คน เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้พิการ แบบประเมินภาวะสุขภาพของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าของกรมพัฒนาสุขภาพจิต แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และเครื่องตรวจระดับน้ำตาลในเลือดโดยการเจาะปลายนิ้ว

ผลการวิจัยพบว่า ผู้พิการส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 85.96 มีปัจจัยเสี่ยงของโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูงมาก จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 71.90 ส่วนใหญ่ไม่มีภาวะซึมเศร้า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีภาวะซึมเศร้า คือ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 สำหรับความรุนแรงของความพิการจนมีภาวะพึ่งพา พบว่า ผู้พิการส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการพึ่งพาทางกาย แต่อาจมีการปฏิบัติกิจกรรมที่ไม่เป็นปกติมาก จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 43.90 และผู้พิการที่มีความพิการปานกลาง จนถึงมีความพิการรุนแรงอย่างมาก มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 56.10

---

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ปีการศึกษา 2554

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยคริสเตียน

*** อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

**** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการเฝ้าระวังการเป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ในผู้พิการกลุ่มนี้ และ
ขณะเดียวกันควรมีการจัดโครงการสร้างเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการเป็นเบาหวานและการมีภาวะ
ซึมเศร้า รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้พิการให้สามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด

Abstract

Disability was a state of health which is expressed in the form of loss of ability to do activities of daily living. Having disability can be a result of other health problems such as illness and injuries. Therefore, the basic information on health status and condition of the disabled is necessary.

This research was descriptive research which aimed to study health status and ability to perform activity of daily living of disabled people living in Wat (monastery) Wangkanai Tayikaram, Tha Muang District, Kanchanaburi Province. Fifty-seven people with disabilities were a population and the study was conducted in January 2010. Research instruments included questionnaire of personal data of the disabled, a health assessment tool of the National Health Security Office, the screening tool for depression of the Department of Mental Health, and an assessment tool for the ability to perform daily activities. Blood glucose level test before meal was also collected by finger puncture.

The study found that most of disabled people are at risk for type 2 diabetes with 71.90%. The disabled people (57.89%) did not have depression which the number was close to the group with depression (42.11%). For the severity of disability and dependent status, it has found that most disabled people (43.90%) were bodily-dependent but may not be normal. However, the number of disabled people with moderate to very severe disability were 56.10%.

Research has suggested that there should be a surveillance project of diabetic type 2 in this disabled group. In addition there should be an ongoing health promotion programs to prevent diabetes and depression as well as rehabilitating the disabled to be self-reliant as possible.

ใบสมัคร/ต่ออายุ สมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

(กรุณาเขียนให้ชัดเจน)

ชื่อ - นามสกุล.....

ที่อยู่ (ที่ต้องการให้ส่งวารสาร).....

.....

มีความประสงค์ ☐ สมัครสมาชิกใหม่ ☐ ต่ออายุสมาชิก

ประเภท

สมาชิกรายปี (4 ฉบับ) เป็นเงิน 450 บาท

สมาชิกราย 2 ปี (8 ฉบับ) เป็นเงิน 800 บาท

สมาชิกราย 3 ปี (12 ฉบับ) เป็นเงิน 1,100 บาท

เริ่มฉบับที่ ☐ 1. (มกราคม - มีนาคม) ☐ 2. (เมษายน - มิถุนายน)

☐ 3. (กรกฎาคม - กันยายน) ☐ 4. (ตุลาคม-ธันวาคม)

โดยได้ส่งเงินค่าสมาชิกเป็น ☐ เงินสด ☐ ธนาณัติ ☐ ตัวแลกเงินไปรษณีย์

จำนวนเงิน..... บาท (.....)

ต้องการให้ออกใบเสร็จในนาม.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สมัคร

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

หมายเหตุ : การส่งจ่ายทางไปรษณีย์กรุณาส่งจ่าย ปณจ. นครปฐม ในนาม มหาวิทยาลัยคริสเตียน

144 หมู่ 7 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

หรือ ตู้ ป.ณ. 33 อำเภอเมือง นครปฐม 73000

(วงเล็บมุมของ "วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน")

สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายสมาชิก

ใบเสร็จเล่มที่.....เล่มที่.....ลงวันที่.....

วารสารเล่มแรกที่จ่ายไป.....

อัตราค่าลงโฆษณาในวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

พื้นที่โฆษณา					ราคาต่อฉบับ	ราคาต่อปี (3 ฉบับ)
หน้าด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	6,000 บาท	17,000 บาท
ปกหน้าด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	4,000 บาท	10,000 บาท
ปกหลังด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	5,500 บาท	16,000 บาท
ปกหลังด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	3,500 บาท	9,000 บาท
ปกหลังด้านนอก	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	7,000 บาท	19,000 บาท
ในเล่ม	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	2,500 บาท	6,000 บาท
ใบแทรกในเล่ม					1,500 บาท	3,000 บาท

ใบตอบรับ

ข้าพเจ้า .....ตำแหน่ง .....
 สถานที่ทำงาน..... มีความประสงค์ที่จะสนับสนุนการพิมพ์วารสาร
 มหาวิทยาลัยคริสเตียนดังนี้ (กรุณาใส่เครื่องหมายในช่องที่ต้องการ)

พื้นที่โฆษณา					ราคาต่อฉบับ	ราคาต่อปี (3 ฉบับ)
หน้าด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	6,000 บาท	17,000 บาท
ปกหน้าด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	4,000 บาท	10,000 บาท
ปกหลังด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	5,500 บาท	16,000 บาท
ปกหลังด้านใน	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	3,500 บาท	9,000 บาท
ปกหลังด้านนอก	เต็มหน้า	พิมพ์	4	สี	7,000 บาท	19,000 บาท
ในเล่ม	เต็มหน้า	พิมพ์	1	สี	2,500 บาท	6,000 บาท
ใบแทรกในเล่ม					1,500 บาท	3,000 บาท

โดยส่ง Fax ใบตอบรับไปยังบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียนที่หมายเลข 034-229499
 มหาวิทยาลัยคริสเตียน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

❶ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
144 หมู่ 7 ต.ดอนยายหอม
อ.เมือง จ.นครปฐม
โทรศัพท์ 0-3422-9480

❷ ศูนย์ศึกษาสยามคอมเพล็กซ์
อาคารสำนักงานสภาคริสตจักรในประเทศไทย
328 ถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ 0-2214-6303-6

❸ สถาบันกรุงเทพคริสตศาสนศาสตร์
71 ซอยวชิรธรรมสาธิต 37 ถนนสุขุมวิท 101/1
แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ 0-2746-1103-4

www.christian.ac.th